

TUSKÓ MATYI
KALANDJAI SZÁRAZON ÉS VIZEN

COLLODI «PINOCCHIO»-JA UTÁN
A MAGYAR IFJÚSÁG SZÁMÁRA ÁTDOLGOZTA
RADÓ ANTAL

LAMPEL R. (WODIANER F. ÉS FIAI) R. T.

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2015
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5572-12-8 (online)
MEK-14054

TARTALOM

ELSŐ FEJEZET,

*amelyben el van mondva, hogyan talált Zsombék Dániel majszer úr
egy fahasábot, amely beszélni is tud.*

MÁSODIK FEJEZET,

*amelyben megjelenik Cikória János, aki elviszi magával
a fahasábot, hogy bábót faragjon belőle.*

HARMADIK FEJEZET,

*melyben Cikória János megfaragja a bábót és
Tuskó Matyi névre kereszteli. Matyi első huncutságai.*

NEGYEDIK FEJEZET.

*amelyben Tuskó Matyi megismerkedik a beszélő tücsökkel,
aki aztán bölcs oktatásaiért igen gyászos fizetséget kap.*

ÖTÖDIK FEJEZET,

*amelyben le van írva, hogyan akart Tuskó Matyi rántottát főzni
és a rántotta hogy röpült ki az ablakon.*

HATODIK FEJEZET,

*melyben el van mondva, hogy Cikória János miképpen sajnálkozik fiacskáján
és miképpen traktálja meg három almával.*

HETEDIK FEJEZET,

*melyben el van mondva, hogyan kap Tuskó Matyi új lábakat és
hogyan adja el János bácsi a zekéjét, hogy ábécés könyvet vegyen az árán.*

NYOLCADIK FEJEZET,

*melyben el van mondva, hogyan kótyavetyéli el Tuskó Matyi az ő ábécés-könyvét,
hogy legyen miből bábszínházba mennie.*

KILENCEDIK FEJEZET,

*melyben el van mondva, hogyan ismertek rá a fabábok Tuskó Matyira és
mennyire megörültek neki, de a viszontlátás örömének milyen siralmas vége lett.*

TIZEDIK FEJEZET,

*melyben Karafia Balambér nagyot tüsszent és megbocsát Tuskó Matyinak,
aki viszont Paprika Jancsit menti meg a tűzhaláltól.*

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

*melyben Karafia Balambér öt darab tízkoronás aranyat ad Tuskó Matyinak,
aki aztán bolondul rászedeti magát Csalavér Rókától és Miau Micikétől.*

TIZENKETTEDIK FEJEZET,

*melyben el van mondva, hogyan lakmározott a három útitárs
a Hat ökör-höz címzett vendégfogadóban.*

TIZENHARMADIK FEJEZET,

amelyben Tuskó Matyi keserűen meglakol, amennyiben zsványok támadtak rá.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET,

*melyben el van mondva, hogy érik utól a zsványok Tuskó Matyit
és hogy kötik fel őkegyelmét.*

TIZENÖTÖDIK FEJEZET,

*amelyben el van mondva, hogyan menti meg Tuskó Matyit a kékhajú leányzó
és hogyan hívja az ő ágya mellé a doktorokat.*

TIZENHATODIK FEJEZET,

*melyben Tuskó Matyi megeszi a ménta cukrot, de nem akarja meginni a keserűvizet
s hogy ennél fogva hogyan akarják elvinni a temetőbe.*

TIZENHETEDIK FEJEZET,

melyben Tuskó Matyi megint felül a róka és a macska csalafintaságának.

TIZENNYOLCADIK FEJEZET,

*melyben Tuskó Matyi nem elég, hogy elveszti aranyait,
hanem ráadásul még be is csukják.*

TIZENKILENCEDIK FEJEZET,

melyben Tuskó Matyinak rettenetes kalandja van egy óriáskígyóval.

HUSZADIK FEJEZET,

melyben Tuskó Matyit házőrző ebbé degradálják és kinevezik Mukinak.

HUSZONEGYEDIK FEJEZET,

*melyben Tuskó Muki derekasan megállja helyét és
ezért jutalmul ismét Tuskó Matyivá lesz.*

HUSZONKETTEDIK FEJEZET,

*melyben Tuskó Matyi elsiratja a kékhajú tündért, aztán
az óriás galamb hátán elrepül a tenger partjára.*

HUSZONHARMADIK FEJEZET,

melyben Tuskó Matyi elérkezik a Méheországba és ott ráakad a kékhajú tündérre.

HUSZONNEGYEDIK FEJEZET,

melyben Tuskó Matyi javulást ígér a kékhajú tündérnek, aki megint gráciájába fogadta.

HUSZONÖTÖDIK FEJEZET,

*melyben el van mondva, hogyan jár Tuskó Matyi iskolába
és hogyan csábítják gonosz pajtások rosszra.*

HUSZONHATODIK FEJEZET,

melyben nagy verekedés támad és Tuskó Matyi megint zsandárok kezébe kerül.

HUSZONHETEDIK FEJEZET,

melyben Tuskó Matyit kirántva akarják megenni, amibe ő sehogyse akar beletörődni.

HUSZONNYOLCADIK FEJEZET,

*melyben el van mondva Tuskó Matyi csodálatos megmenekülése
és hogy miképpen tért ismét haza a kékhajú tündér házába.*

HUSZONKILENCEDIK FEJEZET,

melyben Tuskó Matyi ismét javulást ígér, de szokása szerint megint bolondot csinál.

HARMINCADIK FEJEZET.

*melyben Tuskó Matyi csakugyan elérkezik Bikficsországba és eleinte
meg van elégedve új hazájával, de aztán kellemetlen meglepetés éri.*

HARMINCEGYEDIK FEJEZET,

melyben el van mondva, hogy Tuskó Matyi milyen rettenetes átalakuláson megy keresztül.

HARMINCKETTEDIK FEJEZET,

melyben Tuskó Matyit vásárra viszik, ahol egy cirkusz-igazgató veszi meg.

HARMINCHARMADIK FEJEZET,

melyben Tuskó Matyi, hála a kékhajú tündérnek, ismét visszaemberül.

HARMINCNEGYEDIK FEJEZET,

melyben Tuskó Matyi a cethal testében viszontlátja... úgy-e, nem tudjátok kitalálni, kicsodát?

HARMINCÖTÖDIK FEJEZET,
melyben apa és fiú majdnem belefúlnak a vízbe, de a tinhal szerencsésen kimentti őket.

HARMINCHATODIK FEJEZET,
*melyben Tuskó Matyi régi ismerősökkel találkozik:
Csalavér Rókával, Miau Micikével és a beszélő tücsökkel.*

HARMINCHETEDIK FEJEZET,
*melyben Tuskó Matyi hírt hall a kékhajú tünderről, újra bizonyosságát
adja jó szívének és meg is kapja a jutalmát.*

UTÓSZÓ.

ELSŐ FEJEZET,

*amelyben el van mondva, hogyan talált Zsombék Dániel majszer úr
egy fahasábot, amely beszélni is tud.*

- Hol volt, hol nem volt, volt egyszer...

- Képzem, hogy ti, gyerekek, rögtön így folytatjátok magatokban: «egy király».

- Nem-a - gyerekek, - volt egyszer egy darab fa. Nem valami drága, finom fa, teszem ében vagy mahagóni, hanem egy egészen közönséges cserfatuskó, olyanféle, aminőt télen át százával hasogatnak el szegény favágó emberek, hogy legyen mivel tüzelniök. Ez a fatuskó egy jól megrakott fásszekérről potyogott le az utcára, korán reggel, amikor még nem igen jártak az emberek. Zsombék Dániel uram volt az a boldog halandó, aki meglátta. Jó ideig nézegetett jobbra-balra, hogy talán megpillantja azt a szekeret is, amelyről lehullott:

- Nincsen biz itt semmiféle fás szekér - mondotta magában. - E szerint hát ez a fatuskó gazdátlan jószág és senki sem hányhatja a szememre, ha haza viszem. Mégis csak jó, hogy ilyen korán mentem el hazulról: lám, aki korán kel... fatuskót lel!

Zsombék Dániel uram jóra való asztalos mester volt egy dunántúli városban, szegény, de becsületes. Nem volt neki semmi hibája, csak az, hogy nagyon szeretett káromkodni; de akkor sem mondott holmi csúnya szavakat, hanem csak olyanféle jámbor szidalmakat, teszem: «A kutya-fáját!», «Mordizomadta!», «A rézangyalát!» Egyébként azonban mindenki roppant jámbor, istenfélő embernek ismerte, akit csak azzal lehetett dühbe hozni, ha a kissé borvirágos orrát csúfolgatták. Lehet a lilaszínű orrhoz is - legalább ő így mondta - ártatlanul hozzájutni. Azt mesélgette, hogy honvéd korában, 48-ban, egy csikorgós téli éjszakán fagyott el arcának ez az ékes szerve, mikor nyolc óra hosszat kellett vártán állnia Schwechatnál. Persze, volt sok rosszmájú ember, aki ezt nem hitte el neki; kivált holmi vásott gyermekek sokszor kiabáltak utána: «Csutora, csutora!», amiért aztán kegyetlenül el is püfölte őket... persze csak úgy, ha sikerült egyiküket-másikat fülönfognia. Barátja volt ő a csutorának, - de nem annak a fából lapos gömbölyűre esztergált kézbeli edénynek, amelyből bort szokás szívoogatni, hanem annak a meggyfából való szopókának, amelyet a pipaszáraz végére szoktak illeszteni. Ezt igenis szerette szopogatni, de persze csak akkor, ha volt egy kis vágott dohánya, aminek azonban nagy szegénysége miatt sokszor híjával kellett lennie.

Zsombék Dániel majszer uram hát boldogan haza ballagott az ő tuskójával. Vígán füttyörészgette az ő kedves nótáját, a Klapka-marsot, és elgondolta magában, milyen jókor bukkant rá arra a fára. Éppen azelőtt való nap törött el egy ócska asztalának egyik lába: no most ő nyomban nekiáll és új asztallábat csinál az ő tuskójából. Alig hogy haza ért, mindjárt fogta a fejszéjét, hogy mindenekelőtt lehántja a fakérget, aztán kivágja belőle a bütyköket. De amint lesuhintott a fára, egyszer csak - hiszitek, nem hiszitek, majd sóbálvánnyá meredt elhültében: egy vékony gyermekhangot hallott a levegőben, amely egészen érthetően ezt mondotta:

- Jaj, ne vágjon rám ilyen erősen!

Szegény öreg Dani bácsinak, képzelhetitek, hogy leesett az álla! Nézett jobbra, nézett balra: honnan a manóból jöhetett ez a furcsa beszéd, amikor egyes-egyedül volt a szobában! Nézett az asztal alá, nézett a gyalupad alá, nézett a szék alá, bekukucskált az almáriomba: sehol egy árva lélek! Szemügyre vette a gyaluforgácsos, a fűrészporos ládát: ott sem volt semmi! Végre még az utcára nyíló ajtót is kinyitotta, hogy hátha talán odakünn van valami imposztor, aki meg akarja tréfálni; de hát ott sem volt egyéb, csak egy vakkantó kis kutya. Megvakarta a szép szürke parókáját, aztán azt dörögte magában:

- Bolond vagy te, Dániel. Úgy megörültél ennek a tuskónak, hogy félrebillent az eszed és most ott is szót hallasz, ahol egy mukk sincsen. Dolgozzunk tovább.

Ezzel megint fogta a fejszét és nekihazalkodva, hatalmasat vágott a fatuskó oldalára.

- Jujujuj - hallatszott megint az iménti hang. - Jujujuj! Ez már nagyon fáj!

- De már ennek a fele se tréfa! - kiáltott Zsombék uram és majd hanyatt vágódott ijedtében. A száját is nyitva feledte, a szeme meg úgy kidülledt, mintha ki akart volna ugrani a helyéről. Eltartott jó ideig, amíg összeszedte magát és tovább okoskodhatott:

- Azt mondta itt valami: Jujujuj, ez már nagyon fáj! Egész tisztán hallottam. De hát ki mondhatta, mikor az egész műhelyben nincsen egy teremtet lélek? Lehetséges-e, hogy ez a fadarab tud jajgatni és panaszkodni? Ezt már csak mégsem bírom elhinni! Nézzük csak: olyan fatuskó, mint akármilyen más; százával, ezrével fordult már meg a kezemben ilyenféle; hány-szor főztem meg ilyen tuskó tüzénél a bableveskémet, és még egyetlen egynek sem jutott eszébe azt nyögni, hogy «jujujuj!»... Hát akkor mi lehet? Talán ez valami megbabonázott íz, aki valamikor eleven ember volt és most büntetésből kell fatuskó képében élnie? Vagy talán holmi manó bújt belé, hogy engem megbosszantsen? No majd megbánja mindjárt: ellátom én ökegyelmét derekasan!

Ezzel aztán mind a két kezébe fogta a tuskót és ahogy csak bírta, oda vagdosta a falhoz tízszer, húszszor. Aztán kezdett hallgatódzni, hogy nem szólal-e meg újra az az istentelen valami. Várt, várt, de bizony most nem hallott egy hangot sem. Akkor aztán nevetni próbált:

- No én ugyan megjártam, hehehe; hiába, vén embernek sokféle bogara van; én is mit nem képzeltem: hogy egy fatuskó kezd velem diskurálni! Szégyen gyalázat, Dániel: megérdemelnéd, hogy most mindjárt berohanjon egy pár kötnivaló suhanc és a füledbe ordítsa, hogy: «csutora, csutora!»

És hogy bátorítsa magát, megint elkezdte fütyölni a Klapka-marsot. Aztán letéve a fejszét, a gyalút vette a kezébe, hogy a tuskót szép símára gyalulja vele. De ahogy hozzálátott ahhoz a munkához és a gyalúja fürgén siklott fel s alá, egyszer csak megint megszólalt a furcsa hang:

- Hihihí, hadd el már! Igen csiklandós vagyok!

De most már Dani bácsi úgy nyúlt el a földön, mintha a mennykő csapott volna beléje. Jó időbe tellett, amíg feleszmélt aléltságából. Körülnézett, látta, hogy ott ül a földön, érezte, hogy a hideg verejték lepte el homlokát, és fogvacogva gondolta végig mindazt, ami történt vele.

MÁSODIK FEJEZET,

*amelyben megjelenik Cikória János, aki elviszi magával a fahasábot,
hogy bábót faragjon belőle.*

Egyszerre csak kopogtattak a műhely ajtaján.

- Szabad - nyögte Dániel úr, még egyre a földön csücsülve.

Egy nyurga, vézna emberke jelent meg a küszöbön, név szerint Cikória János. Valamikor esztergályos volt, de mert igen vékonyan fizetett a mestersége, megyei szolgálatba lépett, hogy gazdagon sujtásozott dolmányban ott strázsáljon a megyeháza kapujában. De most már csak szerény penziójából éldegélt, Zsombék Dániel szomszédságában. Igen nagyot hallott már az istenadta, azért kellett megválnia a szolgálattól, amelyben 35 álló esztendeig becsülettel őrizte a megye portáját. Igazi neve tulajdonképpen Sikora János volt, de a megyei urak tréfás kedvükben egyszer elkeresztelték Cikória Jánosnak és azóta rajta is maradt ez a név; már maga is cikóriának hívta magát. De volt még egy neve, amelyet nem szívesen hallott; sőt ha valaki ezen szólította, úgy dühbe gurult, mint Zsombék uram, ha Csutorát kiabáltak utána. Ez a név pedig a parókájáról ragadt rá, amely nem, mint az asztalos mesteré, szürke színű, hanem olyan sárgás volt, mint a puliszka; így is hívták széltejben: «Puliszka!» De jaj volt annak, aki ezt szemtől szembe merte megcselekedni; Cikória koma nagyon hirtelen haragú ember volt és ilyenkor nem igen nézte, hova üt az ökle. Még a kedvenc passzióját is, hogy szerette a beszédjét közmondásokkal megspékelni, elfeledte ilyenkor.

- Adj isten jó napot, Dani komám! - szólott, amint belépett az ajtón. - Hát kendet mi lelte? Miért ül ott a padlón?

Zsombék uram bosszankodott, hogy ebben a furcsa helyzetben találták és haragosan felelt:

- Mert jól esik! A magam viskójában ott ülök, ahol kedvem tartja!

- No no, csak ne olyan fennyen, szomszéd. Nem mind úr, aki oldalba szúr. Egyébként én tőlem ülhet akár a kémény tetejére is.

Zsombék uramnak nem volt kedve a szószaporításra, azért kurtára fogta a dolgot:

- Mi járatban van, Cikória szomszéd?

- Egy kis szívességet kérnék, Dani komám.

- Hát csak szóljon kend, - felelt Zsombék uram, miközben lassan feltápáskodott a földről.

- Tudja, hogy mióta szűkösen éldegélek a kis penziómból, fűzte amaz a szót, bizony-bizony rám illik, hogy szegényt a légy is jobban csípi, de nem illik rám az a mondás, hogy szegény ember vízzel főz, mert főzni való is csak vasárnap ha akad. Mivel pedig szegénynek szegény a barátja...

Zsombék uram megijedt, hogy most már valami kölcsönkérés következik s már kezdte vakarni a parókáját: - Hjah, hjah, persze, hogy persze, ... magam sem vagyok különben.

- Ne féljen szomszéd, tudom, hogy kend sincsen atyafiságban a Rócsilddal, s aztán azt is tudom, hogy nincsen rosszabb, mint a kölcsön. Hanem látja, az éjjel nem tudtam aludni s csak törtem a fejemet, hogy miből lehetne egy kis pénzecskét szerezni. Hát az jutott az eszembe, hogy láttam én, mikor Taliánországban katonáskodtam, olyan bábszínházast, akinek a kasszájába csőstül hullott a peták. Tudja, hogy esztergályos voltam valamikor, hát azt gondoltam: ha én is faragnék olyan bábót, akivel mindenféle komédiát lehetne játszani, egyszerűen vége volna minden inségemnek. Lássá, olyan bábót szeretnék, akit cérnaszálon mozgat a gazdája,

aztán táncol, veszekszik, lövöldöz, szóval meg tud csinálni mindenféle kunasztot, csak úgy, mint az eleven Paprika Jancsi. Ezzel a bábbal aztán felkerekedném, járnék faluról-falura, talán még Pestig is elvergődném, s tudom, hogy jutna nemcsak kenyérre, hanem talán még sült csirkére is. Még magát is megsegíthetném, ha a jó isten úgy akarja. Mert tudja, hogy mit mond a példabeszéd: Jótét fejébe jót várj!

Egyszerre csak közbe visított az a vékony hangocska:

- Okosan beszélsz, Puliszka!

Már mondtam, hogy Cikória János ebben az egyben nem értette a tréfát; hirtelenében olyan lett, mint a megbosszantott pulyka.

- Mi dolog ez? - förmedt rá Zsombék Dánielre; hogy mer engem megbántani?

- Már hogyan bántottam volna meg?

- Azt mondta, hogy Puliszka!

- Én mondtam volna?

- Nem is én! Tisztán hallottam, hogy azt mondta: Puliszka!

- Nem én!

- De igenis!

- Nem mondtam, a kutyafáját!

- El meri tagadni? Nem sül ki a szeme?

- De mordizomadta...!

Most már aztán Cikória János is káromkodni kezdett: «Mit mordizomadta! Engem ne csúfoljon senki. Lāncos, lobogós! Forgós, suhogós, ropogós!»

Így lett szóból szó, s addig áldották egymás teremtését, amíg Zsombék uram nekiesett a vendégének, aztán egymás üstökébe markoltak és úgy elgyomrozták és megdögönyözték egymást, hogy már csak alig szuszogtak. Mikor vége lett a nagy tülekedésnek, Dani koma azt vette észre, hogy Jani barátjának parókáját tartja a fogai között, emez meg a Daniét szorította a markában.

- Adja vissza a parókámat! - kiáltotta Zsombék majszter.

- Itt van la; kend meg adja ide az enyémet és szent legyen a békesség!

Mindegyik fejébe illesztette a saját parókáját, aztán kezet csaptak és megfogadták, hogy már ezután jó barátok maradnak koporsó zártáig.

- Hát már most, mondja el komám, miben segíthetek én a maga dolgán?

- Hát csak abban, hogy adna nekem valami jóra való fahasábot, amiből megfaragnám a bábomat.

- Tyű, az áldóját - kiáltotta Zsombék uram - éppen kapóra jön! Van itt egy haszontalan tuskóm, amelytől szívesen szabadulok. Tessék, fogja!

De amikor átnyujtotta volna, a tuskó, hopp! kiugrott a kezéből és úgy nekivágódott a Cikória János térdének, hogy az szinte felszisszent kínjában.

- Hé, koma, tisztesség ez? Hát ez a módja, ahogy jó pajtásnak ajándékot ad az ember? Szinte belesántultam, úgy térdkalácson vágott!

- Dehogyan vágtam!

- Hát talán én?
- Ez a hitvány tuskó az oka!
- Tudom, hogy a tuskó az oka, de a tuskót a kend keze dirigálta!
- Dirigálta ám,... majd mit mondok!
- Ne füllentsen!
- Nekem azt ne merje mondani senki, hogy füllentek!
- Csutora!
- Puliszka!
- Csutora!
- Puliszka!
- Vén majom!
- Vad számár!

Ilyen bókok után persze nem csoda, ha ismét nekiment egymásnak a két jó szomszéd és megint lett olyan csihi-puhi, hogy csak úgy rengett belé a ház. Szerencse, hogy megint hamar elfogyott a szusszuk és így nem esett nagyobb baja egyiküknek sem: Zsombék uramnak csak két jókora karmolás látszott az orrán, Cikória uramnak pedig három gombja szakadt le a lajbijáról. A páros viaskodás ezzel véget érven, mint két lovagias ellenfél, kezét szorítottak egymással és újra megfogadták, hogy immár csakugyan hű barátok maradnak koporsó zártáig. Cikória uram pedig a hóna alá fogta a hatalmas fatuskót és megköszönve Zsombék Dániel szívességét, egy kicsit sántítva hazafelé tartott.

HARMADIK FEJEZET,

*melyben Cikória János megfaragja a bábót és Tuskó Matyi névre kereszteli.
Matyi első huncutságai.*

Cikória János egy régi kis emeletes ház földszintes szobájában lakozott, amelynek az ablaka nem nyílt sem az utcára, sem az udvarra, hanem csak a homályos lépcsőházra. Bútorzat dolgában sem volt valami nagyon fényesen felszerelve, mindössze egy döcögös lábú asztal, egy rongyos szalmájú szék és egy szüette, nyikorgós ágy állott benne. Az ablakkal szemben állt egy nyomorúságos kis vaskályha is, de ennek is olyan össze-vissza horpadt volt az oldala, mintha legalább is kétszáz esztendő óta szolgált volna gazdáját. Végre a szoba egyik sarkában volt egy faláda, ebben tartotta Cikória uram a szerszámjait. Alig hogy betette maga után az ajtót, nyomban ehhez a ládához lépett, kivett belőle egy kis fűrész, egy gyalút, egy vésőt, meg egy jókora görbe kést, aztán munkához látott. Ahogy vesződött, veszkelődött, azon törte az esztét, milyen névre keresztelje az ő fából készülő fiacskáját.

- Ejh - kiáltott végre - legjobb lesz, ha Tuskónak hívom. Hiszen tuskóból faragom, hát illő, hogy ennek a nevét is viselje. Egyébiránt a boldogult feleségem egyik nagybátyját is Tuskónak hívták; bizony Isten, jóra való ember volt és úri módon megélt a mesterségéből: volt nap, hogy egy forintot is összekoldult a templom előtt!... Hát a keresztneve mi legyen?... ha már a családnevet koldustól kapja, a keresztnevet királytól kölcsönzöm; igazságos Mátyás emlékezetére Matyinak fogom hívni. Tuskó Matyi: Isten látja lelkemet, akit így hívnak, még nótárius is lehet belőle. Nem hiába mondják: mindennél jobb a jó név!

E közben már el is készült nagyjában a báb fejével; már a haját is kivésegette, megcsinálta a homlokát, aztán kivájta a szemét is. De alighogy ezzel is megvolt, egyszer csak - hiszitek, nem hiszitek - nagy ámulattal látja, hogy bizony az a két apró szem ide-oda mozog, majd meg merően ránéz. János bácsi szinte rosszul lett az ijedségtől és rémületen ordított:

- Mit pislogatsz rám, te fa-szem?

Nem felelt senki. Most már az orrát kezdte faragcsálni: de az, alig készült el vele, nőtt és egy pár perc alatt olyan hatalmas orrá nyúlt, hogy jóra való bábnak három is tellett volna belőle. János bácsi kurtította, kurtította, de minél többet vágott el belőle, az csak annál hosszabb lett.

Akármennyire bosszantotta is a dolog, végre ebbe is csak belenyugodott és hozzálátott a Tuskó Matyi szájához. De alig vágta ki ezt is, az rögtön vigyorogni kezdett, olyan szemtelen, csufondáros módon, hogy János bácsinak felforrt az epéje.

- Mit vigyorogsz mint a fakutya? förmedt rá nagy dérrrel-durral; - hiszen embernek faragtalak, nem ebnek!

De beszélhetett ő; mintha csak borsót hányt volna a falra.

- Hagyod abba mindjárt, rivallt rá János bácsi még nagyobb haraggal. Tudod-e, hogy a sok nevetés okosból is bolondot csinál?

Most már a száj csakugyan nem vigyorgott többé, helyett azonban kidugta a nyelvét. Cikória uram nem veszekedett tovább; úgy tett, mintha nem venné észre a dolgot és tovább farigcsált: elkészítette az állát, a nyakát, a vállát, a mellét, a karját, a kezét. Amint a kézzel is megvolt, egyszerre csak valaki lekapja a fejéről a parókáját. Megfordult, hát uram fia, a parókája ott van a Tuskó Matyi fakezében!

- Matyi, te gézengúz! Adod vissza tüstént a parókámat!

De Matyi, ahelyett, hogy szót fogadott volna, a parókát a maga fejére csapta, úgy hogy szinte megfulladt alatta. Ilyen orcátlanság láttára szegény János bácsi roppantul elszomorodott:

- Oh, haszontalan kölyke, sopánkodott, még meg sem vagy egészen csinálva, és már is ilyen tiszteletlenül viselkedel az édes apáddal szemben! Jól mondja a példabeszéd: ma született gyermekben is benn van a vétek.

Úgy elérzékenyedett bújában, hogy még a könnye is kicsordult. Erre aztán Matyi visszaadta neki a parókáját és János hozzáláthatott a lábak elkészítéséhez. De amint a nagy munka után éppen le akarta tenni a faragókést, valaki szépen orronrúgta. Persze Tuskó Matyi volt!

- Oh, jajgatott szegény János bácsi, hogy ezt kellett megélnem. No, de az iménti neveletlenség után erre is el lehettem készülve! Kár volt, bizony kár volt, hogy láb nélkül nem hagytam az akasztófára valót. Ugyan kitől tanulhatta ezt a tempót? De csak jól mondják: rosszra nem kell mester.

Ezzel hóna alá vette a bábót és letette a padlóra, hogy már most megtanítsa járni. Matyinak el volt zsibbadva a lába, úgy hogy jó ideig mozdulni sem bírt; János bácsinak kézen kellett fognia és így kellett végig vezetnie a szobán, mutogatva neki, hogyan rakja egyik lábát a másik elé. Nem sok idő telt bele és Matyi már magában sétifikált fel s alá a szobában, sőt egyszer csak usdi, vesd el magad, neki szaladt az ajtónak, kilökte, és ill' a berek nád a kert, kivágtatott az utcára. Szegény János bácsi, akárhogy loholt utána, bizony nem bírta elérni; az a kötnivaló úgy szaladt, mint a nyúl: csak úgy koppant falábától a gyalogjáró.

János bácsi lihegve vágatott a szökevény nyomába, torka szakadtából ordítva: «Fogjátok meg! Fogjátok meg!» De bizony a járókelőknek eszük ágába sem jutott útját állani a furcsa figurának; inkább mindenki megállt és nevetve nézte, hogy tud szaladni az a fából lett emberke. Egy városi rendőr is meghallotta a nagy z sivajt, s azt gondolva, hogy talán valami ló bokrosodott meg, vagy talán a vágóhídról szabadult el egy veszett bika, nagy vitézül odaállott az út közepére és szétterpesztve lábait, úgy várta be azt a rohanó micsodát. Az utca nagyon keskeny volt, Tuskó Matyi hát belátta, hogy bajos lesz elkerülni a rendőrt; arra szánta hát el magát, hogy majd a szétterpesztett lába közt fog átsurranni. Csakhogy ez a terve csütörtököt mondott, mert a rendőr, mikor Tuskó Matyi odaért, egyszerre csak orron ragadta (mondtam, hogy az orra olyan hosszú volt, mintha csak arra teremteték volna, hogy a rendőrök bele-csimpaszkodjanak), és azzal átadta János bácsinak, aki nemsokára szintén ott termett, csurgó verejtékkel.

Cikória barátunk nyomban meg akarta fenyíteni a kis haszontalant és jól meg akarta ráncigálni a fülét; de bezzeg elképedt, amikor felfedezte, hogy ezt sehogy sem bírja megcselekedni, egyszerűen abból az okból, mert fület még nem csinált Matyinak. Be kellett érnie azzal, hogy megfogta jó erősen a tarkóját és így cipelte magával, miközben keményen oda-mondogatott neki:

- Gyere csak haza, te semmiházi! Majd eligazítom én a dolgodat, te gézengúz. Alig jössz a világra, már meg akarsz szökni az apai házból! Adok én neked! Csak érvünk haza, majd fejedbe verem a tisztességet!

Tuskó Matyi ennek a nyájas beszédnek hallatára úgy megijedt, hogy földhöz vágódott és sehogy sem akart tovább menni egy tapodtat sem. Amíg ott hánykolódott, vergődött, nagy sereg utcai nép gyűlt köréjük, és persze mindannyinak volt valami mondanivalója:

- Szegény báb-gyerek! - hangzott itt is, ott is - igaza van, ha nem akar hazamenni! Az a kegyetlen vén ember tudom a lelkét is kirázná belőle!

Mások meg így sajnálkoztak rajta:

- Így bánni egy ártatlan gyerekkel: ezt már mégse volna szabad engedni a rendőrségnek! Ez a Cikória János amilyen szelid ember különben, olyan szívtelen a gyerekekhez! Ha a keze közt hagyják ezt a szerencsétlent, még összetöri a csontját!

Szóval annyit zúgtak és morogtak, hogy a rendőr végre kiszabadította Tuskó Matyit és helyette szegény Cikória barátunkat vitte a kóterbe.

Hatvanöt évet élt becsületben az öreg és még soha semmiféle bírósággal nem volt dolga. Hát képzelhetitek, mennyire szívére vette ezt a nagy szégyent: hogy őt világos nappal, ennyi ember előtt kísérték be a városházára. Úgy sírt elkeseredésében, hogy még a kő is ellágyult volna hallatára:

- Oh, ez a gaz fiú! És milyen vesződséggel faragtam ki a gonoszt! De úgy kell nekem, úgy kell nekem!

Tuskó Matyi pedig... De már, hogy mit tett azalatt Tuskó Matyi, az olyan különös egy história, hogy az elmondására új fejezetet kell kezdenem.

NEGYEDIK FEJEZET.

*amelyben Tuskó Matyi megismerkedik a beszélő tücsökkel,
aki aztán bölcs oktatásaiért igen gyászos fizetséget kap.*

Mialatt Cikória Jánost az együgyű rendőr hűvösre vitte, Tuskó Matyi majd kibújt a bőréből, úgy örült a váratlan szabadulásnak. Megint illára vette a dolgot és úgy rohant, hogy nem sokára elhagyta a város utolsó házait is, de a mezőkön és szántóföldeken sem tartott pihenőt: ha sövény akadt útjába, átvette magát rajta, ha árkot talált, nagy szökéssel a túlsó parton termett, ha szakadék állott előtte, úgy röpült el felette, mint a szarvas, akit úzóbe fogtak az agarak. Jó kedvében még verset is mondott:

Futok, futok, futok,
Addig, amíg tudok,
Tüskén át, bokron át,
Futok, merre szemem lát.
Hihhi, hühühü,
Ez a világ gyönyörű.

De végre aztán mégis csak megállott és elővette a jobbik esztét:

- Tulajdonképpen, így gondoskodott, bolondság volna így elszakadnom Cikória Jánostól. Hiszen nincsen még egy árva ingem sem; aztán a fülem sincsen megfaragva! Pedig hát a fületlen gombot is haszontalan portékának mondják, hát még hogy' csúfolnának egy fületlen gyereket! Aztán meg, szó, ami szó, a gyomrom is nagyon furcsán kezd korogni. Ej mit, majd kiengesztelem János bácsit; hiszen olyan jószívű ember az öreg! Tudom, hogy megbocsát. Később azután meglátom, mitevő legyek!

Diktum faktum, megfordult és megint visszaroht a város felé. Csakhamar el is jutott a ház elébe, belökte az ajtót, gondosan elretheszte, aztán leült a pallóra.

- Mégis csak legjobb otthon! gondolta magában. Most már csak egy kis harapni valót kéne találnom, akkor aztán nem volna semmi baj!

De hogy neki indult keresgélgni, egyszer csak furcsa hangot hall, mintha valami azt monda volna: Krikrikri! Tütü!

Matyi megijedt: - Ki van itt? - kiáltotta.

- Én vagyok!

Tuskó Matyi megfordult és íme mit látott: egy nagy tücsköt, amely lassan-lassan mászott felfelé a falon.

- Mi dolgoz velem, te prücsök? kérdezte Matyi.

- Én vagyok a beszélő tücsök és száz esztendeje lakom ebben a szobában.

- No, hát ha ezer esztendeje is lakol benne, most hordd el magad, mert én nem szeretem a tücsöktársaságot!

- Már pedig én addig innen el nem megyek, amíg el nem mondtam a mondókámat!

- Hát csak szaporán, aztán alómars!

- Azt akarom neked mondani, Matyi, hogy jaj az olyan gyereknek, aki az apját nem tiszteli és szót nem fogad neki mindenben! Az ilyen soha jót nem várhat ezen a földön; bánat és keserűség lesz a része, amíg csak él!

- Nekem ugyan cirpelhetsz, te vén tücsök, amit akarsz, annyiba sem veszem a locsogásodat, mint a libagágogást!

- Maradj itt az apai házban, azt mondom neked, és becsüld meg magadat!

- Nem maradok biz én, mert tudom, hogy akkor én is úgy járok, mint más gyerekek: egyszer csak hátamba akasztják a táskát, aztán elküldenek iskolába, hogy - tetszik, nem tetszik - tanuljak abé-abot, meg kétszerkettőt. Már pedig nekem erre csepp kedvem sincsen. Sokkal mulatságosabb a mezőn pillék után szaladgálni, vagy felmászni a fára madártojást szedegetni.

- Oh te vízeszű kölyök! Hát nem tudod, hogyha így teszel, nagykorodban számár léssz és mindenki csúfot üz belőled?

- Fogd be a szádat, te prücsök! Nekem hiába beszélsz!

De a tücsök erre a gorombaságra sem jött ki a sodrából, hanem türelmesen folytatta: - Ha már nincsen kedved iskolába járni, miért nem akarsz legalább megtanulni valami mesterséget, hogy mire megnősz, tisztességgel megkereshesd a kenyeredet?

- Hogy miért nem? felelte Matyi. - Hát ha olyan kíváncsi vagy, megmondom ezt is. A világ minden mestersége közt csak egy van, ami ínyem szerint való volna.

- Ugyan melyik?

- Enni, inni, aludni, reggeltől estig kószálni!

- Hát csak tessék, szólt a bölcs tücsök, válaszd ezt a mesterséget. De előre mondom, hogy akkor vagy a szegények házában, vagy a börtönben végzed az életedet!

- Börtönben? Én? Hogy mersz ilyet mondani, átkozott prücsök? Ha nem hagyod abba ezt a bolond beszédet, megkeserülöd!

- Szegény Tuskó Matyi, hidd el, sajnállak!

- Miért sajnálsz?

- Mert nem csoda, hogy fából lettél, de kemény is a kobakod!

Erre a csúfolódásra aztán már Tuskó Matyi szinte kékült-zöldült haragjában; körülnézett, fogott egy kalapácsot, aztán földobta a falra, éppen oda, ahol a tücsök mászott. El is találta szegényt: a kalapács úgy odalapította a falhoz, hogy még annyit sem mondott, hogy «kri!»... egyszerűen kilehelte páráját. Bizony-bizony néha így jár az, aki másnak jó tanáccsal akar szolgálni; hála helyett az életére törnek!

ÖTÖDIK FEJEZET,

*amelyben le van írva, hogyan akart Tuskó Matyi rántottát főzni
és a rántotta hogy röpködött ki az ablakon.*

Ezalatt éjszaka lett és Matyi barátunk, aki egész nap még egy falatot sem evett, valami kellemetlen bizsergést érzett a gyomrában; biz az korgott, korgott, és Matyi szinte rosszul lett az éhségtől. Elkeseredésében így óbégatott:

«Üres bendő, száraz torok,
Az én gyomrom jaj be korog!
Ki ad nekem inni, enni?
Jaj a házban nincsen semmi!
Jaj ehetném, jaj ihatnám,
S nincs se kortyom, se falatkám!»

Ide-oda szaladgált a szobában, kihúzott minden fiókot, benézett minden zúgba: hátha találna legalább egy sonkacsontot, vagy egy kis csibeszárnyat, vagy akár egy darab száraz kenyeret; már akármivel is beérte volna, csak valami harapni való legyen, mert úgy érezte, hogy ha hamarosan meg nem töltheti horpaszát, éhen szomjan fog elpusztulni. Végre nagy nehezen talált egy butykost; jól meghúzta; de bizony furcsa képet vágott mindjárt, mert a butykosban csak egy kis maradék lőre volt, olyan savanyú, mint az ecet. Akkor jutott eszébe, hogy hiszen künn a kút az udvaron; kiszaladt, jól tele mert egy korsót friss vízzel, aztán majdnem fenékgig itta.

Így a szomjúság már nem kínozza többé. Annál jobban gyötörte az éhség; akkorákat ásított már, mint egy ház: a szája széle egész a füléig ért.

- Oh, Tuskó Matyi! - gondolta magában - neked ugyan megesett. Mire haza jön szegény nevelőapám, jó Cikória János, csak a holttestemet fogja találni! Milyen kár értem, ilyen derék, kedves, fiatal gyerekért! Brühühü, brühühü!!

Egy darabig böngött, aztán végiggondolva sorsát, szomorúan mondogatta magában:

- Mégis csak igaza volt a beszélő tücsöknek. Rosszul cselekedtem, hogy megszöktem az apai házból. Ha most itt volna az én szegény öregem, tudom, hogy megszánna, s ha föld alól kelle-ne is előteremtenie, adna egy kis elemózsiát!

Ahogy így tünődött, tünődött, egyszer csak valami fehérét pillantott meg a szemetes ládában: felugrott, felkapta, hát egy tyúktojás volt! Hogy Matyi mennyire megörült, azt én el se bírom mondani. Előbb azt hitte, álmodik; tapogatta a tojást, forgatta, meg is csókolta jókedvében.

- Tojás biz ez, kiáltotta, igazi tyúktojás! Megvan a vacsorám!... Csakhogy ezt meg is kell előbb főzni! Hogy főzzem meg? Rántottát csináljak belőle?... Nem! jobb lesz, ha megsütöm! Vagy talán jobb volna, ha megfőzném és meginnám hígan? Ah, mégis csak okosabb lesz, ha rántottát készítek.

Ezzel fogott egy kis vaslábast, azt oda tette az égő parázs fölé, öntött belé egy kis kútvizet, aztán várta, amíg felforr. Mikor aztán kezdett a víz bugyborékolni, morogni, feltörte a tojást, hogy belé öntse a lábasba. De haj, haj, most járta csak meg igazán: a tojás héjából nem ömlött ki sem fehérje, sem sárgája, hanem igenis kiszökött belőle egy furge kis csibike, amely nagyot bókolt előtte és emberi hangon így szólalt meg:

- Köszönöm ássan, kedves Matyi pajtás, hogy megkíméltél a fáradságtól, hogy magamnak kelljen feltörnöm a tojásom héját! Isten áldjon meg, tiszteltetem az édes papát! Szervusz!

Ezzel aztán, mintha csak valami sólyom madár volna, kifeszítette a szárnyacskáit és úgy kiröpült a nyitott ablakon, mintha ott se lett volna. Tuskó Matyi szinte fabálvánnyá meredt, úgy nézett utána, amíg el nem vészett a távolban.

És most ott állott tátott szájjal, kezében az üres tojáshéj, és éhesebben, mint azelőtt. Bizony bele tellett egy pár perc, amíg magához tért a nagy ijedségtől; akkor aztán elkezdett ordítani és bögni; még toporzékolt is kétségbeesésében, hogy így kellett csalódnia!

- Jajajaj! Beh okosan beszélt az a tücsök! Beh jól mondta: jaj az olyan gyerekek, aki az apját nem tiszteli és szót nem fogad neki mindenben! Mennyire igaza volt, hogy az ilyen gyerek jót nem várhat ezen a földön! Hogy bánat és keserűség lesz a része, amíg csak él!... Én pedig még össze is szidtam a jó tanácsért, még a kalapácsot is nekivágtam! No de most meg is adom az árát a gonoszságomnak... Oh, jaj, milyen keserves nyavalya is az éhesség!

S mivel gyomra már mind hangosabban korgott, azt gondolta, legjobb lesz, ha elmegy hazulról; talán valahol a városban akad jószívű ember, aki megkönyörül rajta és ad neki egy krajcárt vagy egy darab kenyeret. Odakünn éppen most kezdődött valami rettenetes zivatar. Úgy szakadt az eső, mintha dézsából öntötték volna; közbe-közbe nagyokat dörgött s akkorákat villámlott, mintha lángba borult volna az egész égboltozat; a szél is végig süvített az utcákon, csapkodta az esőcseppeket az ablakhoz, meglóbálta a fák koronáját, sőt még a törzsüket is megingatta, mintha tövestül akarta volna őket kitépni. Szóval igazi ítéletidő volt.

Tuskó Matyi bizony nagyon félt a villámlástól meg a dörgéstől, és jó ideig küzködött, vajjon ki merjen-e menni az utcára; de végre mégis csak erősebb volt éhsége a félelemnél: egy szökéssel künn termett a ház előtt és nekiiramodott, mintha ágyúból lőtték volna ki. Szaladt, szaladt, közbe ide-odajártatva a szemét, nem talál-e valakit, akitől alamizsnát kérhetne. De hát az utcák persze néptelenek voltak. Kis városban éjfél felé máskor sem igen látni embert az utcán, hát még ilyen időben, amikor még a kutyát sem vernék ki a házból. A villám csattogott, az eső zuhogott, a szél meg már a zsindeleket kezdte ledobálni a háztetőről. Matyi érezte, hogy nem bír már tovább rohanni; már zihált a melle, a nyelve meg szinte lógott. Ej, gondolta, majd becsöngetek valahol, hátha jó helyre akadok, ahol megszánnak!

Így is tett és egy szép emeletes háznak a kapuja előtt jól megrántotta a csengőt, aztán várt, hogy kinyitja valaki. Nyílt is, de nem a kapu, hanem az ablak, ahonnan egy hálósipkás öreg ember mordult rá nagy haraggal:

- Mit keresel itt, adta kölyke?

- Jaj, édes nagyságos úr, rimánkodott Matyi, szánjon meg egy szegény éhenhaló gyereket, adjon valami ennivalót!

Az öreg úr lekiáltott: - No majd adok mindjárt! Kapsz egy kis puncstortát!

Matyi ujjongott: - No, hála Istennek, az egyszer jó helyre akadtam! A puncstorta bizonyosan jó étel lehet!... Mégis csak kitűnő ötlet volt, hogy eljöttem hazulról!

Most megint hallatszott a mérges öreg úr hangja:

- Gyere csak közelebb, aztán tartsd a kalapodat!

- Nincsen kalapom - felelt Matyi.

- Hát akkor tartsd a markodat!

Matyi odalépett egészen az ablak alá, feltartotta a két tenyerét, hogy elkapja a puncsos tortát, de jaj... a torta helyett valami piszkos hideg moslék zuhogott a nyakába! Az öreg úr nyilván azt hitte, hogy Matyi azok közül a gézengúzok közül való, akik azzal mulatnak, hogy éjnek

idején felcsöngetik az embert az ágyból. Nem volt hát csoda, hogy így büntette Matyit; még utána is kiáltott:

- Majd adok én neked, felzavarni az embert éjszakai nyugalmaiból! Tudom, hogy elmegy a kedved tőle!

Ezzel becsapta az ablakot. Matyi pedig kétségbeesetten szaladt vissza az ő üres hajlékába.

- Látom már, gondolta magában, hogy meg kell halnom; hát inkább hadd haljak meg otthon...

Csakugyan már egész oda volt szegény; olyan fáradtnak érezte magát, hogy mire hazaért, már az éhségről is megfeledkezett; csak az átázott testét szerette volna kissé fölmelegíteni és megszáritani. A földre vetette magát, sáros, nedves lábait odatámasztotta a parázs fölé és azzal elaludt. Álmában megjelent előtte Cikória János, a beszélő tücsök, a hálósipkás ember, és egymást kézenfogva, szilaj táncot jártak körülötte, egyre azt énekelve a fülébe:

«Tuskó Matyi, úgy kell neked!

Így büntetnek rossz gyereket!»

Azalatt pedig a parázs alvó lángja lassan-lassan belekapott a lábába, előbb szépen körülnyaldosta, mintha meg akarta volna kóstoni, azután pedig felfalta... Bizony szén és hamú lett mind a kettőből. Tuskó Matyi pedig még ettől sem ébredt fel; inkább halott volt már, mint élő, és talán akkor sem nyitotta volna fel a szemét, ha az egész teste máglyán égett volna. Csak aludt és tovább álmodta azt a furcsa álmát, amelyben az a három alak egyre énekelte:

«Tuskó Matyi, úgy kell neked!

Így büntetnek rossz gyereket!»

Egyszer csak, mikor már világosodott, fölrezzent, valaki kopogtatott az ajtón.

- Ki az? - kérdezte Matyi, dörgölve a szemét.

- Én vagyok! - felelte egy hang.

Ez a hang a Cikória Jánosé volt.

HATODIK FEJEZET,

melyben el van mondva, hogy Cikória János miképpen sajnálkozik fiacskáján és miképpen traktálja meg három almával.

Matyi, amint meghallotta a kopogtatást, nyomban fel akart ugrani a földről, hogy ajtót nyisson; de akárhogy erőlködött, nem tudott talpra állani. Hogy is tudott volna, mikor szegénynek nem volt már se talpa, se lábszára - mind elperzselődött. Amint fel akart tápázkodni, úgy odavágódott a földhöz, mintha a harmadik emeletről esett volna le. Csak most vette észre nagy rémületen, milyen szerencsétlenség érte álmában. Rögtön eszébe jutott a tegnap esti nyomorúság és úgy elfakadt sírva, hogy Cikória bácsi, aki azalatt egyre dörömbölt az ajtón, nem tudta mire vélni a dolgot.

- Nyisd ki már, te mihaszna! - kiáltotta türelmetlenül.

- Jaj, apám, nem bírok felkelni! - felelte Matyi, keservesen hánykolódva a padlón.

- Miért nem bírsz?

- Mert felfalták a lábamat!

Matyi eközben észrevette a macskát, amely egy pár gyalúforgáccsal ott játszadozott mellette, és azt hitte, hogy az a forgács az ő lába forgácsa.

- Ki falta fel? - kérdezte János bácsi.

- Hát ez az átkozott kandúr!

Az öreg persze azt hitte, Matyi csak huncutkodik, azért rárivallt:

- Nyitod ki, ha mondom! Te istentelen akasztófavirága, úgy elnászpángollak, hogy holtod napjáig megemlegeted. Majd megtanítlak kötekedni velem!

- De ha nem bírok a lábamra állani! Jaj nekem, jaj nekem, most már egész életemben mindig térdemen kell csúszkálnom, mint a nyomorék koldusnak! Istenem, istenem, milyen szerencsétlen vagyok!

Erre már Cikória uramnak elfogyott a türelme; még mindig azt hitte, hogy az ő haszontalan fiacskája csak lóvá akarja tenni és nagy haraggal felmászott az ablakba, onnan ugrott be Matyi elé, hogy most mindjárt eltángálja a fickót. De persze nyomban lelohadt a haragja, amikor csakugyan ott látta szegény gyereket a padlón, elszenesedett lábakkal...

Igen jószívű ember volt Cikória koma; nem csoda, hogy megesett a szíve Matyi nyomorúságán; mindjárt felvette a földről, aztán ölébe fektetve, édesgette, lelkemezte, cirógatta; úgy megsajnálta a szegény lábavesztettet, hogy vastag könnycseppek gördültek le barázdás orcáján.

- Szegény Matyikám - hajtotta egyre - szegény kis Matyikám! Hát csakugyan elégett a lábacska! Jaj fiam, édes aranyos kis madaram, hát hogy eshetett meg rajtad ez a nagy baj?

Matyi még nem tért egészen magához a nagy ijedtségtől s összevissza kezdett hadarni:

- Nem tudom én, apuskám, de annyi szent igaz, hogy rémítő egy éjszaka volt; nem felejttem el, amíg csak élek. Úgy csapkodott az isten tüzes haragja, úgy szórt a kacskaringós, sistergős nyílát, hogy majd belevakultam. A tücsök mondta is: úgy kell neked, rossz fiú voltál, rászolgáltál! De én nem hagytam magamat, aztán összeszidtam: Elhallgass, prücsök! - Ő meg azt mondta, nem hiába vagyok fából, kemény is a kobakom; s akkor aztán neki vágtam a kalapácsot, úgy hogy odalapítottam a falhoz, de ő volt a hibás, minek okoskodott, mert hiszen a

kis lábast is odatettem a zsarátra, de egyszer csak kijött a csirke és azt mondta: - Tiszteltetem az édes papát, szervusz! - Egyre éhesebb lettem s az a hálósipkás bácsi kinézett az ablakon s azt mondta: Csak tartsd ide a kalapodat, - aztán a nyakam közé zuhogott a moslék, mert hát nem tettem én semmi rosszat azzal, hogy egy kis kenyeret kértem, úgy-e? Jaj mennyire korgott a gyomrom, és meg akartam száradni és a parázs fölé tettem a lábamat, és jó, hogy hazajöttél, mert még most is olyan éhes vagyok, hogy majd kidül a gyomrom, a lábam meg oda van mind a kettő! Brühühü, brühühü!

S ezzel megint olyan bölgést csapott szegény Matyi, hogy a nagypiacig is elhallatszott.

Cikória János ebből a sok zavaros beszédből persze nem értett egy árva mukkot sem; de azzal mégis tisztában volt, hogy Matyi majd meghal a nagy éhségtől. Kivett hát a zsebéből három szép piros almát, odaadta neki és azt mondta:

- Te miattad egész éjszaka a kóterben kellett hüsölnöm és magam is bizony megehültem derekasan. Node se baj; ezt a három almát, amit früstökre vettem a sarki kofánál, neked adom. Megeheted mindahármat, váljék egészségedre.

- Ha azt akarod, hogy megegyem, előbb hámozd meg.

- Meg is hámozzam? - kiáltotta János bácsi álmélkodva. - Sohasem hittem volna, hogy ilyen finnyás gyerek vagy! Nagy hiba! Szegények vagyunk és nem igen kényeskedhetünk! Mert jól mondja a példabeszéd: kényesség nem esik sanyarúság nélkül! Sokszor igen furcsán fordul az élet sora...

- Akármilyen furcsán fordul, én mégsem eszem meg az almát hámozatlan. Megfeküdne a gyomromat!

János bácsi most már nem szólt semmit, hanem kivette a bicskáját és türelmesen lehámozte mind a három almát, de a héját nem dobta a földre, hanem szépen odarakta az asztal végébe.

Tuskó Matyi nagy éhségében akkorákat harapott az almából, hogy az elsőt egy-kettőre a bendőjébe temette; hanem a csutkáját el akarta hajítani.

- Ne dobd el a csutkáját, - intette János bácsi. - Szegények vagyunk és még a csutkát is meg kell becsülnünk!

- Dehogyan eszem én csutkát, - sivította Tuskó Matyi. - Kutyanak való az!

- No jó, - dörögött János bácsi, - majd meglátjuk. Sokszor igen furcsán fordul az élet sora...

S azzal János bácsi a csutkát szépen odatette az asztal végébe az alma héja mellé. Tuskó Matyi ugyancsak hamar végzett a három almával; tizet sem lehetett volna számolni s már hült helye volt mind a háromnak.

De kis vártatva megint nyöszörögni kezdett, aztán ógott-mógott, amíg János bácsi meg nem kérdezte: - Hát most mi a baj, kincsecském?

- Az, hogy még nem laktam jól.

- Már pedig szívem Matyikám, nekem már nincsen egy falatom sem.

- Semmid sincs, igazán semmid?

- Csak itt ez az alma héja, meg ez a három csutka!

- Isten neki fakeszt, - szólt Matyi nagybúsan, - ha nincsen egyebem, megeszem az almahéját!

Eleinte ugyancsak húzogatta a száját, de lassan-lassan úgy látszott, mind jobban ízlik neki ez az étel is. Ham! ham! egymásután lenyelte mind a három alma héját, sőt a héja után még a csutkát is bekapta és boldogan majszolta, amíg mind a három le nem csúszott a gyomrába.

Most már nem volt több panasza; vígan veregette a haskóját és azt kiáltotta: - Úgy jól laktam most, hogy még a királlyal se cserélnék.

- Látod, látod, Matyikám, mennyire igazam volt, amikor mondtam, hogy kár a gyerekeknek olyan finnyásnak lenni. Érd be azzal, amid van, gondolj a jövőre és tanuld meg ezt a bölcs példabeszédet: több nap, mint kolbász!...

HETEDIK FEJEZET,

*melyben el van mondva, hogyan kap Tuskó Matyi új lábakat és
hogyan adja el János bácsi a zekéjét, hogy ábécés könyvet vegyen az árán.*

Matyi barátunk, alighogy elűzte az éhségét, megint a lábai elvesztén kezdett siránkozni, és egyre rimánkodott, csináljon neki János bácsi újakat. De ez nem hajtott mindjárt a könyörgésre; büntetni akarta Matyit kópéságáért és csak vonogatta a vállát:

- Hát ugyan miért csinálnék neked új lábakat? Megérdemled te azt tőlem? Nem hazudtoltad-e meg csínyjeiddel azt a régi mondást, hogy: ártatlan, mint a ma született gyerek?

- De mikor megbántam minden rosszaságomat!

- Hjah, öcsém, - korholta János bácsi, - erre is van nekem egy közmondásom: késő bánat eb-gondolat!

- De megigérem, szentül fogadom, - zokogott Matyi, - hogy ezentúl jó leszek!

- Ezt szokták mondani a rossz gyerekek, amikor kapni akarnak valamit! Hiszi a pici!

- Esküszöm, hogy iskolába járok, szorgalmas leszek, csupa kitűnőt hozok haza!

- Minden gyerek ezt szokta ígérni, amikor rossz fát tett a tűzre... akarom mondani rossz lábat tett a tűzre!

- De én nem vagyok olyan, mint minden gyerek; én jobb vagyok, mint a többi gyerek, én mindig igazat mondok! Megládd, apus, mesterséget tanulok, aztán öreg napjaidra én leszek a támaszod, a vigasztalód!

Ekkor már János bácsinak nagyon meglágyult a szíve; még szigorú arcot vágott ugyan, de a szeme könnyes lett, amit csak úgy bírt eltitkolni, hogy kivette nagykockás piros zsebkendőjét és szinte trombitálva fújta belé az orrát.

- Jól van, - szólt aztán, - megpróbálom, hátha fogott rajta ez a lecke. Igaz ugyan, hogy azt mondja a példabeszéd: hamarabb válik a jóból rossz, mint a rosszból jó, de hátha ez egyszer mégsem így lesz!

Azzal előkeresett két darab jól kiszikkadt fácskát, neki látott a faragásnak, gyalulásnak, simításnak, s egy óra alatt olyan pompás két lábat csinált, hogy még egy pesti műsztergályosnak is becsületére vált volna.

- No most, - szólt Matyinak, - ülj ide az asztalra, húnyd be a szemed és aludjál egyet. - Matyi csakugyan úgy tett, mintha aludnék, pedig dehogy aludt; néha-néha rá-rápislogatott János bácsira és gyönyörűséggel nézegette, hogyan olvasztja fel az enyvét, hogyan keni oda vigyázva az ágyéka tájára, aztán hogy ragasztja oda a két lábat olyan akkurátusan, mintha sohase lett volna más helyen. Amint Matyi látta, hogy készen a nagy munka, leugrott az asztalról, körül-táncolta a szobát, akkorákat szökdécselve, mint egy bakkecske; még énekelt is hozzá:

«Hop-hop-hop, hop-hop-hop,
Van két lábam, bal meg jobb,
Járhatok, kelhetek,
Vígan szökdécselhetek!
Hej, hej, hej, haj, haj, haj,
Nincsen most már semmi baj!»

Aztán boldogan megölelte János bácsit:

- Hogy láthassad, milyen háládatos fiúcska vagyok, - szólt hozzá, - ebben a nyomban el akarok menni az iskolába.

- Ezt már szeretem!

- Csakhogy ahhoz ruha is kell ám; így csak nem mehetek el, hiszen kinevetnek a gyerekek!

- Igazad van, - szólt János bácsi, fejét vakarva: - bizony-bizony a mai világban «pénz ember-ség, ruha tisztesség». Hát majd szabok neked egy egész rend gunyát. Nem lesz talán valami nagyon fényes, de hát «szegény ember nem nagy úr, amije van, ahhoz nyúl».

Volt János bácsi egyik fiókjában holmi régi virágos kárpit-papíros, abból szabott a fiacskájának zekét és nadrágot; a cipőt fakéregből ragasztgatta össze, a sipkát meg kenyérbélből.

Matyi, ahogy ki volt ekképen stafirozva, mindjárt odaszaladt a kis tükörhöz és gyönyörűséggel nézegette magát benne:

- Olyan vagyok, - ujjongott, - mint egy gróf!

János bácsi is meg volt elégedve a munkájával és régi szokás szerint ekképen kívánt minden jót az új ruhához: - A ruha elszakadjon, gazdája megmaradjon! - De mindjárt hozzátette: - De nehogy úgy értsd ám, hogy már holnap összetépd a gunyádat: csak annyit jelent ez a jó kívánság, hogy te magad tovább légy ép, mint a zekéd és a nadrágod.

- Értem, apus, értem; vigyázok majd, semmi bajuk ne essék. Csakhogy még valami kéne; anélkül nem mehetek iskolába, mert hazaküldenek.

- Ugyan micsoda?

- Hát ábécés könyv!

- Hjah persze, bizony igazad van; de hát honnan szerzek én ábécés könyvet?

- Hát a könyves boltban!

- Csakhogy édes fiam, «pénzzel járják a vásárt», nekem pedig egy fia petákom sincs!

Erre Matyi barátunk szomorúan lecsüggesztette a fejét, mert már csakugyan nagy kedve lett volna iskolába menni.

- Ejh, ejh, - gondolta magában, - hát ilyen szegény ember ez az én nevelőapám! Még egy ábécés könyvre sem telik neki! No itt bizony nem lesz valami jó sorom!

János bácsi is lógatta a fejét; de egyszer csak felcsillogott a szeme és nagyot kiáltott:

- Megvan az ábécés könyv!

Ezzel hamar magára kapta a zekéjét - bizony annak is már elég folt tarkállott a hátán meg az újján, de azért még jó meleget tartott - aztán rohant ki a szobából. Nem tellett bele egy negyed óra, már visszajött: magasra lobogtatta a kezében az újdonságú ábécés könyvet és már messziről kiáltotta Matyi felé:

- Ábé-ab, tót kalap, ha megfogod, megharap! No most már mehetsz az iskolába.

Matyi örömmel kapta el a könyvet, de csak akkor vette észre, hogy szegény János bácsi, aki meleg zekében ment el hazulról, ingújjban jött meg; pedig odakünn éppen a hó is esett.

- Hát a zekédet hol hagytad, apus?

- Eladtam!

- De miért?

- Mert már nagyon foltos volt.

Matyi azonban megértette, hogy miért kellett szegény János bácsinak túladnia az ő egyetlen kabátján. Elérzékenyedett, nyakába ugrott a jó öregnek és össze-vissza csókolta borostás képét. - Szegény jó apuskám, - mondogatta, - hidd el, hogy jó leszek.

NYOLCADIK FEJEZET,

*melyben el van mondva, hogyan kótyavetyéli el Tuskó Matyi
az ő ábécés-könyvét, hogy legyen miből bábszínházba mennie.*

Matyi már most hóna alá csapta az ábécés könyvét és útnak indult az iskola felé. Jártában csupa szép tervet kovácsolt: hogy' meg fogja ő magát becsülni, mennyi örömet fog szerezni János bácsinak.

- Ma megtanulok írni, - mondogatta magában, - holnap megtanulok olvasni, holnapután meg számolni. Ezzel aztán annyi lesz a tudományom, hogy neki láthatok a pénzszerzésnek. Egy pár száz pengőt nem lesz nehéz megkeresni az első héten; abból aztán tüstént veszek szegény apámnak egy ujdonatúj zekét, aminek még a foltja is bársonyból legyen. Mit mondok, bársonyból? Arannyal meg ezüsttel lesz az kivarrva, pitykének meg gyémántgombok csillognak rajta. Bizony megteszem; megérdemli szegény jó öreg. Hogy iskolába küldhessen, eladta a zekéjét és most odahaza ingújjban fagyoskodik! Ekkora jóság is csak apától telhetik. No de most megmutatom, hogy ha fából faragtak is, az én szívem is helyén van...

Ahogy így morfondíroz, egyszer csak muzsikaszó üti meg a füleit: csin, csin, bum, bum, trürürü, mintha réztányérokat csapkodnának egymáshoz, döngetnék a nagy dobot, meg vékony hangú sípot fújnának. Megállt és figyelt:

- Mi a manóba lehet ez? Még ilyen gyönyörű muzsikát sohasem hallottam! Oda kellene menni; ha már messziről ilyen szép, hát még milyen lehet közelről!... Csakhogy persze, persze, ma iskolába kell mennem... Ej, ej, bárcsak ne ígértem volna, hogy még ma a tanító elé állok...

Amint így tűnődött, egyszer úgy rémlett neki, mintha a nagy dob ekképpen hívogatná:

Bum bum bum, gyere már,
Iskolába menni kár!

A cintányérok is csábították:

«Cin cin cin, Matyikám.
Hallgasd csak a muzsikám!»

A sípok meg így nógatták:

«Türürü, trürürü,
Játék van itt gyönyörű!»

Addig-addig okoskodott, míg ki nem sütötte-főzte magában:

- Ejh, bolondság! az iskola holnapig el nem szalad! Ma elmegyek azt a bandát hallgatni, holnap meg az iskolába! Legfeljebb egy nappal később leszek tudós ember! Egy nap nem a világ.

Ezzel aztán nyomban neki is iramodott és meg sem állt, amíg el nem érkezett a nagypiacra, amelynek közepén jókora fabódét látott; a bódé előtti emelvényen álltak a muzsikások és vígan harsogtatták nótáikat. Köröskörül sok ember álldogált és nézegette a bódéra akasztott vászonfalak tarka-barka képeit; a bódé ajtaja előtt pedig egy fürge emberke ugrált ide-oda, harsány hangon kiabálva:

- Tessék kérem besétálni, mindjárt kezdődik az előadás! Első hely 20 fillér, második hely 10 fillér! Magyarország legelső látványossága, mely már fényes sikerrel megállta helyét a török császár és a kaportalai maharadzsza előtt! Csak előre, hölgyeim és uraim! Páratlan, világhírű, csodálatos dolgokat láthatnak odabenn!

Tuskó Matyi meglátott egy kis fiút, aki szintén ott ácsorgott a tömegben.

- Miféle bódé ez? - kérdezte tőle.

- Olvasd el! Ökölnyi betűkkel van felírva az ajtó fölé!

- Szívesen elolvasnám, de ma véletlenül nem tudok olvasni!

- Oh, te vízeszű! No jó, hát majd elolvasom én! Oda az van írva: «ELSŐ MAGYAR BÁB-SZÍNHÁZ.»

- Színház? Az gyönyörű lehet. Aztán akárki bemehet?

- Hogyne, ha megfizeti a jegyét.

Tuskó Matyi vakarta a fejét, aztán nagy szorongva kérdezte a fiútól:

- Kölcsönöznél holnapig tíz fillért?

Az elmosolyodott és csúfolódva ezt felelte:

- Szívesen kölcsönöznék, de ma véletlenül nem tudok.

- Eladom a zekémet tíz fillérért!

- Aztán mit kezdjek el a te tapéta zekéddel? Hiszen, ha egyszer megázik, le sem bírnám vetni!

- Megvennéd a cipőmet?

- Talán, hogy befűtsek vele?

- Hát odaadom a sipkámat tíz fillérért.

- Ezt a kenyérbél sipkát? Félek, hogy a patkányok lerágnák a fejemről!

Tuskó Matyi szinte kétségbe volt esve: honnan szerezzen tíz fillért? De most eszébe jutott, hogy hiszen van neki egy ábécés könyve is, és a haszontalannak volt lelke még azt is felkínálni:

- Vedd meg az ábécés könyvemet! - kiáltotta nagy merészen.

De annak a fiúnak több esze volt, mint neki és csak annyit mondott:

- Én is gyerek vagyok még és gyerektől nem vásárolok semmit! Különben is régen tudok olvasni!

Hanem éppen arra járt egy vén házaló, aki hallotta ezt az egész beszélgetést és most nagy mohón beleszólt: - Tíz fillérért megveszem én. - És Matyi odaadta neki az ábécés könyvet, már nem is gondolva rá, hogy szegény Cikória János feláldozta érte egyetlen zekéjét és hogy most ingújjban kénytelen otthon fagyoskodni.

KILENCEDIK FEJEZET,

melyben el van mondva, hogyan ismertek rá a fabábok Tuskó Matyira és mennyire megörültek neki, de a viszontlátás örömének milyen siralmas vége lett.

Amikor Tuskó Matyi belépett a színházba, éppen felhúzták a függönyt. Mint a szomszédjától megtudta, pompás darabhoz érkezett, amelynek az volt a címe: «A két Jancsi, vagy az ispilángi királykisasszony szerelme».

A színpadon hatalmas trónuson ült a vén király, mellette pedig egy kisebb trónszéken a leány, akit, mint csakhamar kitudódott, úgy hívtak, hogy Pimpinella. Ennek a szépséges hercegnőnek a kezéért versengett két idegen úr, akik mindegyikének Jancsi volt a keresztnéve; csak hogy az egyik a tréfás Paprika Jancsi volt, a másik pedig a vitézségéről hét országon híres Kukorica János. Mindegyik előadta, mennyire szeretné, ha a király hozzáadná a hercegkisasszonyt és hogy ezért szívesen megállná azt a hét kemény próbát, amelyet az öreg király eléjük szabott.

- No, no, - válaszolt ez jóságos hangon, - látom, hogy nagy bennetek az elszántság, de tudjátok-e, hogy aki elbukik a hét próbán, azt menthetetlenül elviszi az ördög?

Erre így szólott ékes versekben Kukorica Jancsi:

«Tudom ezt nagyon jól, felséges királyom,
Hanem azért mindegy, mégis megpróbálom
Tapasztaltam sokszor: jó az Isten, jót ad,
Híven megsegíti a benne bízókat.
Hiszem, a szerencse most is vélem leszen
S a szép Pimpinellát feleségül veszem!»

Erre azonban visszavágott a másik Jancsi:

«Lassabban a testtel, ne hencegj oly nagyon,
Mert az én jussomat könnyen én se hagyom!
Az ördög lesz, hékám, aki téged ellát,
Én pedig megkapom a szép Pimpinellát!»

Így versenyzett a két fabábú, amin persze a nézőközönség pompásan mulatott; közbe-közbe olyan hangos kacagás csendült, hogy majd szétvetette a bódé falait. Kivált mikor a két Jancsi a nagy disputában nekiment egymásnak és megfélelkezve a király személye iránti tiszteletéről, elkezdte egymást püfölni, gyomrozni, pofozni, hogy csak úgy csittegett-csattogott az ütleg!

De egyszer csak mi történt? Pimpinella hercegnő, akinek pedig semmi dolga nem lett volna, csak hogy békén üljön a trónuson, felsikoltott és leszaladva a színpad elejére, a hátulsó padok felé mutatott:

- Szent Isten! Ébren vagyok, vagy álmodom? Hiszen az ott Tuskó Matyi, a rokonunk!

Erre a két Jancsi is abbahagyta az öklelődést és ők is odabámultak: - Biz Isten, Tuskó Matyi! - kiáltották egyszerre.

A vén király is leszökött trónusáról és ő is elordította magát:

- Hát persze, hogy Matyi!

A színpalak közül előrohant az ördög is; akinek pedig csak az utolsó felvonásban lett volna jelenete, és az is visította: - Szervusz Matyi! - Ott termett a csendőr is, akinek szintén csak később lett volna dolga a darabban, ott termett a négy ballerina, akiknek az első felvonás

végén kellett eljárniok a palotást, ott termett az ördög nagynyja, akinek csak az utolsó jelenetben lett volna szabad bekukkantania, szóval összegyűlt ott hamarosan vagy két tucat fabáb, akik mind versenyt visítottak:

- Tuskó Matyi! Gyere fel Matyi, szervusz! Hozott isten!

Nem csoda, ha Matyi barátunkat ez a szíves fogadtatás meghatotta; átszökött vagy tíz padon, keresztülvetette magát a zenekar székein és egy hatalmas ugrással ott termett az ő bábtestvérei között, akik majd agyonnyomták ölelésükkel. Ez a képét cirógatta, az a vállát veregette, amaz a fejét simogatta, szóval a primadonnától az utolsó statisztáig mindegyik oda volt az örömtől.

A szeretetnek ez a nagy megnyilvánulása egy kissé meghatotta a nézőket; eleinte azt hitték, hogy talán ez a darabhoz tartozik, és várták, mi lesz mindebből; de mikor aztán látták, hogy odafönn össze-vissza van keveredve minden és hogy a színészeknek kisebb gondjuk is nagyobb annál, mint hogy ők tovább komédiázzanak, elkezdtek bosszankodni és felkiabáltak a színpadra:

- Mi lesz már no! Játsszotok, vagy nem játsszotok? Dobjátok ki azt a Tuskó Matyit, aztán folytassátok a darabot!

De bizony azoknak hiába beszéltek. Nem törődtek azok mással, mint Matyival, akit vállukra kaptak, aztán úgy hordoztak körül, mint valami győzelmes hadvezért.

De most rettenetes üvöltés harsogott végig a színházon. A bábok között pedig megjelent egy hatalmas figura, melynek bozontos szakála a földet septe; sétálni bírt rajta. A szája is olyan nagy volt, mint valami sütőkemence, a szeme meg úgy villogott, mint két gőzmozdony-lámpás az éjszakában. Kezében tizenhét ágú korbács volt, róka farkból és szárított viperából fonva; úgy csattogtatta, hogy még a publikumnak is borsódzott tőle a háta.

Hogy ki volt ez az ember? Ki más lett volna, mint a híres-neves Karafia Balambér, a báb-színház nagyhatalmú direktora. Nem csoda, ha a bábok ebben a pillanatban rögtön elnémultak; még a lélegzetük is elállott. Olyan csend lett, hogy még a légy dongását is meg lehetett volna hallani. Az öreg királytól le a csendőrig, Pimpinellától le a négy ballerináig valamennyien úgy reszkettek, mint a nyárfalevél.

Karafia mindjárt látta, mi okozta a bajt, és ráförmedt Matyira:

- Szedte-vedte, lánchordta! Hogy mertél zavart csinálni a színházamban?

Olyan volt a hangja, mint egy náthás jeges medvéé.

- Kérem szépen... - motyogta a mi barátunk, - Isten látja lelkemet, hogy nem vagyok én oka semminek!

- Nem-e? No majd estére számolunk! Most hordd el az irhádát, ti meg folytassátok az előadást!

Ezzel nyakon csípte Tuskó Matyit, odakünn rábízta az inasa őrizetére s csak este, mikor az utolsó előadásnak is vége volt, mondott róla ítéletet.

- Vacsorálni fogok, - szólt a feleségének; - süsd meg hamar az ürücombot, még pedig nyáron. Mivel pedig látom, hogy alig van már tüzelő fám, Paprika Jancsi és Kukorica Jancsi kössék gúzsba azt a haszontalan kölyköt, aki ma olyan nagy zenebonát csinált, és dobják a parázs közé. Látom, hogy jó kiszáradt fából van faragva, bizonyosan jól fog égni.

A két Jancsi rémülettel hallotta a szörnyű parancsot, de gazdájuk olyan mérgesen nézett rájuk, hogy egy percre sem mertek ellenkezni; behozták a kunyhóba szegény Tuskó Matyit, akár-hogy rugkapált, akár-hogy ordította:

- Apus, apus, ne hagyj! Nem akarok elégni! Hiszen még olyan fiatal vagyok!

De Karafia Balambér ráförmedt:

- Csitt, tüzes adta! Majd adok én az ilyen garázda himpelléreknek!

TIZEDIK FEJEZET,

*melyben Karafia Balambér nagyot tüsszent és megbocsát Tuskó Matyinak,
aki viszont Paprika Jancsit menti meg a tűzhaláltól.*

A direktor úr, akit a múlt fejezetben volt szerencsém bemutatni, szörnyű kinézésű ember volt ugyan, de távolról sem volt olyan gonosz lelkű, amilyennek látszott. Szerette ugyan adni a kegyetlen zsarnokot, nagyokat káromkodva és fenyegetődzve, de alapjában igen puha volt a szíve; kivált a gyereksírás nagyon hamar ellágyította és ilyenkor madarat is lehetett volna vele fogatni.

Most is, amikor Tuskó Matyinak ömlöttek a könnyei, hamar vége lett kegyetlen szándékának. Nagyon elérzékenyedett, ami nála rendesen hatalmas tüsszenéssel szokott járni. Egy ideig vissza akarta tartani gyengeségének ezt a furcsa kifejezését, de hiába erőlködött, mégis csak kitört belőle egy olyan óriási «hapci!», hogy a körülötte levők majd belesiketültek.

Paprika Jancsi, aki mostanáig nagyon el volt szontyolodva, mert rémítően sajnálta szegény Matyi pajtását, most hirtelen nekividult; odahajolt az elítélthez és fülébe súgta:

- Most már semmit se félj, Matyikám! Jól ismerem a gazdánkat; ha egyszer tüsszent, vége minden haragjának! Most már meg vagy mentve!

Hanem Karafia Balambér még mindig leplezni akarta meghatottságát és újra ráförmedt Matyira:

- Ne ríj már, láncos-lobogós! Ki nem állhatom a gyerekbögést. Mindjárt megfájdul tőle a gyomrom! Hagyod abba? Eh-hi-hu-hapci! - s még hatalmasabban tüsszentett, mint az imént; megreszketett bele az egész ház.

- Kedves egészségére! - válaszolt Tuskó Matyi.

- Köszönöm, fiam; látom, hogy jó nevelésű gyerek vagy. Hogy van a papád és a mamád?

- Köszönöm szíves kérdését, de nekem csak papám van. Cikória Jánosnak hívják és igen szegény ember.

- Ej, ej, sajnálom. Tudom, hogy nagyon bánkódnék, ha meghallaná, hogy veled sütöttem meg az ürücombomat... Eh-hi-hu... hapci!

És most már hármat tüsszentett egyfolytában.

- Kedves egészségére! - szólt megint Tuskó Matyi.

- Köszönöm, édesem. Látod, nem vagyok én rossz ember. De igazán kevés a tüzelő fám és nem szeretem az ürücombót, ha félnyersen találják elém. Hanem azért ne félj már most; meg-sajnálalak és kegyelmezek életednek. Helyetted Paprika Jancsi fog bűnhődni, mert ő csapta a legnagyobb lármát. Zsandárok, jertek be!

Mindjárt ott is termett a két fogdmeg, kivont kard a kezükben, és várták a direktor úr parancsát.

- Kötözzétek meg ezt a mihaszna Paprika Jancsit, aztán dobjátok a tűzbe. Azt akarom, hogy az ürücombom jó barnára süljön!

Paprika Jancsinak, hogy ezt a szörnyű ítéletet hallotta, majd leesett az álla; a foga vacogott, a térde reszketett, aztán elbódulva hanyatt vágódott a földön. Tuskó Matyi is szinte oda volt az ijedtségtől; nem bírt belenyugodni, hogy ez a vídám fickó, aki olyan szeretettel ölelte őt

magához, most ő miatta halálnak halálával haljon. Letérdelt Karafia elé, fuldokló zokogással, úgy hogy könnyeitől egészen elázott a hosszú szakáll vége.

- Kegyelem, Karafia úr!

- Semmi Karafia úr!

- Kegyelem, tekintetes úr!

- Semmi tekintetes úr!

- Kegyelem, nagyságos úr!

- Semmi nagyságos úr!

- Kegyelem, méltóságos úr!

Mikor már méltóságolták, Karafia annyira meg volt indulva, hogy egyszerre megint szelídebbre változott a szava.

- Jól van, jól; hát mit akarsz, Matyi?

- Kegyelmezzen meg szegény Paprika Jancsi barátomnak!

- Semmi kegyelem. Ha már téged megkíméltelek, mást kell helyetted tűzre vetnem! Nem kívánhatod, hogy félig nyersen egyem meg az ürücombomat!

- No, ha úgy van, - szólt Matyi most hősies elhatározással, - akkor tudom, mi a kötelességem.

- Ezzel felugrott, a lábához dobta kenyérbélsipkáját és a zsandárokhoz fordulva így szólt:

- Zsandár urak! Nem engedhetem, hogy én miattam más égjen hamúvá, legkevésbé ilyen kedves jó fiú, amilyen az én Paprika Jancsi barátom. Ha már valakinek el kell pusztulnia, ám jó: itt vagyok én, kössetek gúzsba szaporán és vessetek a lángok közé!

Matyi olyan bátor hangon, olyan hősiesen szavalta el ezt a mondókáját, hogy mind, akik körülte voltak, könnyezni kezdtek a meghatottságtól. Még a zsandárok is pedig azok kemény legények voltak elővették a zsebkendőjüket és törölték a szemüket, fújták az orrukat, Karafia Balambér sem bírt ellenállani ennek az általános könnyzápornak. Egy-kettőt szippantott az orrával, aztán nagyot tüsszentett, akkorát, hogy szinte szél kerekedett tőle. Tuskó Matyit pedig felvette az ölébe és így szólt hozzá:

- Derék gyerek vagy, öcsém! Helyén van a szíved! Gyere hát, adj egy pusztit!

Tuskó Matyi fürgén, mint egy mókus, felkúszott Balambér úr hosszú szakállára, aztán olyan csókot cuppantott az orra hegyére, hogy csak úgy csattant.

- Hát nem lesz bántódásom? - kérdezte szepegő hangon Paprika Jancsi.

- Isten neki fakeszt, - felelte Karafia Balambér; ez egyszer megkegyelmezek. Látom már, belé kell nyugodnom, hogy ma este félig nyers legyen az ürücombom! De ha még egyszer... láncos lobogós...

Többet már nem mondhatott, mert megint rájött a tüsszenés. A fabábok, amint meghallották az örömhírt, mind a színpadra tódultak, felgyújtották az összes lámpákat és gyertyákat, mintha csak valami díszelőadásra készültek volna, s aztán olyan bált csaptak, hogy kivilágos ki-virradtig nem volt vége. Persze Tuskó Matyi is velük táncolt és ugyancsak megforgatta a szép Pimpinellát, közbe-közbe nagyokat rikoltva: Ihaj, csuhaj! Sohse halunk meg!

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

melyben Karafia Balambér öt darab tízkoronás aranyat ad Tuskó Matyinak,
aki aztán bolondul rászedeti magát Csalavér Rókától és Miau Micikétől.*

Másnap reggel a direktor maga elé hivatta Tuskó Matyit és ilyenformán beszélt hozzá:

- A te apád, Cikória János, hallom, azon töri a fejét, hogy ő is bábszínházat nyit. Mivel pedig nem szeretném, ha nekem konkurenciát csinálna - hiszen így is alig tudok megélni, - azt üzenem neki, inkább adja magát a bábfaragásra, amihez, látom terajta, igen jól ért. Mindjárt meg is rendelek nála tíz fabábot, darabját tíz koronájával. S mivelhogy szegény ember s azt akarom, hogy munkája közben gondtalanul élhessen, kifizetem a felét előre; nesze, itt van öt darab tízkoronás arany; vidd haza neki és mondd, hogy tiszteltetem.

Tuskó Matyi, képzelhetitek, mennyire megörült; kezét csókolt Karafia Balambérnak, érzékenyen elbúcsúzott a kompánia minden egyes színészétől, aztán boldogan útnak indult, hogy hazaviszi a tömérdek pénzt Cikória Jánosnak. De nagy vígságában eltévesztette az utat és ahelyett, hogy a város felé indult volna, kifelé tartott a mezőkre.

Ment-mendegélt, míg egyszer csak azt látta, hogy ő bizony eltévedt.

- Ej, ej! - kiáltott bosszúsan - most ugyan póruljártam; hogy talállok vissza?

Egyszerre, mintha csak a föld alól bújt volna ki, vagy az égből cseppent volna alá, ott termett egy sánta róka meg egy nagybajszú vak macska: csendesen baktattak feléje, a róka neki-támaszkodva a macskának, a macska meg rábízva magát a róka vezetésére. Ahogy egészen elébe értek, hát uram fia, talán nem is hinnétek, egyszer csak megszólalt a róka:

- Adjon Isten jónapot, Tuskó Matyi! Hol jársz te errefelé, mikor a te országodból még madár sem jár erre?

Tuskó Matyi nagyot nézett, aztán így felelt:

- Fogadj Isten, róka koma. Hogy tudod a nevemet?

- Hogyne tudnám, mikor apádat is jól ismerem.

- Hol láttad? Mikor láttad?

- Tegnap láttam utoljára a háza küszöbén.

- Mit csinált?

- Ott álldogált ingújjban, aztán nagy szomorúan nézegetett jobbra-balra, mintha várna valakit. Úgy fázott, hogy szinte kék volt az arca.

- Szegény apukám! No de ha Isten is úgy akarja, ezentúl nem fázik majd!

- Ugyan, miért?

- Mert kincset viszek neki!

- Kincset, te? - csúfolódott a róka. - No, hiszen a kincsedtől felkophatik az álla.

A macska is vihogott, de nem szólt egy szót sem.

* Ez a történet persze még abban a régi jó világban játszódik, amikor még a *korona* járta, nem a *pengő*, s a mi koronánk még jobb pénz volt a svájci franknál is! Akkor még volt értéke a kétfilléresnek is, amely annyit ért, mint a régi *krajcár*, s azért sokan így is hívják.

- Nincsen mit vihogni, - szólt Matyi sértődötten. - Karafia Balambér öt darab tíz koronás aranyat küld neki; ha nem hiszitek, tessék la, meg is mutathatom.

Ezzel kihúzta zsebéből a fényes aranypénzeket és az orruk alá tartván, összepengette őket. Erre a hangra a róka elfeledte a sántaságot, mert a béna lábát is úgy kinyújtotta, mintha mindjárt el akarná kapni véle a koronákat. A macska is megfedkezett a vakságáról, mert egyszerre kinyílt mind a két szeme és zöldes fényben csillogott. De a róka is hamar visszakapta a lábát, a macska is hamar behunyta szemét, úgy hogy Tuskó Matyi nem vett észre semmit és szentül hitte azontúl is, hogy a róka sánta, a macska meg vak.

- Ez már beszéd, - szólott amaz. - Gratulálok, kedves öcsémuram. De nini, most veszem észre, hogy tulajdonkép még be sem mutatkoztunk annak rendje-módja szerint. Az én nevem kis- és nagylibaháti, felső- és alsó-csalavéri Csalavér Róka, de genere Csal; ez a hölgy pedig, akinek messze földön lakó rokonságához kell utazni és akit vaksága miatt én kísérek vándorlásaiban, nemes nyávogi és dorombi Miau Micike önegysága, 96 gyermek anyja, egyike Magyarország legvagyonosabb úri dámaának.

Tuskó Matyi erre a bemutatkozásra lekapta a sapkáját és végtelenül örvendett, hogy ilyen előkelő népre akadt; nagy tiszteletet érzett a nemesi prédikátumok iránt és szinte röstelkedve gondolt arra, hogy az ő neve elé nem biggyeszthet semmi ilyenféle cikornyát.

- Nagyon derék dolog, - szólt most Csalavér Róka, - hogy ilyen szép summával siethetsz haza, szegény édesapádhoz. Aztán miféle szándékaid vannak a jövőre?

- Eltökéltem, hogy most már csakugyan elmegyek az iskolába, aztán tanulok, hogy igazán okos ember váljak belőlem.

- Iskolába? jajajaj, - szólt a róka. - Látod ezt a sánta lábamat? A nagy tanulásba sántultam bele.

- Iskolába? jajajaj, - kiáltotta a macska. - Látod ezt a két vak szememet? A nagy tanulásba vakultam bele!

Az országút szélén, egy galagonyabokor tetején, mezei rigó himbálódzott és fütyörészett. Közben azonban odafigyelt arra is, amit a róka és a macska összehazudtak; most aztán ő is megszólalt:

«Tuskó Matyi, Tuskó Matyi, jól vigyázz ám!
El ne indulj ármányosok rossz tanácsán!»

Szegény rigó, bár csak sohase mondta volna ezt a bölcs intést; alighogy elhallgatott, a macska nagyot szökött, fel a bokorra, aztán ham! egy harapással bekapta, szőröstül-bőröstül, tollastul-csontostul. Ahogy lenyelte, megint behúnyta a szemét és tovább is adta a vakot.

Hanem Matyi igen felháborodott ezen a gonoszságon:

- Szegény kis rigó, - szólt, - mit vétett neked, hogy így bántál vele?

- Mit ártja magát a más dolgába! Most legalább tudja, hogy nem kell belekotyogni olyasmibe, amihez az embernek semmi köze!

A róka azonban megint visszaterelte a beszélgetést a régi csapásra:

- Iskola nélkül is lehet vagyont szerezni, - mondogatta. - Látod, az én őseim sem tanultak soha, mégis a hetedik nagyapám 77 falu ólját dézsmálgatta! Tetszel nekem, Matyi és azért adok egy jó tanácsot.

- Halljuk a szép szót.

- Te azt hiszed, hogy 50 korona már valami nagy summa; pedig dehogy az. Hanem 50,000 az már valami. Nos hát, megtanítalak téged, hogy lehet 50-ből 50,000, sőt talán még 500,000 is.

- Azt már csakugyan szeretném tudni.
- Nos, hát, könnyű annak a módja. Ahelyett, hogy hazamennél, eljössz velünk.
- De hová?
- Kurgum-Burgum országba; nem messze van ide, alig egy pár óra járás.

Matyi gondolkodott egy ideig, aztán ezt felelte:

- Nem én, nem megyek veletek Kurgum-Burgum országba. Inkább mutassátok meg az utat, hogy minél hamarább hazajussak. Magatok mondtátok, szegény apám milyen aggódással vár. Nagyon gonoszul viselkedtem vele szemben; a beszélő tücsöknek igaza volt, amikor össze-szidott az engedetlenségemért és megjósolta, hogy megbűnhődöm érte. Mennyi baj ért már idáig is! Tegnap meg kis híjja volt, hogy Karafia Balambér nem engem dobott tűzre... Nem a, nem megyek veletek.
- Igazán nem? No, nem hittem volna, hogy így hátat fordítasz a szerencsédnek, - szólt a róka.
- Mikor csak ki kellene nyitnod a kezedet utána? - kontrázott a macska.
- Milyen könnyelműség! - szólt a róka.
- Milyen oktondiság! - szólt a macska.
- Mikor az öt aranyból olyan könnyen lehet ötven!
- Ötvenből ötszáz!
- Ötszázból ötezer!
- Ötezerből ötvenezer!
- De hogy lehet az? - kérdezte Matyi, akiben már nagyon fészkelődött a kapzsiság.
- Nagyon egyszerűen, - felelt a róka. - Kurgum-Burgum országban, közel a határhoz, van egy istenáldotta rét, úgy hívják, hogy a csodarét. Ezen a réten ásol egy kis gödröt, beleteszel például egy aranyat, betemeted, aztán elmondod ezt a verset:

«Itt van most az alkalom -
Szaporodjál aranyom!
Kis gödrömben növekedj,
Tizzé, husszá legyen egy!
Holnap itt a helyeden,
Aranytermő fa legyen!»

Másnap reggel aztán elmegy a csodarétre és ott áll a fa, telidesteli ujdonatújveretű tízkorónásokkal, amik, ha végigsuhan rajtuk a szellő, összependülnek, közben-közben muzsikát hallatva.

Tuskó Matyi szinte belekábult ebbe a magyarázatba.

- Aztán körülbelül hány arany lesz egyből?
- No, ezt nehéz egészen pontosan kiszámítani; hanem a legkevesebb ötven; de ha jó mélyre ászod a gödröt, lehet, hogy ötszáz is.
- Ilyenformán öt aranyból hány lehet?
- Ezt csak könnyű kiszámítani. Öt aranyból legkevesebb kétezerötszáz! Dehát nem kell ezzel beérned, mert a második éjszakára eláshatod ezt a kétezerötszázat is s akkor persze ez a kétezerötszáz is megszorodik s lesz belőle 1.250.000, vagy ha elég mélyre ászod a vermet 12.500.000 arany.

- Micsoda? Tizenkétfélmillió és ötszáz ezer arany?

- Annyi; azaz, mivel egy aranyban tíz korona van, 125 millió korona!

Tuskó Matyi nagyot ugrott örömében.

- Tyuhaj! kiáltotta, ennyi pénze még a királynak sincs! Óh, ha ilyen aranyszüretem lesz, nektek is adok egy pár százezer koronát a jó tanácsért!

- Nekünk, kedves Matyikám, ne adj semmit se. Sértésnek vennők. Mi csak szívességből viszünk el a csodarétre, nem hogy magunk is részesedjünk a vagyonodban!

- Nekünk, - toldotta hozzá a nagybajuszú macska, - elég lesz az az öröm, hogy téged gazdaggá tettünk! Magunkkal mi nem törődünk!

- Igazán nemeslelkű két állat, - gondolta magában Tuskó Matyi és meghatottan kiáltott fel:

- Nohát, kedves róka és macska barátaim, ha ti ilyen jók vagytok hozzám, fogadjunk komaságot, hogy sohasem hagyjuk el egymást, amíg élünk. Most pedig, legyetek olyan szívesek, vezéreljetelek rögtön a csodarétre!

- Most mindjárt nem lehet, - válaszolt a róka, - te is el vagy fáradva, mi is már jókora utat tettünk, azért jó lesz, ha előbb kicsit megpihenünk a «Hat ökör»-höz címzett vendégfogadóban; ott jól megvacsorálunk, aztán alszunk egyet; virradatkor aztán útrakelünk a csodarétre!

- Jó lesz! - kiáltotta Tuskó Matyi nagy boldogan. - Gyerünk hát a «Hat ökör»-be!

TIZENKETTEDIK FEJEZET,

*melyben el van mondva, hogyan lakmározott a három útitárs
a Hat ökör-höz címzett vendégfogadóban.*

Mentek-mendegéltek, végre szürkület táján elérkeztek egy útszéli fogadóhoz, melynek kapuja felett gyaluforgács cégér himbálódzott, ez elé pedig rőfnyi betűkkel volt oda festve: «Szállóház a Hatt ökörhöl». Azok számára pedig, akik nem tudtak olvasni, mint a mi Tuskó Matyi barátunk, maga a hat ökör is le volt pingálva.

- Hála Istennek, csakhogy megérkeztünk, - szólott Csalavér Róka, - mert bizony Isten már alig szuszogok a fáradságtól.

- Magam sem bánom, - felelt Tuskó Matyi, - hogy egy kicsit ledülhetek.

A korcsmáros, aki nagyon sunyi nézésű, vöröshajú ember volt, mindjárt ott termett előttük és lekapva sipkáját, alázatos hajlongással üdvözölte vendégeit.

- Tessék besétálni, - mondogatta széles vigyorgással, - igen örvendek, hogy megtisztelnék becses látogatásukkal. Talán valami jóféle vacsorával lehetek szolgálatukra?

- Inkább csak pihenni akarnánk, - szólt a róka, - hanem azért hozhat valami harapnivalót is. Nem vagyok ugyan éhes, de egy-két falatot majd csak legyűrök. Rántasson ki egy balatoni fogast, aztán süttessen két csirkét; egy kis idei salátát se felejtse el, öt-hat kemény tojással; végezetül kérnék majd egy porció nyúlgerincet, jól megspékelve, meg egy tányér túrós palacsintát. Ennyi talán elég is lesz; estefelé nem szabad sokat ennem, az orvosom nagyon lelkemre kötötte. Hanem talán megtoldhatja egy kis liptóival, meg egy-két tucát pogácsa-almával.

- Magam sem vagyok éhes, - szólt Miau Micike önnagysága, - a gyomromat is elrontottam a minap s azért nagyon mértéktelenesen kell élnem. Nem kell semmi egyéb, csak két liter tejecske, aztán rántotta, egy-két tucát tojásból, aztán kérnék egy sült kecsagét, de ne kicsit; húsfélét csak egy kis egérpörköltet csináltasson; elég hozzá tíz egér, de jó kövérek legyenek ám; ha aztán ad még egy kis fogolypecsenyét, parmezán-sajtot, dinnyét, meg néhány fürt szőlőt, azt hiszem, többet nem fogom háborgatni. Mondom, egy kis gyomorhurutom van.

Tuskó Matyi nagy szemet meresztett, mikor ezeket végighallgatta:

- Már az igaz, - gondolta magában, - nagy urak lehetnek, ha ennyi mindenfélét tudnak rendelni. Én bizony nem akarom ételre költeni a pénzecskémet. Beérem egy kis sült kukoricával!

Csakugyan, nem is parancsolt többet, mint két cső kukoricát, meg egy darab kenyeret. Neki igazán nem volt étvágya, annyira felizgatta a csodarét históriája, annyira eltöltötte lelkét az aranyfa után való epekedés, hogy még a két cső kukoricát se bírta végig enni.

- Most pedig, - szólt a róka a korcsmároshoz, - kérünk három jó szobát, hogy szundíthassunk egyet. Éjfélkor keltsen fel bennünket, mert akkor tovább indulunk, hogy hajnalra ott legyünk a csodaréten.

- Amint parancsolni méltóztatik, - szólt a vendéglős, ravaszul feléje sandítva.

Azzal felkisérték Matyit szobájába és csendes éjszakai nyugalmat kívánva neki, magára hagyták. Tuskó Matyi alighogy ágyába dőlt, úgy elaludt, hogy ha csillagot rugattak volna vele, akkor sem ébredt volna fel. Persze, egész éjszaka nem álmodott egyébről, mint a csodarétről meg az aranytermő fáról; úgy rémlett neki, mintha már ott állana a fa alatt, aztán rázná, rázná, körülötte meg csak úgy hullana a sok sárga csikó; János bácsi is segített neki szedgetni, miközben váltig hajtogatta:

- Óh, Matyikám, hogy az Isten áldjon meg: milliommossá tettél, milliommossá! Most már igazán nem bánom, hogy eladtam érted a zekémet, mert jól mondja a példabeszéd...

De éppen, mikor az következett volna, hogy mit is mond a példabeszéd, kívülről nagyot csaptak az ajtóra. Matyi felijedt! a fogadós állt előtte:

- Ifiúr, éjfél van, tessék felkelni!

- Hát a pajtásaimat már felkeltette?

- Azokat nem kellett költeni: már egy félórája odébb álltak.

- De hiszen úgy volt megbeszélve, hogy csak éjfélkor indulunk...

- Igen, csak hogy telegrammot hoztak a Miau nagyságának, amiben az volt, hogy a 96-ik fia letette a főegérmesteri egzáment és hogy az installációs ebédre kéreti az édes mamáját.

- Ejnye, enyje, de sajnálom. Hát a róka miért ment el?

- Hiszen tetszik tudni, hogy a nagyságos asszonyságnak ő a vezetője! Azt mondta, hogy a kontót csak adjam oda az ifiúrnak, mert nekik nem volt aprópénzüik, én meg nem tudtam visszaadni az ezresbankóból.

Tuskó Matyi ennek már egy cseppet sem örült; vakarta a füle tövét, aztán rosszkedvűen morogta:

- Jól van, jól; aztán mennyi a cehhünk?

A fogadós kivett a zsebéből egy mennykő hosszú papirost, aztán sebesen kezdte darálni:

- Kettő meg kettő az öt, meg három az kilenc, meg öt az tizenkilenc, két cső kukorica húsz fillér, összesen húsz korona.

- Jól tetszett számolni? - kérdezte Matyi ijedten. - Kicsit sokallom...

- Bocsánat, sokkal kevesebbet számítottam, mint máskor szoktam, mert azt akarom hogy máskor is legyen szerencsém uraságodhoz!

Matyi erre nagyot nyögött, aztán mit tehetett, mit nem, előszedte az aranyait és leszúrt belőlük kettőt.

- Egyebet nem izentek az én drágalátos pajtásaim? - kérdezte savanyún.

- Dehogynem. Azt üzenték, hogy holnap reggel a csodaréten találkoznak.

- De hát merre van ez a rét? Hogy érek oda magamban?

- Tessék csak egyenesen menni, torony irányában, aztán az első dülőútnál jobbra, a harmadik keresztútnál balra, aztán a határdombnál megint jobbra, aztán tessék átvágni a lucernáson s ott minden gyerek megmondja, merre van a csodarét.

Tuskó Matyinak csak úgy zúgott a feje ettől a magyarázattól.

- Azt hiszem, - szólt - nem felejttem el. A dülőútnál jobbra, aztán a kökeresztnél át a lucernáson, aztán a határdombon rézsut toronyirányában egész a harmadik keresztútig, aztán a gyereknél jobbra...

- Nagyon jól tetszett mondani, - hagyta rá a semmirevaló fogadós, - aláz'szolgája, ajánlom magamat, szerencsés utazást, kezét csókolom!

És most szegény Tuskó Matyi künn állt az országuton, koromsötétben, rettenetesen sajnálkozva, hogy útítársai kénytelenek voltak őt magára hagyni. A levegőben mindenféle hangokat hallott, mintha óriási denevérek csapkodták volna szárnyaikat és közben baglyok huhogtak

volna rémesen. Néha-néha valami neki is ütődött az orrának, amitől persze szegény Matyi még jobban megijedt.

Már visszament volna a korcsmába, de félt, hogy az a Hatökrös még megmaradt három aranyát is elzsebeli, azért hát csak tovább dülöngött az uton, közbe-közbe orra is bukva vagy egy fatörzsbe ütve a fejét.

Hirtelen valami kékes fényt látott maga előtt táncolni, mintha valami ici-pici éjjeli lámpás libegett-lebegett volna a szellőben.

- Jaj, mi lehet ez? - szorongott Matyi.

Az éjjeli lámpás pedig megszólalt, finom, vékony hangon:

- Szellem vagyok; szelleme annak a beszélő tücsöknek, akit agyonütöttél.

- Semmi közöm szellemekhez. Hagyj békén!

- Matyi, Matyi, szívleld meg a tanácsomat. Vidd haza apádnak a három aranyat, ami megmaradt. Szegény öreg, kétségbeesve várja a hazajöttödet.

- Három arannyal csak nem mehetek haza, mikor százannyit, meg ezerannyit is vihetek neki?!

- Matyika, Matyika, ne tétesd magadat lóvá! Ne bízzál azokban, akik hitegetnek, hogy máról holnapra gazdag leszel; munkával, szorgalommal kell pénzt keresni! Ha csak egy garas ára eszed van, rám hallgatsz és visszafordulsz.

- Már pedig én a csodarétre akarok menni.

- Sötét éjszaka van!

- A csodarétre akarok menni!

- Nagyon veszedelmes ez az út!

- A csodarétre akarok menni!

- Matyi, Matyi, jegyezd meg, hogy az olyan nyakas gyerekek, akik megkötik magukat és nem hallgatnak a jó szóra, szörnyen pórul járnak.

- Énnékem hiába prédikálsz - a csodarétre akarok menni!

- Látom már, hogy te is azok közül való vagy, akik csak a maguk kárán okulnak. A csodarétre akarsz menni, szegény bolond? Hát csak eredj Isten hírével; csak aztán agyon ne üssenek a szegénylegények! - S ezzel kilobbant a halvány fény, mintha elfújnak egy pislogó mécset, és az ország útja még sötétebb volt, mint azelőtt.

TIZENHARMADIK FEJEZET,

amelyben Tuskó Matyi keserűen meglakol, amennyiben zshiványok támadtak rá.

- Bizony, bizony, - gondolta Tuskó Matyi, miközben tovább baktatott az országúton, - rossz dolgunk van nekünk szegény gyerekeknek. Mindenki csak bennünket akar inteni, oktatni, összeszidni. Az egész világ úgy viselkedik velünk, mintha minden élő teremtmény a papánk vagy a tanító bácsink volna - még a tücsök is! Lám, mert nem hallgattam rá arra a sok bolondságra, amiket ez a ciripelő mihaszna összelocsogott, mi mindennel fenyegetődzött; még azzal is, hogy szegénylegények fognak rám támadni! Hahaha! Nem élünk már a Rózsa Sándor idejében! A szegénylegényeknek még a magva is kiveszett! Csak ijesztgetik velük a gyerekeket, hogy mindenben úgy táncoljanak, ahogy a nagyok fütyülnek. Szegénylegények, amikor annyi a rendőr, meg a csendőr! Aztán meg azt hiszi az a tücsök, hogy nekem mindjárt inamba szállana a bátorságom, ha egy-két zshivány toppanna elébem? No, hiszen, nem olyan fából vagyok én faragva! Rájuk kiáltanék: tisztelt zshivány uraságok, én velem ne tessék packázni! Eredjenek a dolguk után, mert különben majd megtanítom én magukat keztyűbe dudálni! Tudom, hogy erre úgy kerekelt oldanának, mintha ott se lettek volna... De hátha mégsem oldanának kerekelt?... Nos, akkor egyszerűen kerekelt oldanék én magam s bottal üthetnék a nyomomat!

Ahogy ekképen bölcsekedett a jó Matyi, egyszerre csak úgy rémlett neki, mintha száraz levelek zizegnének, zörögnének mögötte. Visszafordult: hát íme két különös alakot pillantott meg, akik szenes zsákba bújva, szaladtak utána, mint valami kísértetek.

- Tyúha! - kiáltotta Matyi, - azt hiszem, hogy a tücsök mégis igazat mondott: ezek nem lehetnek mások, mint haramiák!

Első gondolata az volt, hogy eldugja az aranyait; azt hitte, legjobb helyen a szájában lesznek és azért hamar odacsúsztatva a nyelve alá; aztán uccú vesd el magad, nekiiramodott, mint a szélvész. De már késő volt; a két zsákos figura már nagyon közel volt hozzá s alig egy-két perc múlva nyakon is csípték:

- Pénzt vagy életet! - dörögték mind a ketten, szinte síri hangon.

Tuskó Matyi rémülten nézett rájuk, de nem látott az arcukból egyebet, mint villogó szemüket; a többi a zsák takarta. Szólani nem mert, mert ott volt a nyelve alatt a három arany, félt, hogy kiesik onnan; azért próbálta néma beszéddel megértetni magát, hogy tévednek, mert ő csak szegény vándorló legény, akinek még egy árva fitying sincs a zsebében.

- Nekünk ne komédiázz! - üvöltött rá a két haramia. - Ide azzal a pénzzel, mert különben kikapossuk a beledet!

De Tuskó Matyi csak rázta a fejét és mutogatta a fejével, hogy hiába kérik, mert nincsen neki.

- Adod, vagy nem adod?! - kiáltotta most a nagyobbik zshivány. - Ha nem, ebben a minutában meghalsz!

- Meghalsz! - ismételte a kisebbik.

- Előbb agyon ütünk tégedet, aztán az apádat!

- Aztán az apádat! - mondta a második.

De már ettől úgy megijedt Matyi, hogy felsikoltott:

- Jaj, a papámat ne bántsátok!

De ahogy ezt mondta, nyelve alatt egymáshoz ütődtek az aranyak és pengésüket a két haramia is meghallotta:

- Ah te lókötő! - kiáltottak rá, - hát a nyelved alá dugtad a pénzedet? Köpöd ki mindjárt?

Matyinak ez eszeágába se volt.

- Kutyába sem veszel bennünket? No, megállj, majd megtaláljuk a módját, hogy kiköpessük veled!

S ezzel az egyik zsvány megfogta az orrát, a másik meg az állkapcsát s amaz felfelé, emez lefelé rettenetesen húzigálták, hogy kényszerítsék kinyitni a száját. De nem boldogultak sehogysem: Matyi keményen tartotta magát, mintha a szája be volna szegezve. Most a kisebbik haramia kést vett elő és azt próbálta a fogai közé szorítani, mint valami emelővasat; de Matyi sem volt rest, bekapta a kezét és akkorát harapott rajta, hogy többől leharapta. Csak mikor kiköpte, akkor vette észre, hogy nem emberi újj volt, hanem macskaláb! A póruljárt zsvány nagyot ordított és Matyi felhasználta azt a pillanatot, hogy hatalmas rándítással kiszabadítsa magát a gyilkosok körmei közül és tovább rohanjon.

De amazok nem hagyták annyiba a dolgot; ők is utána vetették magukat, mint nyúl után az agarak; a kisebbik, akinek Matyi leharapta a lábát, most csak egy lábon ugrándozott s tudja a manó, micsoda ördögösség révén, még így is lépést tudott tartani a pajtásával. Vagy egy fertály órát vágattak ilyenformán, de már akkor Tuskó Matyi nem bírta tovább. Magas fenyőfa állott az út szélén és arra kúszott fel, hogy talán így megmenekül.

A két útonálló csakhamar odaért a fa tövébe és próbáltak utána mászni, de nem volt hozzávaló erejük; alig kúsztak kettőt-hármat, már lepotyogtak a földre, hiába horzsolva véresre kezüket-lábukat.

- Megállj csak, te semmirekellő! - kiáltottak most Tuskó Matyi felé, aki a legmagasabb ág tetején gubbaszkodott, majd lejösz te mindjárt magadtól is.

- Azt szeretném én látni! - felelt Matyi.

- No hát mindjárt meglátod! - s ezzel száraz galyat hordtak a fa alá és meggyújtották. A fenyő hamar tüzet fogott és a lángok feljebb-feljebb kúsztak, úgyhogy Matyi a nagy füsttől már ugyancsak kezdett prüszkölni. Mikor pedig látta, hogy a vörös tűznyelvek rémítő módon közelednek az ő búvóhelyéhez és ha ott marad, az a sors vár rá, hogy mint valami sült galamb fog a zsványok elé pottyanni: nagyot lendített magán, leugrott a fenyőről és örült futással szökött tovább tüskön-bokron keresztül.

Már akkor pirkadni kezdett a hajnal és Matyi egyszer csak azt látta, hogy útját rettentő mély árok állja el, melynek a feneké tele volt vízzel; piszkos volt a víz, olyan színű mint a tejes kávé, de hát persze ilyen tejes kávéban nem volt kedve Matyinak megfürödni. Mit tegyen?

- Ejh, - kiáltotta, - próba szerencse! Egy-kettő-három! s ezzel pár lépést hátra menve, neki-szaladt az ároknak és szerencsésen át is ugrott rajta. A két haramia mit tehetett volna, szintén át akarta magát vetni az árkon, de mert nem mérték ki jól a szélességét és nagyon közelről szaladtak neki, zsupsz! belezuhantak az árok fenekére.

Matyi vígan hallotta, hogy fröccsen fel a víz a pottyánás helyén és kacagva fordult vissza:

- Egészségükre kívánom a fürdőt!

Ezzel aztán tovább futott, most már sokkal lassabban, mert azt hitte a boldogtalan, hogy a két haramia belefűlt az árok tejes kávéjába. De azok csakhamar kikászolódtak belőle és bár csak úgy csurgott a víz a zsákjaikról, mégis folytatták a hajszát...

Matyi, Matyi, mi lesz ennek a vége?

TIZENNEGYEDIK FEJEZET,

*melyben el van mondva, hogy érik utól a zsványok Tuskó Matyit
és hogy kötik fel őkegyelmét.*

Mikor Matyi látta, hogy az üldözők megint sarkában vannak, ugyancsak szedte a lábát: nem nézte az útnak se elejét, se végét, hanem futott, ahogy tellett rugós inától. Egyszer csak látja, hogy fertályóránra egy szép kastély fehérlik előtte.

- Hej, - gondolta, - ha odaérhetnék, ép bőrrel menekülnék ebből a csávából!

És bár majd megszakadt a futásban, tovább iramodott, hogy alig érte lába a földet. Csakugyan el is érkezett a kastély kerítéséig, amely rózsaszínű márványból volt; közepén tulipántos-veretű gyönyörű kapu díszlett, fölötte vert vasból való címer. Nem vesztegette az időt azzal, hogy kopogtasson, hanem hatalmas szökéssel átvetve magát a falon, gyönyörű kertben termett; annak a közepén állott a kastély, ahol nyomban dörömbölni kezdett a kis ajtón. Annyira odavolt, hogy nem is nézte, milyen gyönyörű cifrasággal volt az ajtó kirakva: a kilincse sárányból volt, a sarka meg ezüsből. Dörömbölt, dörömbölt, de egy lélek sem mutatkozott. Türelmetlenségében most már rúgni kezdte az ajtót, kétségbeesetten kiabálva:

- Nyissátok ki, hé! Micsoda szívtelenség ez, hogy az embert be sem eresztitek! Portás! Az áldóját, siket maga? Ez már mégis csak szemtelenség!

Ekkor aztán az első emeleten kinyílt egy ablak s azon egy gyönyörű szép leány nézett le rá. Harmat-testű, tejbemártott képű gyöngyalak volt, akinek selyemruháját óriási briliánt kapcsolta össze a mellén. De a legcsodálatosabb a haja volt: acélkék fényben csillogott és le volt eresztve hosszan, úgy takarta be a ruháját egész sarkig, köröskörül leomolva rajta.

- Mit dörömbölsz, te gyerek? - kérdezte a leány.

- Eresszenek be ha mondom, mert mindjárt berúgom az ajtót!

A kékhajú leány igen bosszankodott ezen az orcátlan beszéden:

- Hát így kell bebocsátást kérni? Te neveletlen!

Ezzel aztán rögtön be is csapta az ablakot, Tuskó Matyi végtelen haragjára. Most már észrevette, hogy hibát követett el, hogy tisztességtudó, szelíd hangon kellett volna könyörögnie, de hajh, már késő volt! Mögötte már hallotta a két üldöző pihegését, akik pár perc múlva szerencsésen nyakon is csípték.

- No, kutyaházi, - mordult rá a nagyobbik, - most már többé meg nem szabadulsz!

Tuskó Matyi veséig borzadt és reszketett, mint a kocsonya, úgy hogy megint összependültek nyelve alatt az aranyak.

- Nyitod ki a szádat, te semmirevaló? - ordította a rabló. - Nem nyitod ki? No, jó, majd teszünk róla mindjárt!

Ezzel mindegyikük hosszúnyelű kést vett ki a zsákja zsebéből és nyekk! beledöfték az ágyékába. Más ember abban a szempillantásban meghalt volna, dehát Tuskó Matyi olyan kemény fából volt faragva, hogy nem neki esett baja, hanem a két késnek; száz darabra törtek és a szilánkjaiak szerte röpködtek a levegőben.

- Hát ha a kés nem fog rajta, - szólt a nagyobbik rabló, - majd végez vele a kötél!

- A kötél! - ismételte a kisebbik.

- No, svihák, - szólt amaz Tuskó Matyihoz, - készülj utolsó órádra, most hurokra akad a torkod; olyan nyakravalót kapsz tőlünk, hogy no!

Ezzel hátrakötötték a kezeit, nyaka köré csavarták a kötelet, aztán felhúzták egy magas tölgyfa legvastagabb ágára.

No, Matyi, ezt már nehéz lesz kiheverni!...

A két zsvány leült a fa alá, aztán gyönyörűséggel nézték, hogy az akasztott fiú hogyan lóbálódzik, kapálódzik kínjában; várták, várták, hogy már mikor ölti ki a nyelvét, mikor szuszog utolsót - de bizony hiába várták. Eltelt egy óra, eltelt két óra, Matyi még mindig vígan kalimpált a magasban; a szája csukva volt, de a szeme nyitva és úgy látszott, mintha eszéágában sem volna elbúcsúzni ez árnyékvilágtól.

Végre megúnták a várakozást.

- Nyugodtan itt hagyhatjuk, - szólt a nagyobbik zsvány, - erről a fáról le nem kerül élve. Szervusz Matyi, szóltak áldozatukhoz, - csak járd tovább a csárdást, holnap reggel visszajövünk érted és akkor kisedjük az aranyaidat! Jó mulatságot addig is!

Ezzel odébb állottak. Képzeltetik, hogy Matyi nagyon veszettül érezte magát azon a tölgyfaágon. Erős északi szél is kerekedett, amely végigsüvöltve a gallyak között, őt magát is ide-odacsapkodta a fatörzshöz, mintha harangnyelv lett volna, amely oda-odakoppan a harang köpenyegéhez. Mindene fájt már: keze, lába, csípője, dereka, de legjobban persze a nyaka, amelyen folyton összébbszorult a köté, úgy, hogy már fogyva-fogyott a lélekzete. Hiába nézett jobbra-balra, hogy talán arra vetődik valami könnyörületes ember, aki levágja a fáról - nem jött bizony senki! A szeme is elhomályosodott, a szívverése is gyengült s egész testét kiverte a halálos harmat.

- No, - gondolta magában, - az én életem már nem ér egy polturát...

És eszébe jutott a derék Cikória János, akitől oly gazul megszökött: - Hej, szegény apuskám, - sóhajtotta, - ha te most itt volnál!

Többet már egy mukkot sem szólhatott; szeme lecsukódott, a lába megmerevedett, egész teste nagyot rándult, aztán ott maradt mozdulatlanul...

TIZENÖTÖDIK FEJEZET,

amelyben el van mondva, hogyan menti meg Tuskó Matyit a kékhajú leányzó és hogyan hívja az ő ágya mellé a doktorokat.

Éppen, amikor Tuskó Matyi már-már beadta a kulcsot, a kastély ablakán megint kitekintett a kékhajú leányzó. Már talán magatok is gondoltátok, hogy ez a világszép teremtség nem volt közönséges halandó, hanem tündér, még pedig a javából. Rokszána volt a neve és egész Tündérországból ritkította párját nemcsak szépségre, hanem jóságra meg okosságra is. Amint az meglátta, hogyan himbálódzik a nagy tölgyfaágon szegény Tuskó Matyi, hogyan csapkodja meggémberedett tagjait a vihar, roppantul megsajnálta és menten háromszor összeütötte apró tenyereit. Erre szárnyzuhogás hallatszott a levegőben és egyszerre ott termett az ablak könyöklőjén egy szép, fehértollú sólyom madár.

«Megjelentem, szép tündérem:
Szót fogadok, megigérem!»

Ezt mondta a madár, lehajtva csőrét tisztelete jeléül.

- Látod ott azt a gyereket a tölgyfán?

- Látom.

- Nos hát tüstént röpjél el hozzá, vágd el erős csőröddel a kötelet, amelyre felakasztották, őt magát meg fektesd le szépen a gyepre.

«Egy kettőre megleszen -
Amit kívánsz, megteszem!»

mondotta a sólyom és már két perc múlva vissza is érkezett, jelentve, hogy a parancsot végrehajtotta.

- Aztán megnézted, él-e még szegényke?

- Bizony ezt nem tudom, - felelte a sólyom. - Úgy szemre azt hinné az ember, hogy nem ér több holnapot, hanem talán mégis van benne egy kis szusz. Lehet, hogy még magához lehet téríteni.

Rokszána tündér megint csettintett apró tenyerével, amire egy gyönyörű uszkár jött be az ajtón, de nem ám négykézláb, hanem a hátulsó lábán járva, mintha ember volna. Libériás kocsinak volt öltözve: a fején arany paszomántos, struccollas sapka volt; az alatt fehér parókát viselt, amelynek göndörfürtjei a vállára hullottak alá; brilliántgombos kabátja is arany-sujtásos volt, hátul meg két jókora zseb látszott rajta, amelybe az ajándékba kapott csontokat szokta volt dugdosni; karmazsin bársony nadrágja, kék selyem harisnyája és csattos félcipője is ugyancsak illett neki: hátul meg olyan esernyőtokfélét hordott, amelyben eső idején a farkát szokta tartani.

- Eredj, édes Azórkám, - szólt hozzá a tündér, - fogj be mindjárt a legszebb üveghintómba, aztán hajts oda a csalit felé. Ott a nagy tölgyfa alatt fekszik a fűben egy szegény bábgyermek, aki nem tudom, élő-e, halott-e. Azt te hamar vedd fel, gondosan fektesd le a hintóm párnájára. Aztán hozd ide!

Az uszkár-kutya háromszor megcsóválta a tokban levő farkát, ami annyit jelentett ő nála, hogy «értem, kérem ássan», aztán kiszaladt a szobából.

Nem tellett bele öt perc, már ki is gördült a kocsiszínből az ékes hintó, amely kanári tollával volt kipárnázva; az ülések alatt nagy bögrében tejszínhab állott, a bakon meg egy tekenő

narancskrém, meg egy ruhakosár tele piskótával. Soha enélkül a hintó el nem indult; ez volt a házirend. A hintó elé száz pár fehérszínű kis egér volt fogva, amelyek olyan sebesen ragadták a hintót, mint a parancsolat. A bakon az uszkárkutya ült, csattogtatva ostorát és közbe-közbe nagyokat morogva meg vakkantva. Ha morgott, az azt tette, hogy csálé, ha vakkantott, az azt tette, hogy hajszt.

Nem telt bele egy fertály óra, már vissza is jött a hintó; Matyi ott feküdt benne, fehéren, mint a fal, mozdulatlanul mint egy halott. A kékhajú tündér ölébe vette, aztán sietett vele egy gyöngyházfalú szobába, ágyba fektette és rögtön elküldte az inasait az udvari orvosokért.

Csakhamar ott is termett mind a három: Holló úr, Bagoly úr, és Vakondok úr, mind a három egyetemi professzor és udvari tanácsos.

- Kedves tanár urak, - szólt most Roksána tündér, amint körülállták a Matyi ágyát, - minde-
nekelőtt azt szeretném tudni, hogy e szerencsétlen fiúcska él-e vagy meghalt?

Elsőnek a Holló vizsgálta meg a pácienszt; megtapogatta az üterét, aztán megnyomkodta az orra hegyét; végül megdörgölte a jobb lába kisújját; mikor mindezzel végzett, ünnepélyes hangon a következő szentenciát mondta:

- Alapos vizsgálatom azt a nézetet érte meg bennem, hogy ez a gyermek már fölvette a néhai nevet. Ha mindazonáltal még nem halt volna meg egészen, akkor teljes határozottsággal merném állítani, hogy még él!

Erre a Bagoly lépett a beteghez és ő is megvizsgálta.

- Nagyon sajnálom, - szólt aztán, - hogy nem lehetek tisztelt kollégámmal egyező véleményen. Én ellenkezőleg azt hiszem, hogy a fiú még él; mindazonáltal hozzá kell tennem, hogyha véletlenül már nem élne, nem férne hozzá semmi kétség, hogy már meg van halva.

Most a Vakondok került sorra: ez is megnézte a gyereket, aztán nagy meglepődéssel kiáltott:

- Hohó, hiszen ez az a fabáb, akinek históriáját a beszélő tücsök a minap mondotta el nekem! Mondhatom, hogy rossz csont volt egész életében!

Tuskó Matyi, aki mindezideig meg sem rándult, most egyszerre, mintha lökött volna egyet magán.

- Ez a fabáb, - folytatta a Vakondok, - úgy hallottam, hogy cégéres gazfickó!...

Tuskó Matyi most már kinyitotta a szemét is, de aztán hirtelen mindjárt becsukta.

- Ez a fabáb haszontalan dologkerülő, léhűtő, csavargó...

Tuskó Matyi most a paplan alá rejtette az arcát.

- Igenis, ez az a Tuskó Matyi, aki szófogadatlan csibész és aki még sírba viszi az ő jóra való édesapját!

Most egyszerre halk zokogás hallatszott a szobában; a tündér felemelte a takarót: hát íme, Tuskó Matyi volt, aki keserves könnyeket hullatott a bűnbánattól.

- Ha a halott sír, - szólt most a Holló, - nyilvánvaló, - hogy van remény a felépüléshez.

- Sajnálom, - szólt a Bagoly, - hogy ebben sem érthetek egyet az igen tisztelt kartárs úrral; szerintem, ha a halott sír, ez annak a jele, hogy nem akar meghalni!

TIZENHATODIK FEJEZET,

*melyben Tuskó Matyi megeszi a ménta cukrot, de nem akarja meginni a keserűvizet
s hogy ennél fogva hogyan akarják elvinni a temetőbe.*

Amint a három doktor kihúzta a lábát a szobából, a kékhajú tündér végig simította Matyi homlokát és becézgető hangon szólt hozzá:

- Majd segítünk rajtad. Mindenekelőtt jó lesz, ha iszol egy kis keserűvizet. Az ilyen bajoknál ezt soha sem szabad elmulasztani!

Mindjárt töltött is egy szép kristály pohárba és oda nyújtotta Matyinak:

- Nesze, édes fiacskám, hajtsd le ezt, aztán hamarosan meggyógyulsz.

- Azt tetszett mondani, hogy keserű?

- Kicsit keserű, de használni fog.

- Ha keserű, akkor nem iszom.

- Matyikám, fogadj szót, idd ki szépen ezt az orvosságot.

- De ha nem szeretem a keserűvizet!

- Az ember, ha beteg, nem azt issza, amit szeret, hanem amitől meggyógyul. Különben, ha megiszod, adok egy méntacukrot, amelyet még soha sem ettél.

- Hol az a cukor?

A tündér kivett egy kis skatulyát, amely tele volt zöldszínű méntagolyócskákkal. Már a szaguk is olyan volt, hogy felfrissül az ember tőle.

- Előbb a cukrot akarom, majd aztán megiszom a keserűvizet!

- Megigéred?

- Bizony Isten!

Matyi megkapta a méntát, nagy gyönyörűséggel szopogatta s még a szája szélét is megnyalta utána.

- Most aztán hamar hajtsd le a keserűvizet, - szólt a tündér. Matyi kezébe vette a poharat, nézegette, szagolgatta, a szájához értette, de aztán megint csak félretolta:

- Nagyon keserű! Nagyon keserű! Nem bírom meginni!

- Hogy mondhatod, hogy nem bírod meginni, amikor még meg se kóstoltad?

- A szagán is érezni. Kérek előbb még egy méntacukrot... aztán megiszom.

A tündér megsajnálta és még egy méntacukrot dugott a szájába.

- Most meg egy-kettő, hamar idd meg az orvosságot!

- Így nem bírom! - nyafogott Tuskó Matyi.

- Miért nem?

- Mert nagyon magas a vánkosom.

A tündér megigazította neki.

- Most sem bírom meginni, - zsörtölődött tovább Matyi.

- Hát még mi a baj?

- Az ajtó nincsen jól betéve! cugot érzek!

A tündér betette az ajtót és megint oda tartotta neki a poharat. Most aztán Matyi elkezdett bögni.

- Én ilyen keserűt nem tudok inni; nem tudok inni ilyen keserűt! Ke-se-rű! Ke-se-rű! Brühühű!

- Fiacskám, megbánod!

- Nem bánom meg!

- Ilyen betegséggel nem lehet tréfálni. Komoly baj ez.

- Azt sem bánom!

- Talán egy pár óra sem telik bele és véged van!

- Azt sem bánom!

- Hát nem félsz, hogy meghalsz!

- Nem félek! Inkább meghalok, de ezt az orvosságot meg nem iszom! Nem vagyok bolond! Nézze meg az ember!

Hogy Matyi már megint szemtelen kezdett lenni, a tündér tapsolt egyet, amire megnyílt az ajtó és hat tengeri nyúl jött be, olyan feketék, mint a szurok, vállukon koporsót cipelve.

Matyi megszontyolodva ült az ágyban.

- Mit akartok itt ezzel a koporsóval? - kérdezte.

- Teérted jöttünk, - felelte a legöregebb tengeri nyúl.

- Énértem? Hiszen nem vagyok én halott!

- Még most nem, de egy pár perc múlva véged van, mivelhogy nem ittrad meg az orvosságot, amelytől meggyógyultál volna.

- Jajajaj, néni, - ordított Matyi, - kergesse el ezeket a rondákat! Inkább megiszom a keserűvizet. Csak hamar, hamar adja ide, mert nem akarok meghalni... nem akarok meghalni... kár volna értem, ilyen jó kis fiúért!

Ezzel fogta a keserűvizes poharat és kihajtotta fenékgig.

A legöregebb tengeri nyúl most megint megszólalt:

- No, ezt az utat megspórolhattuk volna. Majd talán máskor!

Ezzel megfordultak és a koporsóval együtt szépen kísértáltak a szobából.

Alig telt bele fél óra, Matyi már úgy érezte, mintha újjászületett volna. Sehogysem akart már az ágyban maradni, kiugrott belőle és olyan jókedvű lett, hogy nem fért meg a bőrében. Hamar magára kapta a ruháját, aztán ugrándozott, ficánkolt, énekelt:

«Tündér néni ihajaj!
Nincsen immár semmi baj!
Tuskó Matyi, nézze csak,
Egészséges mint a makk!
Megint lármáz, kacaráz,
Olyat ugrik, mint a ház!»

A tündér mosolyogva hallotta a nótáját, azután azt kérdezte tőle:

- Hát ennyire meggyógyított az orvosságom?

- Úgy érzem magam, mint a hal a vízben!

- Hát akkor miért kéretted annyira magadat, hogy megigяд?

- Mert nem volt eszem!

- Jól mondod, Matyi; nincsen esze az olyan gyerekek, aki mikor beteg, nem akar orvosságot szedni!

- No, de máskor nem teszem; rágondolok majd arra a hat tengeri nyúlra, amelyek a koporsót hozták, aztán úgy iszom meg a legkeserűbb italt is, mintha mézes bor volna!

- Helyes, fiacskám. Most pedig gyere, ülj le ide mellém és beszélj, hogy kerültél a haramiák körme közé.

- Hát az úgy volt kérem ássan, szólt Tuskó Matyi, hogy Karafia János, a bábszínház gazdája öt aranyat adott, hogy vigyem haza apámnak. De a róka és a macska azt mondták, itt van a Hatökör. És hogy a kontót kifizettem, nagyon sötét volt az utcán és én nem akartam szót fogadni a tücsöknek, mert már nincsenek Rózsa Sándorok, arra valók a zsandárok. A szeneszsákok pedig azt mondták: veszed ki a szádból? És én beleharaptam és macskaláb volt. Aztán futottam és tejeskávé volt az árokban és azt mondtam nekik: Egészségükre kívánom a fürdőt! De a kés nem fogott rajtam és ők azt mondták: nyakravalót kapok. És nagyon nagy szél fútt és igen táncoltam... és, és, és... többet már nem tudok!

A tündér jóízűt kacagott ezen a zagyvaságon; ő azért volt tündér, hogy még így is megértette, mi juttatta Matyit arra a szomorú sorsra.

- De azt nem mondtad el, szólt hozzá, hogy mi lett az öt aranyadból?

- Kettőt a korcsmárosnak kellett fizetnem.

- Hát a többi három?

- A többi három?... Azt elvesztettem, - füllentette a gézengúz, mert a három arany ott volt a zsebében.

De alighogy kimondta ezt a hazugságot, az orra, amely különben is elég hosszú volt, még jobban megnyúlt.

- Aztán hol vesztetted el?

- Abban a csallitban, ahol felkötöttek.

Erre a második füllentésre az orra megint megnőtt vagy három centiméterrel.

- No, ha ott vesztetted el, akkor bizonyosan megtaláljuk, mert onnan el nem tűnik semmi. Majd megkerestetem.

- Hjah, igaz, hadarta most a semmirevaló, csak most jut eszembe, hogy nem is ott vesztettem el az aranyakat; a számban feledtem őket és lenyeltem az orvossággal együtt.

Erre a harmadik hazugságra már akkorát nőtt az orra, hogy a kis haszontalan már meg sem bírt fordulni a szobában, mert ha jobbra fordult, az orra az ablakba ütődött, ha balra, az ajtóba, ha felfelé nézett, a mennyezetre, úgy hogy majd leverte az üvegcsillárt. A tündér pedig nézte, nézte és kacagott rajta.

Tuskó Matyi ijedten szemlélgette az orrát, amely olyan ijesztő gyorsasággal tudott hosszabbodni, aztán Rokszána felé fordult:

- Mit nevet, néni?

- A füllentéseiden nevetek.

- De hogy' tudja, hogy füllentettem?

- Nagyon könnyű rájönni, hogy egy gyerek füllent-e vagy sem; egyébként is könnyebb utólélni egy hazugot, mint a sánta kutyát, mondaná a te édes apád. Az én országomban meg különösen könnyű, mert nálunk annak, aki nem mond igazat, rögtön megnyúlik az orra; úgy hogy csak rá kell nézni az orrára, már tudja az ember, hányadán van vele. Sokszor maga a hazug észre sem veszi, mi van vele, de aki csak ránéz, leolvashatja az orráról, hogy lódított az igazságon!

Erre Tuskó Matyi úgy elszégyelte magát, hogy ki akart szaladni az ajtón; de hiába próbálta: az orrától nem férhetett hozzá az ajtó kilincséhez!

TIZENHETEDIK FEJEZET,

melyben Tuskó Matyi megint felül a róka és a macska csalafintaságának.

A tündér egy ideig engedte Tuskó Matyit sírni és jajveszékelní az orra hosszúsága miatt, mert azt akarta, el ne felejtse egykönnyen ezt a leckét és szokjék el alaposan a hazudozás ocsmány-ságától.

Végre, mikor már vagy két óra hosszat jajgatott a gyerek, odament hozzá és szigorú hangon kérdezte tőle:

- Megfogadod-e, hogy nem hazudol többé?

- Isten bizony, soha egy hangot se mondok, amely igaz ne volna!

- Ne is tedd, Matyi, mert nincsen a föld hátán csúnyább bűn a füllentésnél. Tanuld meg, fiam, hogy aki egyszer hazudni mer, hitelt többé nem igen nyer. A hazug gyermeket senki sem szereti; akitől kitelik, hogy elferdíti az igazságot, hogy csavarint: attól semmi jót sem lehet várni!

- De ha mondom, hogy többé a világ minden kincséért sem hazudom!

- Jól van, el akarom hinni, és ez egyszer megbocsátok és segítek a bajodon.

Ezzel tapsolt egyet és a következő percben a nyitott ablakon három nagy harkály repült be; egy-kettőre nekirontottak a Matyi hosszú orrának; ez persze megijedt, öklelődzött, kapálódzott, de nem használt semmi; a harkályok egy pár perc alatt lerágták az orrából a fölösleges részt, úgy hogy megint olyanná lett, mint azelőtt. Matyi a tükör elé szaladt, és amikor meglátta, hogy a harkályok milyen csodát műveltek, megölelte a tündért és nem győzött neki hálálkodni.

- Jaj be szeretlek, édes kis tündérkém! - kiáltotta.

- Én is szeretlek, szólt Rokszána, és ha jól viseled magadat, itt maradhatsz a házamban s leszel az én drága kis öcsikém!

De Matyi rázta a fejét:

- Nem maradhatok, tündér néném, szólt nagysóhajtvá. Tudod, hogy otthon vár rám a szegény apuskám...

- Erre már én is gondoltam; el is menesztettem hozzá egy fullajtáromat, aki hét mértföldes csizmákkal utazik, s megizentem apádnak, hogy jöjjön ide hozzám: szívesen látom és jól tartom holta napjáig!

- Igazán? ujjongott Matyi, nagyot ugorva örömeiben. - Aztán mikor érhet ide apuskám?

- Oh, már útban van, nem is lehet már messze.

- Jaj, akkor engedd, hogy elébe menjek. Alig várom, hogy a nyakába ugorjam!

- Az igazat megvallva, - szólt a tündér, - nem szívesen eresztelek útnak, mert nem igen bízom benned, hogy nem téssz-e megint valami bolondot!

- Oh, dehogy teszek, dehogy teszek, édes tündér néném!

- Hát Isten neki, eredj el. Ha arra mész a csalit felé, bizonyos, hogy találkozol vele.

Tuskó Matyi előbb jól megebédelt, aztán útnak indult; pár ugrással ott termett a csalitban és viszontláthatta azt az öreg tölgyfát, amelyhez olyan szomorú emlékek fűzték. De ahogy

feltekintett a vastag ágra, amelyen nemrég olyan keserves órákat töltött, egyszer csak zörejt hallott maga mögött. Megfordul, hát kit látnak szemei? Ott állott a róka meg a macska, mintha csak az égből csöppentek volna oda.

- No né, - kiáltott nemes Csalavér uram, - a mi kedves Matyikánk! Milyen öröm, hogy viszontlátlak!

- Milyen öröm! - visszhangozta Miau önagysága.

- Hát hogy kerültél ide?

- Nagyon szomorú annak a históriája, - felelt Matyi. - Amikor ti azon a gonosz éjszakán ott hagytatok a Hatökör fogadóban...

- Jaj, nagyon sajnáltuk, de muszáj volt rögtön indulnunk! - szólt közbe a róka.

- Nos, amikor ott hagytatok és én magam indultam a csodarét felé, zsványok támadtak rám az úton...

- Zsványok! Ne mondd! Hát még vannak zsványok? Aztán mit akartak tőled?

- Pénzemet.

- Oh, a gazemberek! - szólt a róka.

- A cudarok! - tódította a macska.

- Én persze kereket oldottam, ők meg folyton a sarkamban. Mikor aztán utólértek, felkötöttek ennek a tölgyfának arra az ágára... Bizony nem egy cérnaszálon függött az életem, hanem egy jó vastag kötélén!

- Mit nem beszélsz, szegény barátunk! - szólt a róka. - Hát hinné az ember, hogy még manap is történhetnek ilyen rettenetes dolgok! Hát már a magunk fajta becsületes ember még az országútján sem lehet biztonságban? Így gondoskodik a rendről a király? Ez már a soknál is több!

Ahogy így beszélgetett, Matyi észrevette, hogy a macskának egyik elülső lába csonka.

- Ejnye, - kiáltotta, - kedves Micike nagysám, mi lett a lábával?

De nem Mici önagysága felelt, hanem a róka:

- Bizony, szegény hugomasszony nagyon pórul járt. Az úton valami üvegdarabba lépett s attól csúnya, gennyes sebe támadt; mire a doktorhoz jöttünk, már olyan vérmérgezés lett belőle, hogy nem volt mást mit tenni, bizony le kellett operálni a lábacsáját.

- Igazán sajnálom, nagyságodat, - szólt Matyi; - ilyen igazságtalan a sors, hogy éppen a legkedvesebb és legderejobb szívűeket látogatja meg ilyen kegyetlenül!

- Hát te mi járatban vagy errefelé? - kérdezte a róka.

- Apámat várom, akit a kékhajú tündér idehívott és akivel hamarosan találkozni fogok.

- Hát a pénzed megvan-e még?

- Kettőt a fogadós szedett el tőlem, de három még a zsebemben van.

- Igazán? - felelt rosszul leplezett örömmel a róka. - Hiszen akkor rendben van minden!

- Mi van rendben?

- Hát az, hogy három arannyal is ellátogathatsz a csodarétre.

- Igazán már elment tőle a kedvem.

- Csak nem léssz olyan balgatag, hogy beéred három arannyal, amikor háromezrezer lehet belőle? Hiszen olyan közel vagyunk itt a csodaréhez, hogy félóra alatt odaérhetünk.

- Igazán?... De mégis inkább holnap megyek.

- Holnap már késő lesz; holnaptól fogva kiarendálta báró Kaparjkurta és aztán nem enged oda senkit.

Tuskó Matyi már kezdett ingadozni:

- Aztán igazán olyan közel vagyunk hozzá?

- Ha mondom, egy félóráska, vagy talán annyi sem; ha gyorsan szedjük a lábunkat, húsz perc alatt is megtesszük az utat. Hamar elásod az aranyaidat, megöntözöd, aztán, ha éppen olyan nagyon sürgősen akarsz az apád elé menni, beéred öt-tízezer arannyal is; annyi megterem egy óra alatt. Persze nem fán, hanem mint a krumpli a földben. Ha azt akarod, hogy fán teremjen, jóval tovább tart. Most tíz óra van, ebédre már otthon lehetsz.

Tuskó Matyi még egy kicsit gondolkozott; eszébe jutott a kékhajú tündér, meg szegény Cikória János, meg a beszélő tücsök intése; de a vége mégis az lett, hogy rándított egyet a vállán és a maga esze után járt, amely pedig vajmi híg volt.

- Isten neki, - szólt, - veletek megyek!

Ezzel aztán elindultak. Nemsokára határfához értek, amelyre nagy betűkkel volt írva:

«BALEKVÁR: HÁROM KILOMÉTER.»

- Itt van Kurgum-Burgum ország határa, magyarázta a róka; Balekvár a fővárosa. Talán már hallottad hírét a kitűnő ízű Balekváros derelyének, melyet rövidítve csak lekváros derelyének szoktak mondani?

- Hogyne hallottam volna! Ettem is a tündérnél!

- Nohát ez a lekváros derelye ebben az országban terem. Egy százholdas kertben aratják husvétkor, meg karácsonykor. Majd azt is megmutatjuk.

Amint közeledtek a város felé, nagyon furcsa dolgokat láttak az utcákon.

Görhes, kiállócsontú kutyák baktattak nagybúsan, ásítva az éhségtől, aztán bőrig nyírt birkák, amelyek dideregtek a hidegben, tarajtalan, leffentyűtlen tyúkok és kakasok, amelyek síránkozó hangon koldultak búza-szemet, pávák, amelyeknek majdnem valamennyi farktolla ki volt húzgálva, fácánok, amelyek szinte csupaszon szégyenkeztek az árok szélén. E mindenféle éhenkórász népség között olykor-olykor fényes hintó robogott végig, bakján libériás kocsis meg inas, az ülésen pedig jól meghízott rókák, merész szemű szarkák vagy büszke ragadozó madarak. Tuskó Matyi nagyon csodálkozott mindezen, de nagy siettében egyre csak azt tudakolta:

- Közel van-e már a csodarét?

- No, már csak egy mértföld meg egy darab, - szólt a róka.

Csakugyan eljutottak a város másik végére és ott megálltak egy gizgazzal benőtt rét előtt, amely tele volt mindenféle kaviccsal és szeméttel.

- Szerencsésen megérkeztünk, - szólt a róka. - Most hajolj le, ásd meg a gödröt, mondd el a verset, aztán ha egy óra múlva visszajössz, kiáshatod a pár ezer koronácskádat!

Tuskó Matyi persze nyomban szót fogadott. Jókora gödröt ásott és szent áhítattal téve belé három aranyát, lelkes hangon mondta el a rigmust:

«Itt van most az alkalom,
Szaporodjál, aranyom!
Kis gödrömben növekedj,
Tízzé-hússzá legyen egy.
Holnap itt a helyeden
Aranytermő fa legyen!»

- Hohó, - szól a róka, - nem jól van; ha az ember nem akarja megvárni az aranyfát, hanem már egy óra múlva akar szüretelni, akkor az utolsó két sort így kell mondani:

«Még ma itt a helyeden
Jó nagy véka pénz legyen!»

Tuskó Matyi utána mondta, aztán hozott a kalapjában vizet a közeli tóról s a betömött gödröt jól megöntözte.

- Most pedig, - szólt a róka, - nyugodtan elmehetsz sétálni a városba; nézz körül egy kicsit az utcákon, s ha egy óra múlva visszajössz, kiszedheted a vagyonodat. Nekünk, fájdalom, másfelé van dolgunk, azért hát el kell tőled búcsúznunk. Az Isten áldjon meg, kedves pajtikám; nagyon örülök, hogy jót tehettem veled, és csak azt kívánom, hogy a nagy gazdagságot friss egészségben élvezhessed.

Matyi meg volt hatva; szapora szóval hálálkodott Csalavér Rókának; egyre-másra kedves jóltevőjének titulálta és fogadkozott, hogy valami emléket okvetlenül küld ajándékba neki is, Miau önagyságának is.

- Ne fáradj vele, Matyikám, mert mi úgy sem fogadnók el; nem is szorultunk rá; aztán meg nem azért teszünk szívességet másokkal, hogy megfizettessük magunkat; ilyent semmiféle nemzetségem nem tett. Ne is beszélj hát többet erről, hanem csókolj meg még egyszer, aztán szervusz!

- Szervusz, koma! Kezét csókolom, Micike! Szerencsés utazást!

Ezzel amazok jobbra indultak, Matyi meg balra.

TIZENNYOLCADIK FEJEZET,

*melyben Tuskó Matyi nem elég, hogy elveszti aranyait,
hanem ráadásul még be is csukják.*

Matyi türelmetlenül csavargott a városban, nézegetve a házakat, meg a járókelőket, és mikor azt hitte, most már ideje van visszatérni, megint sietett a csodarét felé. Roppant izgatott volt szegény bolond; úgy vert a szíve, mint egy zsebóra: tik-tak, tik-tak.

- Ejh, gondolta magában, most aztán nagy úr leszek, lapáttal szórhatom az aranyakat. Vajjon mennyi lesz? ötezer? tízezer? Ki tudná előre. Hátha az idén éppen nagyon jó idő jár az aranyra, aztán sokkal hamarabb tud megszaporodni, mint más esztendőben! No de ha kevés is lesz, annyi bizonyos, hogy nekem is, apámnak is holtig lesz mit aprítanunk a tejbe! Azaz dehogy iszom én tejet! Früstökre rántott csirkém lesz, habtekerccsel garnírozva; tíz órára majd egy kis mandola-tortát eszem, vegyes amerikai komppóttal, délre aztán...

De amint kezdte összeállítani az ebéd ételsorát, már ott találta magát a dudvával, bojtorjával benőtt csodaréten. Hamar odasietett a gödörhöz, egy kis fadarabbal félrehányta a földet, aztán belemarkolt, hogy kiszedje belőle a sárga csikókat. Hát uramfia, vajhogy elrévült, amikor nemhogy új aranyakat talált volna, de még azoknak is csak hült helyét látta, amelyeket ő maga ástott el! Képzeltetik, hogy' elkeseredett a mi Matyi barátunk ezen a rémítő felfedezésen! Úgy belesápadt, hogy olyan lett az arca, mint a cseppentett tökmag; kezdett derengeni előtte, hogy bizony őt rútol becsapták...

Egyszerre hangos nevetést hallott. Körülnézett, de nem látott senkit. Megint csak vihogtak.

- Mi az? - kiáltotta Matyi. - Nevetést hallottam? vagy csak a fülem csengett?

Hát íme, ahogy feltekint egy kóróra, tarka tollú sovány papagályt lát az ágon. Az kacagott a felsülésén.

- Ha-ha-ha, hi-hi-hi! Aranyaidat keresed? - szólott csúfolódó hangon.

Matyinak most az jutott eszébe, hátha az aranyai mélyebbre ereszkedtek a földbe és megint visszament a gödörhöz, hogy lejjebb ásson. Erre aztán a papagály még nagyobb nevetett.

- Micsoda neveletlenség ez, szólt Matyi dühösen, hogy itt egyre kacarászol? Talán bizony rajtam nevetsz? Azt kikérem magamnak!

- Már akár kikéred, akár nem, hogyne nevetnék, mikor annyi a hájfejű ezen a világon!

- Nekem mondod ezt?

- Nem is a szomszédasszony tyúkjának. Hiszen több esze van nálad egy cserebogárnak! El bírtad hinni azoknak a bitangoknak, hogy az aranyaid ebben a gödörben meg fognak szaporodni! Hihhihi! Csak úgy, mint a bab vagy a borsó! Pedig már egyszer mondták neked: munkával kell a vagyont szerezni, nem ilyen ostobaságokkal. Engedted, hogy lépre csaljanak ezek a haszontalanok; a hízélgés mézes madzagát húzták végig a szádon, és te azt hitted, minden szavuk szentírás. No most aztán jól a markukba nevetnek, te pedig pityereghetsz: aranyaidnak se híre, se hamva s te, mint apád mondaná, meggyúlt szösznek csak a füstjét nézheted!

Tuskó Matyi még mindig nem akarta hinni az igazat; dühösen vájkált a földben s már akkora gödröt ástott, hogy akár egy zsup szalmát is beleállíthatott volna; de bizony akármennyit ástott, az ő kedves sárga csikói többé elő nem kerültek.

- Oh te golyhó, - szólt újra a papagály, hát nem bírod most sem elképzelni, mi történt? Tulajdon szememmel láttam, hogy a róka meg a macska, alig hogy te elmentél, visszasomfordáltak ide, kiszedték a pénzedet, aztán kereket oldottak. Ezt csak mindjárt gondolhattad volna!

- Micsoda? Ezt merték tenni a nyomorultak? - kiáltott Tuskó Matyi nagyot ordítva. - Nohát majd adok én nekik! Szaladok a bírósághoz! Tudom, hogy nem viszik el szárazon!

Ezzel nagy sebbel-lobbal, lelkeszakadva rohant vissza a városba; megtudta, hol van a törvényszék és nyomban szaladt a bíró szobájába. Ott a bírói székben egy öreg gorilla ült; ősz pofaszakállt hordott, de bajusza le volt borotválva; aranykeretű ókularé volt az orrán, a füle mögé pedig régi módi libatoll volt dugva. Nagy fekete reverendaféle ömlött végig a testén, míg a fejére magas süveg volt csapva, olyanféle, amelyet az oláh pópák hordanak.

Tuskó Matyi tisztességtudóan köszöntött:

- Isten jónap! - Aztán be sem várva, hogy kérdezzék, szaporán elmondta, milyen gyalázatos módon csapta be a róka meg a macska; a személyleírásukat is elmondta apróra, hogy annál könnyebben elcsíphessék őket, a végén meg hangos sírással kérte a bírót, büntesse meg irgalmatlanul azt a két haramiát, az aranyait pedig ha lehet, szedje el tőlük.

A bíró nagy jóakarattal hallgatta végig históriáját. Matyi úgy látta, mintha meg is volna hatva és áldotta sorsát, hogy ilyen derék, jószívű bácsi elé került, aki bizonyára igazságot fog tenni. Panasza meghallgatása után a gorilla csengetett és két igen kemény képű szelindek lépett be, zsandár ruhában, akik feszesen megálltak, tisztelettel szalutírozva.

- Poroszlók, szólt most a bíró, - ettől a fajankótól elloptak három aranyat, és még ő merészel idejönni és dicsekedni vele. Csukjátok el négy hónapra!

Matyi azt hitte, nem jól hallotta, vagy hogy talán a bírónak botlott meg a nyelve.

- De kérem ássan, nagyságos bíró úr, - szólt - nem én loptam, hanem a róka meg a macska!

- Értem, értem; de hát tudd meg, hogy Kurgum-Burgum országban azt csukják be, aki oly számárul meglopatja magát. Ez a törvény; azért hát ne sokat járjon a szád, hanem alómars, eredj a kóterbe!

Szegény Matyinak e furcsa szokás hallatára tótágast állott az esze, de hát nem segíthetett magán. A két szelindek nyakon csípte, és akárhogy protestált, kituszkolták a szobából és vitték a hűvösre. Ott kellett maradnia, kenyéren és vizen.

Szörnyű pár hónap volt, az bizonyos; s hogy' unatkozott! Kínálták ugyan könyvvvel a fogházi bibliotékából, de hát tudjátok, hogy Matyi még nem barátkozott meg az ábé-abbal s azért a könyvnek nem vehette semmi hasznát. Napestig egyebet nem tett, csak bámult a semmibe, vagy legyeket fogdosott a börtön ablakán. De egyszer ilyen légyfogdosás közben elég vigyázatlan volt, hogy bezúzta az ablaktáblát, amire aztán büntetésből egész nap koplaltatták; attólfogva aztán már legyeket sem mert fogdosni, hanem csak tűnődött, tünelődött, szántabánta elkövetett sok ostobaságát és rosszaságát és mindenféle nagy fogadalmakat tett, hogy így-úgy, ha kikerül onnan, egész más emberré lesz.

Szerencsére hamarabb kiszabadult, mint a négy hónap letelt. Kurgum-Burgum ország királya ugyanis háborúba volt keveredve a szomszéd császárral, akit egy véres ütközetben úgy elvert, hogy annak öröme megkegyelmezett az ország összes becsukott gazembereinek. A börtönőrtől tudta meg ezt, aki szörnyen sajnálkozott rajta, hogy őt is ki nem eresztheti.

- Miért nem? - kérdezte Matyi.

- Azért, mert ő felsége csak a gazembereknek kegyelmezett meg, te pedig váltig azt mondogtad, hogy ártatlan és jó fiú vagy. Már pedig ezek nem kaptak gráciát.

Matyi nagy dühbe gurult:

- Ki meri azt mondani, hogy én nem vagyok gazember? Minden nemzetségem az volt! Én nálam nagyobb gazember még ebben az országban nem akadt!

- Akkor bocsánat, - szólt udvariasan a börtönőr; ha uraságod is gazember, akkor nincsen jogunk többé itt tartani.

Ezzel lekapta fejről a sapkáját és nyájasan köszönve, kieresztette Tuskó Matyit a fogház kapuján.

TIZENKILENCEDIK FEJEZET,

melyben Tuskó Matyinak rettenetes kalandja van egy óriáskígyóval.

Tuskó Matyi tele tüdővel szívta magába a jó friss levegőt. Olyan jó kedve kerekedett, hogy rágyújtott egy énekre is:

«Megnyilt, hopsza, trallala,
Börtönömnnek ajtaja!
Nincsen bajom semmi már,
Szabad vagyok, mint madár!
Haza megyek ebédre,
Tündér néném elébe!»

Azzal neki iramodott és vágatott kifelé Kurgum-Burgum országból; de éppen az időtájt igen nagy esők jártak, úgy hogy csupa locs-pocs volt az út; néhol akkora pocsolyákat ért, hogy térdig gázolt a sárban. Tuskó Matyi azonban mindezt fel sem vette: vígan baktatott előre, ahogy csak bírt; folyton a kékhajú Rokszána járt az eszébe, aztán hogy a börtön sovány kosztja után milyen jól fog neki izleni az a mindenféle csemege, amellyel a tündérkisasszony asztala rakva szokott lenni. Ha a sapkájáig fröccsent is a víz, csak loholt tovább, örülve az arany szabadságnak.

- Hej, gondolta magában, mennyi baj is ért engemet!... Bizony rá is szolgáltam, meg kell vallani; mert nyakas, fejes gyermek vagyok, aki mindig a maga esze után jár s nem hallgat azoknak a szavára, akik ezerszer jobban ismerik a világot, mint én!... No de a mai naptól fogva megemberelem magamat és olyan szelíd, szófogadó gyerek leszek, hogy mustrának fognak emlegetni! Eleget tapasztalhattam, hogy a gyerekek milyen csúful szoktak megbűnhődni, ha engedetlenek!... És vajjon szegény apuskám megvárt-e a tündérkastélyban? Szegény öregem, már olyan régen nem láttam! Már alig várom, hogy nyakába borulhassak és összevissza csókolhassam azt a borostás arcát!... És vajjon a kékhajú tündér meg fogja-e bocsátani gonosz csínyemet?... Ha elgondolom, milyen jószívű volt irántam, milyen szeretettel ápolt betegségemben! Hiszen ha meg nem könyörül rajtam, már régen elpatkoltam volna! Igazán csúnya hálátlanság volt tőlem, hogy úgy ott hagytam, azt se mondva neki, hogy Isten áldja meg!

Ahogy szaladtában így üzte-füzte gondolatait, egyszer csak rémülten hökkent vissza s a haja majdnem égne meredt. Hogy mit látott? Keresztben az úton egy hatalmas kígyó feküdt; zöld volt a bőre, a szeme úgy égett, mint két tűzgolyó, a farka meg úgy füstölgött, mint a kémény.

- No, gondolta Matyi, aláz' szolgálja! Ezért ugyan érdemes volt ott hagyni Kurgum-Burgum országot, hogy itt ez a sárkány faljon fel fölöstökömrre!

Visszament vagy kétszáz lépésre, leült egy kőrakása, aztán várta, hogy talán a kígyó mégis meggondolja és mégis elmegy a dolgára, szabadon engedve az utat. Várt egy órát, két órát, három órát, de bizony a kígyónak, úgy látszott, csepp kedve sincsen elhurcolkodni fekvő helyéről; egyre ott izzott Matyi előtt az a két vörös tűzű szem, farkából meg egyre szálldogált a füst.

Végre Matyi gondolt egyet: neki durálta magát, aztán odakiáltott a kígyónak, persze illő alázatossággal: - Követem alássan, nagyságos kígyó uram, ha nem válnék terhére, talán méltóztatnék kicsit arrább húzódni, hogy tovább mehessek. Tetszik látni, hogy jobbra-balra az úttól milyen mély tócsák vannak!

De mintha csak a falnak beszélt volna.

Megint csak rákezdte vékony, síránkozó hangon:

- Nagyságos kígyó uram, tetszik tudni, engemet vár az édes papám, akit már nagyon-nagyon régen nem láttam. Ha nem volna olyan sürgős a dolgom, bizony nem háborgatnám... De méltóztatik látni, az út olyan keskeny...

Megint várt, hogy talán a kígyó felel valamit, de egy muhk nem sok, annyit sem hallott tőle. Sőt az a szörnyű állat hirtelen megmerevedett, szemei lecsukódtak, farka megszűnt füstölni.

- Mi a csoda? morfondírozott Tuskó Matyi, úgy látszik, megdőglött. Akkor szüret!

S ezzel nem sokat tanakodva, neki rugtatott, hogy majd átugrik rajta; de bizony alig tett két lépést feléje, a kígyó hirtelen, mintha rugóra járna, magasra vetette a fejét és kitátotta a száját. Ettől aztán Tuskó Matyi úgy megijedt, hogy vissza akarva szaladni, zsupsz, belepottyant az útszéli tócsába, még pedig olyan szerencsétlenül, hogy nyakig volt a kátyúban és csak a lábai kalimpáltak a levegőben, gyorsan mint a szélmalom. Igazán furcsa volt nézni; az óriáskígyó akkorát nevetett rajta, hogy nem bírta abbahagyni; hahotázott, amíg egyszer csak a nagy kacagástól elpattant egy ere és most már aztán csakugyan fölfordult.

Tuskó Matyinak sem kellett több; alig hogy kíváncszorgott a kátyúból, tovább száguldott, hogy mielőtt esteledik, elérkezzék a tündérkisasszony kastélyába.

De szaladás közben egyszer csak úgy érezte, hogy nagyon korog a gyomra; éppen egy szép gyümölcsöskert előtt futott, ahol a venyigék közül pompás muskotályszőlő mosolygott feléje. Egy csöppet sem gondolkozott, szabad-e, nem szabad-e, hanem átvette magát az alacsony kerítésen, hogy alaposan megdézsmálja a nagybogyójú fürtöket. De jaj, vesztére cselekedte! Alig tett a kertben három-négy lépést, nagyot sikoltott: a lába beleakadt egy csapdába és úgy összeszorította, hogy szinte szikrázott tőle a szeme. A csapdát persze a szőlőskert gazdája tette oda, mivelhogy egy idő óta nagyon sűrűn jártak arrafelé nyestek, görények és egyéb ilyen ragadozó állatok, nagy kárt téve a baromfiban.

Tuskó Matyi így került megint bajba; vajjon hogyan fog belőle kilábalni szegény feje?

HUSZADIK FEJEZET,

melyben Tuskó Matyit házörző ebbé degradálják és kinevezik Mukinak.

Mikor ez a szörnyű baleset érte, Matyi elkezdett üvölteni, ordítani, sikoltani, bőgni: - Segítség! Segítség! - De bizony hiába volt minden erőlködése; házak csak igen messzire voltak onnan, az úton pedig egy lélek se járt, aki meghallhatta volna...

A közben éjszaka is lett; és mintha a mennybolt is ellene esküdt volna, sűrű fellegek takarták véges-végig; sem a hold nem világított, sem egy árva csillag nem fénylett a nagy sötétségben. Hát bizony nem volt valami kedves állapota szegény Tuskó Matyinak; éjnek idején, egyedül, a két lába a csapda vasfogai köze szorítva! Álmos is volt, éhes is volt, úgy hogy majd elalélt kínjában. Bezzeg elátkozta most azt a muskotály-szőlőt, amely lecsalta az útról!

Hirtelen egy fénybogár röpködött előtte. Tuskó Matyi meg nem állhatta, hogy meg ne szólítsa: - Kedves bogaram, kiáltotta feléje, nem tudnád megmondani, hogyan jutok ki ebből a szörnyű kelepceből?

- No né! - felelt a fénybogár, szegény fiú! Aztán hogy kerültél ebbe a csapóvasba?

- Csak úgy, hogy egy-két fürt muskotály szőlőt akartam tépni, aztán...

- De hát a tiéd ez a muskotály szőlő?

- Dehogyan az enyém!

- Hát akkor hogy juthatott eszedbe, hogy beronts egy idegen kertbe, aztán a más jószágában akarj garázdálkodni?

- Éhes voltam...

- Az csak nem ok arra, hogy az ember lopjon! Az apád mindjárt rád citálná a közmondást: aki könnyen lop, könnyen felakad!

- Igazad van, igazad van, siránkozott Matyi, de soha többé nem teszem életemben!

Tovább nem beszélhettek, mert közelből emberi lépések hallatszottak. Tuskó Matyi megörült, hogy most jönnek és kiszabadítják, de bezzeg nem nagy oka volt az öröme. A kert gazdája jött, utána nézni, nem fogott-e valamit a csapóvas.

- Erre csak, erre! - kiáltott Tuskó Matyi reménykedve.

- Micsoda? szólt a parasztember, hát beszélni is tud az a görény?

S ezzel oda érve a csapdához, rávilágított a mi Matyinkra: Lopni akartál, te sehonnai! - rivallt rá. No megállj, betyár! Hát szőlőre fájt a fogad? S a tyúkjaimat is te hordtad el? Ej, te ilyen amolyan, akasztófa virága, haszontalan betyár kölyök! Ezt nem viszed el szárazon!

Tuskó Matyi sírva védekezett:

- Nem vagyok én csirketolvaj! Csak nagyon megehültem, aztán pár szem szőlőt akartam szedni!

- Beszélhetsz nekem, ismerem a fajtádat! Hát majd leszoktatlak én a tolvajkodásról; úgy megleckéztetlek, hogy tudom megemlegeted!

Ezzel kinyitotta a csapóvasat, torkon ragadta Matyit, aztán a hátára vette, úgy cipelte hazáig. Ott ledobta a földre, a féllábát a Matyi nyakára tette, aztán így szólt hozzá dörgedelmes hangon:

- Most én lefekszem; majd leszámolok veled holnap. Addig is, mert éppen ma reggel dögölt meg a házőrző ebem, a jó Muki, ma éjjelre te lépsz a helyébe, te léssz a Muki! Itt van a kutyaól, itt lesz a vackod.

Ezzel ráadott egy széles, sárgaréz-szegekkel kivarrt nyakörvet, jól megszorította, hogy ki ne bújhasson belőle, a nyakörvnél fogva pedig hosszú láncsal odaláncolta az ól külső falához.

- Ha éjszaka esni talál az eső, bemehetsz az ólba; ott van még az a szalma, amin Muki feküdt. Aztán résen állj ám, Muki: ha tolvajok találhatnak jönni, kötelességed ugatni. Tudsz-e ugatni?

- Tudok, pityergett Matyi. Vau, vau!

- Helyes, - szólt a paraszt és ezzel bement a lakásába, Matyi pedig ott maradt az ól mellett, dideregve, éhesen, szepegve a félelemtől. Oda-oda kapott a bőr kraváthoz, amely csúnyán szorította a nyakát, aztán elkeseredetten így kezdett elmélkedni:

- Nekem ugyan megesett! Tessék, most már csakugyan *kutyául* megy a dolgom és *kutya*-kötelességem ugatni! Hallott valaha ilyet a világ! Kutyává degradálni egy dunántúli magyar gyereket, akinek az apja a vármegyét szolgálta! Szegény apám, ha tudta volna, nem vésett volna engemet!... És még hozzá Mukinak keresztelt! Micsoda név! Muki! Tuskó Muki! Engem, akit Cikória János a leghíresebb magyar király után Mátyásnak nevezett, Mukinak fognak hívni! Hívtak-e valaha királyt Mukinak?! Azt fogják mondani: *Coki, Muki!* aztán csontot fognak elém dobni meg moslékot! Én elém, aki a kékhajú tündérnél ananász-parfét kaptam! Brühühü! Brühühü! Ananász-parfé után csonton rágódni meg moslékot habzsolni! Ezt én ki nem bírom!

Ezzel bement az ólba és addig sírt-rítt, addig nyögött, nyöszörgött, míg álomba nem sírta magát.

HUSZONEGYEDIK FEJEZET,

*melyben Tuskó Muki derekasan megállja helyét
és ezért jutalmul ismét Tuskó Matyivá lesz.*

Vagy két órahosszat úgy aludt, mint a tej. Éjfél felé azonban furcsa neszre ébredt: mintha valami sziszegne a ház körül és halk lépésekkel ide-oda sompolyognának. Kidugta orrát az ólból, jobbra-balra kukucskált: hát íme négy hosszútestű, sötétszőrű állatot pillantott meg, aminőt még sohasem látott; hasonlítottak a macskához, de mégsem voltak macskák, hanem nyestek, vérszomjas kis ragadozók, amelyek nagy barátjai a csirkének és a friss tojásnak. Az egyik nyest otthagya a társait, odament az ólhoz és beszólt halkán:

- Jóestét, Muki!

- Engem nem hívnak Mukinak.

- Hát hogy?

- Tuskó Matyinak. Muki ma reggel megdöglött, aztán én állok őt helyette.

- Megdöglött? Szegény Muki, Isten nyugosztalja! Nagyon derék komondor volt, igen jól meg lehetett vele férni! Egyébiránt a pofácskádról ítélve, te is elég derék kölyöknek látszol. Veled is megalkusunk ugyanúgy, ahogy boldogult Mukival megegyeztünk.

- Aztán micsoda egyezségetek volt vele?

- Eljöttünk minden héten egyszer, becsúsztuk a tyúkólba és elhordtuk onnan négy-öt tyúkot vagy csirkét, meg néhány tucat tojást. Muki úgy tett, mintha aludnék és eszeágában sem volt felugatni a gazdát; ezért aztán jutalmul ő is kapott egy csirkét.

- Ejnye, szólt álmélkodva Matyi, hát ilyen alkutok volt azzal a «jó» Mukival?

- Ilyen, barátom, és sohasem volt oka ránk panaszkodni. Te is úgy tégy, mint ő; sohse virrassz itt bolondjára, hanem másszál nyugodtan vissza a szalmádra és mire felkelsz, ott lesz előtted a legkövérebb csibike, amit csak találunk! Áll az alkú?

- Hogyne, hogyne! - ümgetett Tuskó Matyi; de magában azt gondolta: Ohó! Ha kutya vagyok is, ilyen kutyaságba már bele nem megyek!

- Hát akkor szent a barátság, - szólt a nyest és visszament társaihoz.

Ezzel ezek mind a négyen óvatosan odalopództak a tyúkólba, furfangosan, fogukkal, kör-mükkel kifeszítették az ajtaját és egyik a másik után szépen besétált a csirkék közé. De Matyi sem volt rest; szerencséire elég hosszú volt a lánc, a tyúkól is egészen a kutyaól mellett volt; így hát el tudta érni ennek az ajtaját, hamar becsapta, egy nagy követ elébe gurított, aztán torkaszakadtából elkezdett ugatni: Vauvau! Vúvú!

A gazda, ahogy ezt hallotta, nyomban kiugrott ágyából, fogta a puskáját és kiszólt az ablakon:

- Mi baj, Muki?

- Itt vannak a tolvajok.

- Hol?

- A tyúkólban.

- Megyek már; majd ellátom őket.

A nyestek is hallották az ugatást, igyekeztek is odébb állni, de a nagy kőtől nem bírták kifeszíteni az ajtót; most aztán rájuk tört a gazda, hamar nyakoncsipte mind a négyet, bedugta őket egy nagy zsákba és így szólt nagy örvendezve:

- No, zsványok, végre a körmeim közé kerültetek! Ne féljetek, nem nyúzlak meg benneteket! Ellátja majd ezt én helyettem a korcsmáros; hozzá viszlek holnap; ő majd aztán megfőz titeket és feltálal a vendégeinek mint nyúlpecsenyét, áfonyával.

Aztán pedig odament Matyihoz és mindenekelőtt leoldotta láncáról. Aztán megcirógatva, gyengéden így szólt hozzá:

- Nagyon derekasan viselkedtél, fiacskám. Lám, lám, túltettél az én hűséges Mukimon, aki négy esztendő óta őrizte a házamat és sohasem bírta hurokra keríteni ezeket a zsványokat!

- A hűséges Muki? - szólt Tuskó Matyi gúnyosan. - Köszönöm alássan az olyan hűséget!

S ezzel elmondta a parasztnak, mit hallott Muki felől a nyesttől, milyen alkut ajánlottak neki és hogy ő miként viselkedett azzal szemben.

- Ha talán rossz fát is teszek néha a tűzre, szólt, ha olykor szeleburdi is vagyok és önfejjű, de arra már rá nem adom a fejemet, hogy rablókkal áruljak egy gyékényen!

- Jól van, fiacskám, szólt most a paraszt gazda. - Éberségedért és becsületességedért meg is jutalmazlak. Gyere be most a házba, ott töltheted az éjszakát a kemence mellett. Holnap pedig mehetsz, amerre kedved tartja. A Mukiságnak vége van!

HUSZONKETTEDIK FEJEZET,

*melyben Tuskó Matyi elsiratja a kékhajú tündért,
aztán az óriásgalamb hátán elrepül a tenger partjára.*

Jó sokáig aludt Matyi; bizony már delet harangoztak, amikor felnyitotta a szemét. A gazda épp akkor ült asztalhoz, ahova nyájas szóval őt is meghívta. Volt finom bableves, aztán töltött káposzta kitűnő füstölt kolbásszal, végezetül pedig túros-csusza, melyben sűrűn barnállott a töpörtő. Matyi rég evett ilyen jóízűt. Meg is köszönte tisztességgel a szíves vendéglátást, aztán elbúcsúzott a háznéptől. Útravalót is kapott: egy kis átalvetőben jókora darab kenyeret meg szalonját.

- Most pedig, szólt a ház ura, eredj békességgel. Kívánom, hogy édes apádat friss egészségben találjad.

Matyi ugyancsak jókedvűen indult útnak; füttyörészett, dalolgatott; még verset is csinált magában, amely ilyenképpen szólott:

«No én ugyan jól megjártam,
Láncon voltam, ólban háltam;
Vau, vau, vau, hap, hap, hap
Mért nem voltam okosabb!»

Nem sok idő múlva elérkezett egy dombra, ahonnan le lehetett látni egészen addig a csallitig, amelyben a róka és a macska felkötötték; már megpillantotta az óriási tölgyfát is, amelyben olyan keserves állapotban kellett kapálódznia; de akárhogy nézett jobbra-balra, sehogy sem bírta felfedezni azt a márvány-kastélyt, amelyben a kékhajú tündér vendége volt. Rosszat sejtett és most már rohanvást szaladt a völgybe, nem tudva, mire vélje a dolgot. Csakhamar ott is állott a réten, amely mellett valamikor a kastély pompázott; de most már ott nem volt egyéb egy szomorú halomnál, amely fölé márványtábla volt helyezve, annak a végébe pedig sírkereszt. Megszeppenve nézte Matyi a táblát.

- Jaj, ki fekhettek itt! - gondolta magában. - Borzasztó, hogy nem tudok olvasni!

De ebben a percben egy roppant nagy galamb repült a közelébe; nagyobb volt a keselyűnél is.

- Ha nem tudod elolvasni, - szólt a madár, - szívesen elolvasom én. Ezek az aranyos betűk ím ezt mondják:

†
SZÉP ROKSZÁNA ITT PIHEN
E SIRDOMBNAK MÉLYIBEN.
MATYIT MEG NEM TALÁLVA,
EMÉSZTÓDÓTT HALÁLRA.

Matyi aléltnan rogyott a földre; bele tellett jó fertályóra, amíg fel bírt ocsúdni és számot tudott magának adni arról az irtóztató csapásról, amely érte. Odaborult a márványkő fölébe és keserves könnyeivel fűrösztötte. Egész éjszaka sírt, sírt, úgy hogy már végre elapadt minden könnye. Jajgatása szanaszét viszhangzott az erdőben és a réteken, úgy hogy még a vadak is megszánták nagy kétségbeesését.

- Oh Istenem, ezt hajtotta szüntelen, miért kellett neked meghalnod, édes tündérem, aki olyan jó voltál, és miért nem haltam meg inkább én, aki olyan rossz teremtés vagyok!... Hát az én

szegény jó apuskám vajjon hol lehet? Jaj, ki mondja meg, merre keressem, mert ezentúl mindig vele akarok lenni; el nem hagyom soha, soha, soha többé... Oh én édes tündérem, szólalj meg! Mondd, hogy nem haltál meg igazában!... Ha igazán szeretsz, ha igazán sajnálsz a te szegény öcsikédet, támadj fel, oh támadj fel megint!... Hát nem esik meg a szíved rajtam nagy elhagyatottságomban? Oh, ha megint jönnek azok a gonosz zsványok és megint felkötnek a fára, ki lesz, aki leoldjon, ki lesz, aki jó puha ágyba fektessen és meggyógyítson? Mit csinállok magam e nagy világban? Apámat is elvesztettem, téged is - ki fog nekem enni adni? Ki fog ágyat vetni? Ki fogja megvarrni rongyos zekémet? Nem, nem, nem akarok így élni: jobb lesz nekem is ez alatt a kő alatt!

És amíg így kesergett, tépte a haját; és bizony tövestől kitépte volna, ha szerencséje az is nem lett volna fából.

De a nagy galamb ismét melléje települt és megszólította:

- Miért sírsz, édes fiacskám?

Matyi a zekéje ujjával letörölte könnyeit:

- Hogyne sírnék, amikor úgy állok a világon, mint a kis újjam!

- Ejh, ejh, hát ki vagy te? Hogy hívnak?

- Tuskó Matyinak.

- Micsoda? Te volnál Tuskó Matyi? Akkor nagyon jó, hogy rád akadtam. Éppen kerestelek.

- Kerestél? Engem? - szólt Matyi meglepetten. - Aztán mi végből?

- Hírt hozok neked az édes apádról, Cikória Jánosról.

- Hát talán láttad? Beszéltél vele? Jőjj, vezess hozzá, kérlek szépen, édes jó galambom!

- Igenis láttam, meg beszéltem is vele, most három napja, a tenger partján.

- Mit kerestett vajjon?

- Egy kis csónakot ácsolt magának, hogy átkeljen a szomszédos Szigetországba. Szegény öreg, már négy hónap óta járja a világot, egyre téged keresve. Most, hogy sehhol sem talált, eltökélte, hogy utána néz Szigetországban is, hátha véletlenül odavetődöttél.

- Mennyire van ide a tenger partja? - kérdezte Matyi.

- Lehet vagy ezer kilométer.

- Tyü, ezer kilométer?! Akkor végem van, annyit én sohasem bírok járni! Boldog vagy te, galamb; neked szárnyad van.

- Sohse búsulj, kis Matyi, elviszlek én. Csak ülj fel a hátamra, a nyakamat öleld át, aztán egy nap alatt odaviszlek hozzá.

Tuskó Matyinak se kellett több, abban a nyomban rajt termett a galambon, jó lovas módjára egyik lábát jobbról, a másikat balról lógatta alá, aztán vígan kiáltotta:

«Vigy el, vigy el gerlicém,
Apuskámhoz vágyom én!
Gyügyügyű, hophophop!
Nyargalásnál nincsen jobb!»

A galamb csakugyan nyomban felszökött a levegőbe és már néhány perc múlva olyan magasan járt, hogy majdnem a felhőket csapdosta szárnyaival. Matyi egyszer le is nézett onnan, de olyan mélyen látta maga alatt a házakat, tornyokat, búzaföldeket, hogy szinte leszédült; még

jobban belecsimpaszkodott hát a galamb nyakába és így röptek napestétől virradatig. Ekkor aztán leszállott a galamb a földre és Matyi lemászott a hátáról; de ahogy meg akarta köszönni szárnyas paripája szívességét, már sehol sem látta. Nem volt sok ideje ezen álmélni, mert a tengerpart felől nagy lárma hangzott fülébe. Arrafelé nézett: hát egész sereg ember, halászok, matrózok, zsákhordozók, miegymás, kiabált össze-vissza, a habokra nézve és ott muto-gatva egymásnak valamit. Matyi odasietett és megkérdezett egy jóképű anyókát:

- Ugyan mi történt, kérem alássan?

- Azt mondják, hogy egy szegény öreg ember, aki elvesztette a fiát, csónakot ácsolt magának és azon át akart kelni a szomszéd Szigetországba, hogy ott keresse; de a tenger ma nagyon háborgós és a szerencsétlen alighanem odavész.

- Hol az a csónak?

- Ott van la... amerre mutatok... odanézz egyenest!

S ezzel az öreg anyó a messze távolba utalt, ahol egy csónak, amely szinte dióhéjnak látszott, fel s alá vetődött a hullámok taróján; Matyinak nagyon jó szeme volt, hát azt is láthatta, hogy egy ember ül benne, sőt nemsokára azt is felfedezte, hogy az az ember nem más, mint az ő kedves papuskája, a derék és becsületes Cikória János.

- A papám! A papám! - kiabált torkaszakadtából.

De ezalatt a csónakot veszettül dobálták a habok jobbra-balra, föl s alá; majd úgy látszott, mintha elnyelné az örvény, majd meg a magasba vetődött, mintha fel akarna repülni a csillagokig. Matyi felszaladt egy tengerparti sziklatetőre és onnan nézte ezt a rettenetes látványt, miközben egyre kiabálta:

- Papa! Papa!

Kezét lóbálva integetett a hajó felé, aztán a zsebkendőjével akart neki jelt adni, végre a sipkáját is lekapta és azzal iparkodott magát észrevétni a habok között viaskodóval. Csakugyan úgy is látszott, mintha János bácsi ráismert volna a fiacskájára, mert most ő is lekapta a süvegét és mintha azt akarta volna mondani taglejtéseivel, hogy szívesen visszatérne a partra, de hát olyan nagy a vihar, hogy semmi hasznát sem veheti az evezőjének.

Egyszerre csak óriás hullám csapott át a csónak felett: a halászok vártak egy darabig, hogy megint felszínre fog kerülni, de bizony hiába vártak... a csónakot - úgy látszott, - végképpen eltemette az óceán.

- Szegény öreg! - mondogatták az emberek, keresztet vetve magukra. - Isten legyen irgalmas lelkének!

Ekkor a sziklatetőről kétségbeesett sikoltás hallatszott; megfordultak és jaj, mit láttak? Egy kis fiú ugrott le onnan a feneketlen mélységbe. Csak ennyit hallhattak: «Megmentem a papát!» - s azzal a gyerek eltűnt a habok közt.

Tuskó Matyi fából volt, azért hát nem sokáig maradt víz alatt; a parton állók csakhamar láthatták, hogyan ragadja magával az áradat, ide-oda dobálva, mint valami szalmaszálat. De apró teste mindjobban távolodott, míg egyszer csak eltűnt a messzeségbe. S a halászok most megint keresztet vetettek, megint elsusogták: «Isten legyen irgalmas lelkének», s azzal szomorúan haza ballagtak.

HUSZONHARMADIK FEJEZET,

*melyben Tuskó Matyi elérkezik a Méheországba
és ott ráakad a kékhajú tündérre.*

A hajósok tévedtek. Tuskó Matyit nem nyelte el a hullám, hanem egész éjszaka úszott a viharos tengeren. Szörnyű éjszaka volt! Úgy szakadt az eső, mintha dézsából öntötték volna, akkorákat dörgött, mintha száz ágyúból lövöldöztek volna, a villámfény meg közbe-közbe szinte nappali világosságot árasztott a víz síkjára. Végre hajnaltájban úgy rémlett neki, mintha valami partszegély tűnnék eléje; közelebb jutva, látta, hogy egy nagy sziget felé közeledik és már most megduplázta erőfeszítését, hogy partra jusson. Csakhogy ez nehéz munka volt; a mérges hullámok minduntalan vissza-visszadobták, és nem is sikerült volna célt érnie, ha egyszer csak egy hatalmas áradat fel nem ragadta volna és óriási lökéssel oda nem csapta volna a parti homokra. Úgy odavágódott, hogy szinte ropogott belé minden csontja. De Matyi nem azért volt fából, hogy az ilyesmit ki ne heverje. Alig érzett szárazat a lába alatt, rögtön talpra ugrott és elkiáltotta magát:

- No, csakhogy ennek is vége van! Csúnya kis utazás volt, mondhatom! Hapci! A manóba is, náthás lettem tőle és most akkorákat tüsszentek, mint Karafia Balambér. És ráadásul még a zsebkendőm is elázott! No szépen vagyunk!

Azalatt az égboltozat lassan-lassan kiderült; a nap is előbújt és meleg sugaraival szárítgatni kezdte csuromvíz ruháját; a tenger hullámai is elcsitultak, úgy hogy olyan fényes lett a felszíne, mint az olaj. Matyi levetette zekéjét és nadrágját és szépen kiteregette a fűvényre, aztán nézelődött, vajjon nem lát-e embert? Sehol semmi; csak néha-néha villant fel az óceánon egy-egy bárka, de olyan messzeségben, hogy alig látszott nagyobbak a légynél.

- Nem szeretem ezt a dolgot, - szólt most Tuskó Matyi, füle tövét vakarva. - Ki tudja, milyen helyre vetődtem! Ki tudja, milyen nép lakja ezt a szigetet? Talán bizony emberevők! No bizony, egy cseppet sem szeretném, ha megfőznének gulyásnak vagy paprikás pörköltnek!

Olyan elhagyottnak érezte magát, a félelem annyira kezdte gyötörni, hogy már majdnem sírva fakadt; de most, nem messze a parttól, egy nagy halat látott felbukkanni, amely szép csendesen és nyugodtan úszkált a dolgai után. Matyi még sohasem látott ilyen állatot, hanem azért mégis megszólította:

- Hé, tisztelt hal uraság, ha meg nem bántanám, szabad kérnem egy szóra!

- Akár kettőre is, - felelte a delfin; mert így hítták azt a nagy halat, aki igen udvarias és szeretetreméltó teremtmény volt.

- Talán szíveskednék megmondani, laknak-e emberek ezen a szigeten?

- Hogyne laknának, fiacskám, - felelt a delfin; - csak sétálj beljebb, egy félóra múlva a városhoz érkezel. Csak ballagj az orrod után; nem vétheted el az utat.

- De vajjon nem eszik-e meg az embert, vagy nem kötik-e fel valamely tölgyfára?

- Dehogyan eszik, dehogyan kötik fel! Nagyon jóra való nép lakik itten.

- No annak örülök. De még valamit kérdenék. Maga tisztelt hal uraság, annyit járja a tengert, hogy hírt mondhatna az édes apámról, aki tegnap egy kis bárkán indult errefelé.

- Hajh, fiacskám, az éjszakai viharban nemhogy kis bárkák, hanem nagy hadihajók is elmerültek.

- Elmerültek? Aztán mi lett az én szegény apámmal?

- Apádat bizonyosan elnyelte az a cethal, amelyik pár nap óta ezen a környéken vadászat.

- Micsoda? *Ecethal*?

- Nem *ecethal*, hanem *cethal*; olyan magas, mint egy ötemeletes ház; olyan hosszú, mint egy vasúti vonat; szája olyan nagy, hogy a templomotokat meg a városházát is el tudná nyelni, aztán még mindig maradna a gyomrában helye az iskolának, meg a kaszárnyának.

- Szent Isten! - kiáltott Matyi fogvacogva. - Megyek innen, mert hátha a szárazföldre is elköszál az a szörnyeteg!

Ezzel sebtiben magára kapta a ruháját, megköszönte a delfinnek szívességét s azzal szaladt a partról, mint aki az eszét keresi. Minduntalan visszafordult, attól való féltében, hogy hátha az a rémítő cethal kicsapott a szárazföldre, aztán most őutána lohol, hogy bendőjében juttasson neki kora sírt.

De nem történt semmi baj; félóra múlva már házakhoz ért és egy öreg ember felvilágosította, hogy ezek már *Méheország*-hoz tartoznak.

- Miért hívják vajjon ilyen furcsa néven ezt az országot? kérdezte Matyi.

- Azért, fiacskám, mert itt mindenki olyan szorgalmas, mint a méhe. Lusta embert itt meg nem tűrünk; mindenki becsületes munkával keresi meg a kenyerét; itt nincsenek dúsgazdag uraságok, akik nap-nap után csak lógatják a lábukat és lopják a napot; aki nem dolgozik, az nem is eszik!

- Ej, gondolta Tuskó Matyi, most ugyan jó helyre csöppentem!

Az utcákon csakugyan mindenféle nyüzsgő embereket látott, akik mind el voltak foglalva valamivel, csavargónak, koldusnak sehol nyoma sem volt. Matyi szomorúan ballagott tovább.

- Micsoda bitang vidék ez! - sóhajtotta. - Itt talán még nekem is dolgoznom kell; pedig Isten látja lelkemet, ez az egy az, amihez semmi gusztusom.

Hanem hát kergette a gyomra; nem csoda, mikor már huszonnégy óra óta egy harapást sem evett. Mitevő legyen ebben az inségben? Törte az eszét, de hiába; belátta, hogy csak két módja van a jóllakásnak: vagy alamizsnát kér, vagy ő is két kezével szerzi meg a fölöstökömöt. Alamizsnát kérni mégis röstellette; Cikória János még odahaza elprédikálta neki, hogy koldulni nincsen joga másnak, mint a nagyon öreg embernek, meg a nyomoréknak, hogy csak az folyamodhatik embertársai jószívűségéhez, aki koránál vagy valami betegségnél fogva van ráutalva; mindenki másnak dolgoznia kell, vagy koplalnia.

Éppen ahogy ez a bölcs tanítás járt az eszében, egy ember haladt előtte, aki szenes-zsákkal tele nagy targoncát húzott. Tuskó Matyiban bizodalmat gerjesztett szelíd ábrázatja, ezért odalépett hozzá és szégyenkezve lesütvén a szemét, megszólította:

- Szerencsés jónapot kívánok, kedves bácsi. Szegény elhagyott gyermek vagyok és majd meghalok éhen. Legyen olyan jó, adjon egy-két krajcárt, hadd veszek rajta kenyeret.

- Éhes vagy? felelt a targoncás ember. - Adok neked nem két, hanem négy krajcárt, ha segítesz húzni.

De Tuskó Matyi méltatlankodva felelt:

- Micsoda? Hát számár vagyok én, hogy targonca elé fogassam magamat? Engem nem arra neveltek.

- No, ha nem arra neveltek és mégis éhes vagy, hát akkor lakjál jól a büszkeségeddel, és csak vigyázz, hogy el ne rontsd rajta a gyomrodat.

Ezzel otthagya.

Pár perc múlva egy kőműves jött, aki hátán egy mésszel tele kosarat cipelt. Tuskó Matyi megint szerencsét próbált és megállította:

- Kedves kőműves bácsi, szegény árva gyermek vagyok és már két napja nem ettem: nem adna egy-két krajcárkát? Az Isten is megáldja!

- Szívesen, édes fiacskám, felelt a kőműves; adok neked ötöt is, ha segítesz haza vinni ezt a meszet!

- De kérem, szólt Matyi, csak nem maszatolom be a ruhámat?

- No ha olyan nagy úr vagy és nem akarod bemaszatolni a ruhádat, alászolgája!

Matyi még tíz más embert is megszólított, mindegyiktől alamizsnát kérve, de mind azt felelték neki:

- Nem szégyelled magad, te haszontalan? Ahelyett, hogy itt ácsorognál, inkább láss munka után; fiatal vagy, magad is megkeresheted a kenyeredet.

Végre egy fiatal asszonyka jött, aki két veder vizet hozott.

No, gondolta Matyi, ez olyan jószívű teremtésnek látszik, hogy bizonyosan ad valamit.

- Édes néni, szólt hozzá, olyan szomjas vagyok, hogy majd elepedek; ugyan kérem, engedjen innom egy korty vizet.

- Szívesen fiam, szólt az asszony, letéve a vedreket a földre. Matyi neki állt az egyik vödörnek és úgy ivott, mint a gödény.

- No hála istennek, a szomjamat már csillapítottam, szólott elégedetten; már csak az éhség ne kínozna!

Az asszony szánakozva nézett rá:

- Éhes vagy szegénykém? No, ha segítesz hazavinni ezt a két vedret, kapsz tőlem otthon egy jókora darab kenyeret.

Tuskó Matyi csak nézte a vödröket: bizony azok jókorák voltak; de azért nem mondott sem igent, sem nemet, hanem csak tűnődött magában, mitévő legyen.

- Sőt azt hiszem, adhatok majd egy kis tejeskávét is habbal.

Tuskó Matyi megint csak méregette a szemével a vödröket:

- Tejeskávét habbal, - motyogta magában; nem volna rossz!

- Azt hiszem, akad majd egy kis kuglóf is, - toldotta a szót az asszony.

A kuglófnak már nem tudott ellenállni Matyi; nagyot nyögött ugyan, hanem azért mégis felkapta az egyik vedret és így szólott:

- Tejeskávé habbal és kuglóffal: ez már beszéd! Viszem a vedret!

Nem volt éppen könnyű teher és Matyi, aki nem szokta meg az efféle munkát, közbe-közbe meg-megállott, hogy kifujja magát: hanem azért mégis csak elcipelte hazáig és nagyot pihegve letette a konyhában. A jó asszony nyomban megterített és kis vártatva ott gőzölgött Matyi előtt az illatos kávé, mellette külön tálacskán a tejszínhab és egy kis fonott kosárban olyan csokoládés kuglóf, hogy Matyinak szinte kicsordult a nyála. Jókora porció kávé volt, jókora tál volt a tejszínhab is, a kuglóf pedig akkora, hogy elég lett volna egy egész családnak; de Tuskó Matyi úgy ki volt éhezve, hogy sem abból, sem ebből nem maradt sem egy csepp, sem

egy morzsa. Úgy szürcsölte azt a jó meleg italt, úgy falta azt a kitűnő kalácsot, mintha nem egy nap, hanem egy hónap óta nem evett volna semmit.

Csak mikor mindennel elkészült, akkor nézett fel az asztalról, hogy megköszönje, amit kapott. De ahogy ránézett az asszonyra, csak tátva maradt a szája a nagy ámulattól, a szeme pedig úgy kidülledt, mintha valami mennybeli csoda szállott volna eléje.

Az asszony mosolyogva kérdezte:

- Hát téged mi lelt, fiacskám? Mi baj?

- Nincsen nekem semmi bajom, dadogta Matyi, csak azt gondolom magamban, hogy maga nagyon hasonlít... maga szakasztott olyan... a szeme is, a nézése is, a szava is... mindene olyan... aztán magának is ugyanolyan kékszínű haja van... ugyanolyan, mint öneki volt! Persze, persze, hogy maga az... Óh édes jó tündérem, oh kedves szép Roksánám, úgy-e maga az, igazán maga? Mondja, hogy igen, mondja, hogy nem halt meg, mondja, hogy hiába sírattam olyan sokáig!

S ahogy ezt mondta, Tuskó Matyi a nagy meihatottságtól megint ríva fakadt és térdre borulva a jóságos asszony előtt, átkulcsolta a lábait.

HUSZONNEGYEDIK FEJEZET,

*melyben Tuskó Matyi javulást ígér a kékhajú tündérnek,
aki megint gráciájába fogadta.*

A szép Roksánának megesett a szíve Tuskó Matyin, és bár eleinte váltig szabadkozott, hogy soha világ életében nem volt dolga tündérekkel, végre mégis csak bevallotta, hogy Matyi nem tévedett.

- Ha már rám ismertél, szólott, Isten neki, nem tagadom többé, hogy én vagyok. Pedig úgy-e megnőttem, mióta nem láttuk egymást! Akkor csak testvérnénéd voltam, de most már édes mamádnak is beilleném!

- Annál jobb! Nem is foglak most már nénémnek szólítani, hanem mamának; én úgy is olyan szerencsétlen gyermek vagyok, aki mama nélkül jött a világra, pedig mindenki mondja, hogy nincsen jobb az anyai szívnél! De édes jó mamácskám, hogy lehet, hogy ilyen hamar ennyire megnőttél?

- A tündérek akkor nőnek, amikor akarják.

- Jaj de szeretnék megnőni én is! Mert látod, én most is csak olyan tökmag vagyok, mint amikor megmentettél az akasztófahaláltól.

- Hjah, fiacskám, te nem is nőhetsz!

- Ugyan miért?

- Mert a fabábok nem nőnek. A fabáb olyan marad holtig, amilyenek születik.

- De én már nagyon únom ezt a fabáb életet; szeretnék igazi gyerekké lenni!

- Még az is lehet belőled, ha megérdemled...

- Igazán? Dehát hogy lehet azt megérdemelni?

- Nagyon könnyen, ha úgy viselkedel, ahogy jóra való gyermekhez illik.

- Talán bizony nem vagyok jóra való gyermek?

- De nem ám! A jóra való gyermekek mindenek előtt szót fogadnak...

- Én pedig úgy-e engedetlen vagyok!

- A jóra való gyermekek szeretik a munkát, a tanulást, te pedig...

- Én pedig léhűtő vagyok és dologtalan!

- A jóra való gyermekek mindig az igazat mondják...

- Én pedig mindig hazudozom!

- A jóra való gyermekek szívesen mennek az iskolába...

- Én meg ha csak az iskola nevét is hallom, már megcsömörlöm tőle! De édes mamám, mától fogva megjavulok; rám sem fogsz többé ismerni!

- Megígéred? Igazán?

- Becsületszavamra. Jóra való gyermek akarok lenni én is; azt akarom, hogy öröme teljék bennem szegény édes apámnak... Oh, vajjon merre lehet most az én kedves jó öregem?

- Azt meg nem mondhatom.

- De hát találkozom-e még vele ebben az életben?

- Azt hiszem igen; még összekerültök.

Matyinak ettől a választól majd kicsordult a szíve örömeiben; odakapott a tündér kezéhez és ezer meg ezer csókot nyomott rá. Aztán ránézett szeretettel, gyöngéden és azt kérdezte tőle:

- Hát úgy-e nem haltál meg?

A tündér nevetett: - Úgy látszik, hogy nem, felelte.

- De hát miért tűnt el a kastélyod? Miért volt ott az a sírkő, amelyen annyit keseregtem?

- Azért, mert próbára akartalak tenni. Sírásodból megtudtam, hogy nem vagy egészen romlott fiú, mert a szíved még a helyén van; már pedig az olyan fiútól, akinek helyén van a szíve, ha egy kicsit vásott is, lehet valamit remélni; az még jó útra térhet. Ezért intéztem úgy a dolgaimat, hogy itt megint találkozzunk és hogy megint gondodat viselhessem.

- Jaj, édes mamuskám, alig bírok a kedvemmel; majd kiugrom a bőrömből!

- Hát engedelmeskedni fogsz? Mindig azt fogod tenni, amit én mondok?

- Mindig, mindig, mindig!

- Nos hát, akkor holnaptól fogva iskolába jársz. A tudomány nem gomba, hogy ott is teremjen, ahol nem vetették; azért hozzá kell fognod a tanuláshoz, ha nem akarsz világ csúfja lenni!

Tuskó Matyinak erre már kicsit alább hagyott a víg kedve.

- Aztán, ha végig tanultad az iskolát, majd választhatsz valami pályát: mehetsz mesterembernek, kereskedőnek, vagy ha erre nincsen kedved, tanulhatsz tovább, hogy ügyvéd vagy orvos lehess, vagy inzsellér vagy pap; annyi szép foglalkozás van a világon, hogy csak választanod kell!

Tuskó Matyinak most már egész komoly lett az ábrázata.

- Mintha valamit morogtál volna magadban? kérdezte tőle a tündér.

- Azt gondolom, felelt Matyi, hogy az iskolához már talán nagyon öreg vagyok...

- Szó sincs róla. Jegyezd meg fiacskám, hogy tanuláshoz fogni, soha sincsen későn.

- De én nem akarok mesterember lenni; engem nagyon kifáraszt a munka!

- Matyi, Matyi, micsoda bolond beszéd ez? Így kezded az új életet? Tanuld meg, hogy jaj annak, aki fázik a munkától! Akár szegénynek, akár gazdagnak születik az ember, az a rendeltetése, hogy foglalkozzék valami hasznos dologgal, hogy munkálkodjék. A henyeség nagyon csúf betegség, amiből szaporán ki kell kúrálni az embert, már kis gyerek korában; mert később, ha felcseperedik, már vasbottal sem lehet kiverni belőle. A rest embert Isten sem szereti! Ha így gondolkozol, haszontalan báb maradsz világeletemben!

Tuskó Matyit ez a beszéd megindította; felemelte a fejét, szeme közé nézett a tündérnek, aztán szilárd hangon mondta neki:

- Tanulni fogok, dolgozni fogok, megteszek mindent, amit parancsolsz; nem akarok bábsorban tengődni koporsóm zártáig; s ha csak ezen fordul meg, hogy igazi gyerekké lehessenek, hát az is leszek nemsokára! A kékhajú tündér pedig két keze közé fogta Matyi arcát és szeretettel megcsókolta.

HUSZONÖTÖDIK FEJEZET,

*melyben el van mondva, hogyan jár Tuskó Matyi iskolába
és hogyan csábítják gonosz pajtások rosszra.*

Másnap Tuskó Matyi új ruhát kapott, meg szép iskolatáskát, amely tele volt könyvvel, irkával, palatáblával, palavesszővel, ceruzával és sok egyéb hasznos holmival, és csakugyan elment a méhe-országbeli elemi iskolába. Amikor belépett a terembe és a többi fiú meglátta az ő furcsa figuráját, képzelhetitek, milyen vihogás és zsibongás támadt!

- Nini, kiabálták, fából van! Fából a keze! Meg a lába! No ez ugyan kemény fejű gyerek lehet! Jöjj ide, te fajankó! Ne állj ott úgy, mint egy faszent! Nini, a fáról szakadt! No, aki ezt elégeti, igazán rossz fát tesz a tűzre! - És még sok ilyen többé-kevésbé sikerült elmésséget vagdostak hozzá. Voltak merészebbek is, akik nem érték be szóval, hanem tettel is kezdték bosszantani: az egyik kikapta a kezéből a sapkáját, a másik meghúzta hátul a kabátját, a harmadik tentába mártott ujját húzta végig az orra alatt, sőt akadt egy haszontalan fickó, aki cénát akart kötni kezére-lábára, azt mondva: Meg kell táncoltatni őkegyelmét.

Tuskó Matyi egy ideig jó képet vágott ezekhez a csínyekhez, de mikor aztán több volt a soknál, neki is elfogyott a türelme és rárivallt a huncutokra:

- Halljátok-e fiúk, én nem azért jöttem az iskolába, hogy belőlem csúfot üzzetek, hanem hogy tanuljak. Én mást nem bántok, de aztán más se bántson engemet, mert biz isten megkeserüli!

Erre aztán nagy hahota támadt - Éljen! Vivát! kiáltották a lurkók össze-vissza. - Kitünő volt a dikció! Rajta, hogy' volt! Újra! - Egy kicsi, tagbaszakadt gyerek pedig annyira vakmerő lett, hogy Matyit az orránál fogva akarta megcsípni. De Matyi idején észrevette a gonosz szándékot és olyat rúgott feléje, hogy bíz annak kék meg zöld lett a combja tőle.

- Adta teringette, kiáltotta a pajkos diák, kemény lába van a Matykónak.

- De a könyöke sincsen vajból! - kiáltott egy másik, akit Matyi jól oldalba lökött.

Erre aztán kiállott az osztály legerősebb gyereke, akit Herkulesnek szoktak nevezni.

- No majd én megtanítom őkegyelmét keztyűben dudálni! - Szólott és nagy vitézül neki ment a jövővénynek, hogy amúgy istenigazában derekasan megbokszolja. De emberére akadt: Matyi átnyalábolta és egy perc alatt úgy vágta földhöz, hogy csak úgy nyekkent.

A Herkules nagynehezen felcihelődött és kezet nyújtott Matyinak.

- Látom, hogy derék fiú vagy, szólt, szent a békesség!

Matyi örömet csapott a tenyerébe és ezóta a pajtásai még a kisujjukkal sem mertek hozzányúlni. Tanulás dolgában is tudott magának respektust szerezni: pontosan megtanulta minden feladatát, az írásbelieket meg olyan gondosan és csinosan végezte, hogy a tanító nem egyszer példának állította a többiek elé.

- Ember vagy a gáton, szokta neki mondogatni, és sokszor, mikor végig sétált a padok között, meg-megállott mellette, hogy megcirógassa és barackot nyomjon a fejébe, persze csak úgy tréfából.

Csak egy hibája volt Matyinak, hogy nagyon sokat barátkozott néhány vásott fickóval, akik legelsők voltak minden kópéságban, az iskolából meg minduntalan el-elmaradoztak. A tanító ezért néhányszor megmosta a fejét és otthon az anyja is váltig intette.

- Matyi, Matyi, ennek nem jó vége lesz! Rossz fiútól csak rosszat lehet tanulni! Azok a semmirevalók letérítenek a jó ösvényről, és megládd, előbb-utóbb bajba visznek!

- Dehogyan visznek, felelt Matyi, odabökve a homlokára. - Van itt ész! Azért, hogy iskola után játszom velük, nem örölkök velük egy malomban!

Hanem egyszer mégis megjárta. Iskolába menet találkozott egy csapat efféle naplopóval, akik nagy zsvajjal álltak elébe:

- Tudod-e már, mi ujság?

- Nem én!

- A tenger partja közelében egy cethal úszkál; akkora, mint egy hegység.

- Igazán? gondolta Matyi. - Talán bizony az a cethal, aki elnyelte szegény apámat!

- Megyünk a partra, megnézzük. Ilyen csudát nem mindennap lát az ember. Jössz-e velünk?

- Már hogy mennék? Hiszen iskolaidő van!

- Ugyan már ne légy olyan mafla. Egyszer el lehet maradni. Holnap kipótolhatod, amit mulasztasz.

- Igen, de mit fog szólni a tanító úr?

- Hát azt fogod neki mondani, hogy fáj a lábad, aztán megvan. Különböten talán észre sem fogja venni!

- De hát a mamám?

- Miért kellene azt megtudnia a mamádnak is?

Matyi már-már tétovázott, de aztán mégis meggondolta a dolgot:

- Tudjátok mit, fiúk? Elmegyek veletek megnézni a cethalat, de majd csak iskola után.

- Oh, te málé, szólt az egyik fiú. - Azt hiszed, hogy az a cethal a te kedvedért ott fog strázsálni órák hosszat a parton, hogy mikor méltóztatol hozzá kisétálni? Nem szokott az sokáig egy helyben maradni: mire delet üt az óra, már tudja isten merre fog kószálni; aztán lesheted akár egy esztendeig, hogy megint ide téved.

- Aztán mennyire van ide a tenger partja? kérdezte Matyi.

- Alig félóránnyira. Ha annyira trémázol, egy óra múlva már az iskolában lehetsz. Az első óra úgy is csak ének; nem lesz olyan csapás, ha egyszer nem kornyikálsz a többiekkel!

- Matyi arra gondolt, hogy hátha szóba állhat a cethallal, aztán megtudhat valamit az apjáról, s ezért immár le engedte magát venni a lábáról.

- Jól van gyerekek, hát vágassunk. Hadd lássuk, ki szedi gyorsabban a lábait!

Ezzel az egész csapat fiú neki iramodott és úgy rohant a tenger felé, mintha kergették volna őket; Matyi volt a legfürgébb köztük és mindvégig ő szaladt az élükön: közbe-közbe visszafordult és jókedvében még csúfolta is a pajtásait, akik lihegve, pihegve, ziháló mellel törtettek a nyomába, úgy hogy szinte csurgott az arcukról a veríték. Persze nem is sejtette szerencsétlen Matyi, hogy megint vesztébe rohan.

HUSZONHATODIK FEJEZET,

melyben nagy verekedés támad és Tuskó Matyi megint zsandárok kezébe kerül.

Amint odaértek a partra, Matyi csak nézett jobbra, balra, hogy vajjon merre van az a cethal, a melyről a fiúk annyit beszéltek; de bizony híre sem volt annak. A tenger olyan síma és mozdulatlan volt, mint egy kristályos tükör.

- Hol a cethal? kérdezte a bandát. Nagy röhögés volt a válasz.

- Talán elment fröstökölni, felelt az egyik.

- Vagy talán leheveredett a kanapéjára, hogy egyet szundítson, csúfolódott a másik. Amiből persze nem volt nehéz megérteni, hogy a haszontalanok rútul felültették s hogy a cethal csak ürügy volt, hogy elcsalhassák magukkal.

Matyi felfortyant: - Hát ti engem e szerint lóvá tettetek? Hogy mertétek ezt tenni, ti istentelenek? Mit akartok vele?

- Csak azt, hogy a tanító ne dörgölje mindig az orrunk alá, hogy lám a Tuskó Matyi ilyen meg olyan szorgalmas, jó fiú, lám a Tuskó Matyi soha sem mulaszt órát, lám a Tuskó Matyi így meg úgy! Már nagyon untuk, hogy mindig veled hozakodik elő. Miért légy te különben nálunk?

- Hát az irigység vitt rá benneteket?

- Irigység? No bizony, mit irigyeljünk rajtad? De nem engedjük, hogy mindig temiattad kapjunk ki az iskolában!

- Én miattam? Magatok miatt kaptok ki! Legyetek ti is szorgalmasak s akkor nektek sem lesz bajotok a tanító úrral! Nézze meg az ember!

- Majd bizony egész nap a betűt faljuk! Nem ettünk meszet! Nem sokkal jobb idekünn szaladgálni, mint odabenn kuksolni a padban és hallgatni azt a sok ostobaságot, amivel kínozzák a gyerekeket? Mire való azt tudnunk, hogy Dániának mi a fővárosa? Nem akarunk mi elmenni Dániába. Minek azt magolnunk, hogy mi a főnév, meg a melléknév? A nélkül is el tudjuk mondani, amit akarunk! Minek azt a fejünkbe verni, hogy milyen tojása van a gébicsnek? Majd meglátjuk, ha egyszer felmászunk a fára és találunk gébicsfészket. Ostobaság! Csakhogy persze az öregek irigylik a gyerekektől a fiatalságot, a jókedvet, a frissiséget, aztán azt akarják, hogy nekünk is el legyen keserítve az életünk! Ezért tömik a fejünkbe azt a sok lim-lomot, amit ők nagyképűen tudománynak hívnak!

- Micsoda bolond beszéd ez! - szólt Matyi.

- Bölcs beszéd, nem bolond beszéd! Hát amikor még nem volt feltalálva a könyvnyomtatás, nem éltek okos emberek a földön? No úgy-e! Ne légy hát olyan bibaszt és ne stréberkedjél olyan nagyon!

- Nekem azt mondta az apám, hogy más világ van, mint ötezer esztendővel ezelőtt: ma tudás nélkül nem boldogul senki!

- Oh te csacsi!

- Nekem azt ne merjétek mondani, hogy csacsi vagyok, mert különben...

- Mert különben? Talán bizony félünk tőled, te fajankó? Nem látod, hogy heten vagyunk ellened?

- Heten, mint a gelsei ördögök, felelt Matyi fitymálón.
- Hallottátok? Ördögnek mer minket mondani!
- Matyi, szólt közbe egy másik fiú; ezért rögtön megkövetsz bennünket!
- Eszem ágába sincs!
- Matyi, ha nem kérsz ebben a nyomban bocsánatot, ellazsnakolunk!

De Matyi föl sem vette a fenyegetést, hanem szétfeszítve a lábát, odaállt elébök és még számárfület is mutatott nekik.

- Matyi, ennek nem jó vége lesz!
- Gelsei ördögök!
- Matyi, lepedőben visznek haza!
- Gelsei ördögök!
- Matyi, hupikék lesz a hátad!
- Gelsei ördögök!

De már most a legmerészebb köztük úgy vágta fejbe Matyit, hogy bíz az megtántorodott és kis híja volt, hogy hanyatt nem vágódott a homokban. Hanem Matyi nem szokott adós maradni: úgy képen teremtette a támadót, hogy annak két foga potyogott ki egyszerre. A többi fiú persze ennek segítségére ment, amiből aztán olyan verekedés támadt, hogy csak úgy hangzott bele az egész partvidék.

Matyi hősiesen védekezett. Egyszer ezt verte fejbe, aztán amazt feledte pofon, majd a harmadikat rúgta gyomron, úgy hogy kis vártatva mind a hét megretirált előle. Látva, hogy birkózással nem boldogulnak vele, mert nagyon is kemény volt az ökle, másképpen akarták folytatni a háborút: lecsatolták a táskájukat, kinyitották, aztán könyvet, palatáblát, plajbásztokot kezdtek feléje hajigálni; de Matyi nagyon ügyes volt és úgy tudott félreugorni, meg leguggolni a kellő pillanatban, hogy nem tettek benne kárt ilyen módon sem. A könyvek pedig szépen belepottyantak a vízbe, ahol mindjárt egész sereg hal gyülekezett köréjük, abban a hiszemben, hogy ennivalót dobálnak nekik; bele is haraptak egy-egy ábécés könyvbe, de aztán nagy fintorgással hamarosan ki is köpték: - Úgy látszik, szóltak, - az ábécés könyv nem halaknak való eledel.

A sok rikkantás és püfölés egy vén tengeri rákot is kizavart nyugalmából: kimászott lassan a partra, aztán odakiáltott a fiúknak:

- Haszontalan sihederek! Nem hagyjátok már abba? Nem tudjátok, hogy az ilyen durva túlekedésnek ritkán van jó vége? Hamar történik valami baj!

Szegény rák! Mintha csak a levegőnek beszélt volna. Sőt Tuskó Matyi, aki már most jól belemelegedett a viadalba, még rá is förmedt, hogy minek háborgatja őket:

- Törődj a magad dolgával, te rekedt szabólegény! Semmi szükségünk sem az ollóidra, sem a prédikációidra! Hátra innen, azért vagy rák!

De Matyi ellenségei most megpillantották a homokban az ő táskáját is, amely jól tele volt gyömöszölve könyvvel, meg irkával; fel sem bontották, hanem az egész táskát, úgy ahogy volt, a feje felé röpítették. Nagyon súlyos löveg volt és még Matyi is belekábult volna, ha tarkón éri; de ő most is félre tudott szökni, úgy hogy a táska nem őt, hanem egy másik fiút talált halántékon; ez hirtelen elfehéredett, nagyot sikoltott: - Jaj! Meghalok! aztán nagy puffanással végignyúlt a földön.

A fiúk szörnyen megijedtek, s mert látták, hogy kis pajtásuk egészen mozdulatlanul, lehunyt szemmel fekszik előttük, bizonyosra vették, hogy csakugyan vége van; nosza, hamar kereket oldottak mind a heten és Tuskó Matyi magára maradt.

Ő is nagyon meg volt rémülve, de még sem tartotta rendjén levőnek ott hagyni az elesettet; megvizesítette zsebkendőjét a tengerben, aztán letérdelve a kis fiú mellé, rárakta a kendőt halántékjára.

- Jenőkém! kiáltotta. - Jenőkém! Nyisd ki a szemedet, nézz reám! Miért nem felelsz? Nem én hajítottam rád a táskát! Hidd el, nem én voltam!... Szegény jó Jenőkém, ne szomoríts meg!... Jaj nekem, jaj nekem, mi lesz most velem?... Hogy merek most hazamenni édes jó mamám-hoz? Hova bújjak? Hova fussak? De úgy kell nekem! Miért nem mentem el az iskolába, ahogy kellett volna! Miért hallgattam ezeknek a rossz fiúknak a szavára? Pedig hányszor mondta a tanító úr, hogy ne barátkozzam velük! Hányszor mondta szegény anyuskám is, hogy ezek a gonosz pajtások bajba visznek!... De persze, most is nyakasabb voltam, most is azt hittem, hogy több eszem van, mint akárki másnak. És most is megkeserülöm, mint ahogy már annyiszor megbűnhődtem a fejességemért. Pedig hányszor megfogadtam már, hogy szófogadó gyermek leszek! Jaj istenem, jaj istenem, mi lesz velem? Mi lesz velem?!

Így sírángozott Matyi a tenger partján, közbe-közbe dühösen öklözve a fejét, mintha saját maga akarná magát megbüntetni rosszaságáért.

De hirtelen lépéseket hallott maga mögött; megfordult, hát két zsandár állott előtte.

- Mit heversz itt a földön? kérdezték tőle.

- Segíteni akarok a pajtásomon.

- Rosszul lett?

- Összeesett.

A másik zsandár ezalatt letérdelt a gyermek mellé és megvizsgálta.

- Elhiszem azt, hogy összeesett a szegény, szólt aztán hangosan, - hiszen seb van a halántékán! Ki sebesítette meg?

Matyi majd a földhöz ragadt a félelemtől, aztán reszketeges szóval felelt:

- Én nem!

- Ha te nem, hát akkor kicsoda?

- Én nem tettem! ismételte Matyi.

- És mivel sebesítették meg?

- Ezzel a táskával, felelt Matyi és felvette a földről.

- S ez a táska kié?

- Az enyém!

- A tied? Akkor már mindent tudok. Talpra kölyök, aztán aló mars, velünk jössz!

- De mikor én...

- Aló mars! Egy szót se többet!

- De ha mondom, hogy ártatlan vagyok!

- Majd kisül a bíró előtt! Előre!

A két zsandár a szárazföldre hítt egynehány halászt, akik éppen akkor jöttek arrafelé a bárkájukkal, és ezeknek lelkükre kötötték, hogy viseljék gondját a sebesült fiúnak.

- Vigyétek egyelőre valami kunyhóba és próbáljátok feléleszteni, mi addig a kapitányságra kísérik ezt a mihasznát, aztán majd visszajövünk, hogy a beteget kórházba szállítsuk.

Ezzel maguk közé vették a bűnöst és rárivalltak:

- Most pedig egy-kettő! Szedd a lábad!

Tuskó Matyi lesütött fejjel, nagy szégyenkezve ballagott a keskeny úton; azt sem tudta a kétségbeeséstől, fiú-e, vagy leány. Azt gondolta, talán álmodik, hogy mindjárt fel fog ébredni az ő tiszta kis ágyacskájában és hogy a kékhajú tündér gyöngéden föléje fog hajolni, hogy szokás szerint megcsókolja... Alig látott; a lába reszketett, a nyelve meg mintha oda lett volna ragadva a szájpadról; egy árva szó nem sok, de annyit sem tudott kimondani. A mellett olyan kábultnak érezte a fejét, mintha azzal a kemény táskával csakugyan őt kólintották volna fejbe, nem a szegény Jenőkéét. De kábultságában is folyton eszében járt, hogy ő most ezzel a két zsandárral a mamája háza előtt fog elhaladni, hogy az talán ki fog nézni az ablakon, aztán meg fogja őt pillantani, amint gonosztevő módjára beviszik a kóterbe.

- Ezt ki nem bírom, gondolta magában: - inkább meghalok!

Már a város legszélső házáig értek, amikor egyszerre egy hirtelen szélroham lekapta fejéről a sapkáját és tovább vitte magával az út porában.

- Kérem szépen, szólt szepegve a zsandárokhoz, - megengedik, hogy a sapkám után szaladjak?

- Jól van, szaladj, de hamar ám!

Tuskó Matyi sem mondatta ezt kétszer magának; vágatott, mintha puskából lőtték volna ki. El is érte a sapkáját, foga közé is kapta, de aztán a helyett, hogy visszafordult volna a zsandárokhoz, tovább rohant a tengerpart felé; kengyelfutó sem érhetne volna utól. A két zsandár, látva, hogy hiába próbálnák elcsípni, egy hatalmas szelindeket uszított utána: - Csípd meg, Bakter!

Tuskó Matyit ez az ijesztő állat fogta hát üldözőbe; úgy szaladt mind a kettő, hogy pár pillanat sem telt bele, már eltűntek a zsandárok szeme elől, hatalmas porfelhőt verve fel az országúton.

HUSZONHETEDIK FEJEZET,

*melyben Tuskó Matyit kirántva akarják megenni,
amibe ő sehogyse akar beletörődni.*

Akármilyen sebesen szedte lábait Tuskó Matyi, a szelindek mind közelebb ért hozzá. Már alig egy-két lépésnyire volt mögötte, úgy hogy Matyi már hallotta a zihálását, sőt már szinte érezte lehellete meleg páráját is. De szerencsére ekkor már eljutott a tengerpartjára. Matyi nagyot szökött és elszántan belevetette magát a habok közé. Bakter vissza akart hőkölni, mert az úzás mesterségéhez nem igen értett, de gyors szaladásában nem tudott hirtelen megállani és alig vette észre, már ő is ott lubickolt a vízben. Kétségbeesetten visított, vakkantott, ugatott és mindenképpen szeretett volna visszafordulni, csakhogy nem bírta; minél jobban kapálódzott, annál jobban belesodródott az áradatba, annál több vizet ivott. Matyi, aki tudjuk, milyen mestere volt az úzásnak, most visszanézett üldözőjére és látta, hogy az kidülledt szemekkel, halálos rémületben vergődik jobbra, balra, előre, hátra.

- Megfulladok! kiabálta a kutya, amin Matyi persze egy cseppet sem búsult, sőt ellenkezőleg, vígan kiáltotta vissza:

- Csak gebedj meg!

De Bakter most még ijedtebben nyöszörgött:

- Segíts rajtam, Matyi, mentsd meg az életemet!

Erre már Matyi szíve is megindult; visszafordult a szelindek felé és megkérdezte:

- De ha megmentelek, ígéréd-e, hogy nem fogsz többet üldözni?

- Ígérem, ígérem! felelt Bakter, - de az Isten szerelméért siess, mert ha csak egy percig is váratsz, végem van!

Matyi még egy kicsit tévovázott, de aztán mégis győzött benne a jobb indulat; visszafordult, odaúszott Bakterhez, megkapta a farkát és úgy vonszolta maga után, míg a szárazföldre ért vele.

Szegény Bakter már nem tudott a lábán állani; a sós víz, amit nyelnie kellett, úgy felfújta, mint valami léggolyót; szinte eszméletlenül hevert a homokban és csak a szemével, meg a farka csóválásával bírta köszönni Matyi jóságát.

- No szervusz, kutya koma, szólott Matyi; - remélem, máskor nem fogsz báb-fiúkat megkergetni!

- Soha életemben, nyögött Bakter. - Köszönöm Matyi, hogy ezt tetted velem; ha lesz benne módom, meghálálom...

Matyi nagyot nevetett és azt gondolta magában: ugyan mivel hálálhatná meg az a nyomorult pára? Aztán pedig még mindig félve a zsandároktól, megint belevetette magát a tengerbe és még egy jó darabot úszott a part mentén. Addig úszott, amíg valami barlangfélét nem pillantott meg. A barlang nyílásán füst is tódult ki s így remélte, hogy ott tűz is van, melynél majd megmelegedhetik és megszáráthatja a ruháját, sőt talán valami ennivalót is süthet és főzhet magának. De amint közeledett a barlanghoz, egyszer csak azt vette észre, hogy a víz alatt valami feljebb emelkedik, mind feljebb és feljebb és hogy azzal együtt ő is kezd felszállni a levegőbe. Ijedtében tüstént menekülni próbált, de már későn volt; ott rekedt a hálóban, amelyben mindenféle kisebb-nagyobb hal nyüzsgött és ficánkolt, ugrándozott és szökdécselt, utat keresve a rabságból. Ugyanakkor rémítő alakot pillantott meg a barlang előtt; rettenetes

ocsmány volt, szörnyűnél szörnyűbb. A fején haj helyett zöld tengeri fű nőtt sűrű csomóban; a bőre is zöld színű volt, a szeme is zöld, sőt térdig érő szakáll is. Amint ott állott a parton, nem is embernek látszott, hanem valami óriási gyíknak, amely felállott a hátsó lábára.

Amikor ez a bestia kihúzta a hálót és meglátta benne a tömérdek halat, vigyorogva kiáltott:

- Tyű, az áldóját! Ez aztán szerencsés fogás! Most olyan hal-früstököt csapok, hogy lagzinak is beválik!

Tuskó Matyi erre egy kicsit megnyugodott. - Ezer szerencse, gondolta, hogy én is nem vagyok hal, mert különben még engem is felfalna!

De a zöld színű halász bevitte a hálót a sötét és füstös barlangba, amelynek közepén óriási tűzhelyen hatalmas lábasban sisteregve főtt a zsír, vagy talán faggyú, mert olyan rossz szaga volt, hogy Matyi majd hogy el nem ájult tőle.

- No nézzük, milyen halakat tömök ma gyomrocskámba! szólt a gyíkember. Ezzel belenyúlt a hálóba és a kezével, amely akkora volt, mint valami péklapát, egy csomó márnát markolt ki belőle.

- Márna! Ezt szeretem! dörögte, megszagolva őket; aztán valamennyit belehajította egy roppant nagy teknőbe. Megint belenyúlt prédája közé és amint ki-kimarkolt egy csomót, jókedvűen mondogatta:

- Tőkehal! Jó falat!

- Sügér! Éljen!

- Tengeri csuka! Kedvenc ételem!

- Kárász-hal, már rég nem volt benne részem!

- Tengeri angolna! Ez a legjobb ízű! - És persze tőkehal, sügér, csuka, kárász-hal, tengeri-angolna, mind oda került a teknőbe, a márnák mellé. Már most nem volt egyéb a hálóban, mint Tuskó Matyi. Ahogy ezt is kihúzta, a zöldhajú szörnyeteg bámészan rámeresztette a szemét:

- Mi a fránya? kiáltotta szinte megszeppenve. - Ilyenforma hal még soha sem került a fogam közé!

Forgatta jobbra, forgatta balra, nézte előlről, nézte hátulról, aztán dünnyögött:

- Persze, persze, ez valami tengeri rák lehet!

De már most nem állhatta tovább a dolgot Tuskó Matyi; roppant meg volt sértve, hogy őt tengeri ráknak nézik és boszúsan felelt:

- Tengeri rák ám a kend nagyapja, nem én! No nézze meg az ember! - Tudja meg, hogy én báb vagyok.

- Báb? felelt amaz. - Ejnye no; még bábhalat csakugyan nem láttam! Ujság vagy nekem; annál jobb; annál jobban fogsz ízleni!

- Micsoda? lármázott Matyi ijedten. - Csak nem akar engem is megenni? Nem érti, hogy nem vagyok hal! Hiszen beszélni tudok, okoskodni tudok, csak úgy, mint maga!

- Igazad van, felelt a zöld halász; s éppen azért, mivel te olyan ritka hal vagy, aki beszélni is tud, okoskodni is tud, kellő tisztelettel fogok veled bánni.

- Miféle tisztelettel?

- Hogy lássad, mennyire megbecsüllek és hogy milyen nagyra tartom a tudományodat, magad választhatsz, milyen formában egyelek meg. Kirántva akarsz az asztalomra kerülni, vagy pedig főzve, paradicsom mártással?

- Köszönöm a szívességét, Zöldi úr; de ha rám akarja bízni, mi történjék velem, akkor inkább azt kérem, dobjon vissza a tengerbe, hadd ússzam haza az édes mamámhoz!

- No ne bolondozz! Csak nem fogok elszalasztani ilyen ritka alkalmat, hogy megkóstoljak valamit, amibe még soha sem vásott a fogam? Már háromezer esztendeje élek ebben a barlangban és még bábhal soha sem került a hálómbe; nem akarok megint háromezer esztendeig várni. No ne búsulj! Kirántva foglak megenni a többi hallal együtt. Így legalább jó társaságban léssz; tudod, hogy társaságban az ember könnyebben tűri a bajt.

Szegény Matyi ennek a biztatásnak a hallatára éktelen visításba fogott; jajgatott, fenyegetődzött, rugdalódzott s mikor látta, hogy mindez nem használ semmit, elkezdett keservesen zokogni: - Mennyivel jobb lett volna, ha elmentem volna az iskolába! De persze inkább hallgattam azoknak a haszontalanoknak a szavára, mint az édes anyám intésére! No most alázszolgája, te nagy világ: Tuskó Matyi örökre elbúcsúzik tőled! Brühühü! Brühühühü!

A halász pedig, mivel látta, hogy Matyi nem akar nyugodtan maradni, hanem egyre rángatózik, hogy kisikoljon a markából, fogott két sáslevelet, aztán kezét-lábát jól összekötözve, beledobta őt is a teknőbe. Most aztán előhúzott egy nagy szakajtót, amely tele volt liszttel; a halakat egymásután belisztezte, aztán szépen bedobálta őket a sistergő zsír közé. Legelsők a márnák voltak, aztán a tőkehalak következtek, aztán a sügérek, aztán a tengeri csukák, aztán a kárász-halak, aztán az ángolnák. Utolsónak Tuskó Matyi maradt, aki látva, hogy már nincsen szabadulás, Istennek ajánlotta lelkét, a szemét pedig behúnyta és néma megadással várta a rettentő végzetet.

A halász most csakugyan megragadta, letépte a ruháját, négyszer-ötször jól megforgatta a lisztes szakajtóban, úgy hogy tetőtől-talpig fehér lett, aztán torkon csípve felemelte a levegőbe és...

HUSZONNYOLCADIK FEJEZET,

*melyben el van mondva Tuskó Matyi csodálatos megmenekülése
és hogy miképpen tért ismét haza a kékhajú tündér házába.*

Ebben a percben egy nagy kutya somfordált be a barlangba. A zöld ember dühösen rárivallt: - Takarodj innen! és fenyegetve rázta feléje a belisztezett Tuskó Matyit; de a kutya nyilván nagyon éhes volt és nem engedte magát ilyen könnyű szerrel elriasztani. Ott állt és csóválta a farkát, mintha azt mondta volna:

- Adj egy kis harapni valót, aztán mindjárt békén hagylak!

A halász megint ráförmedt:

- Lódulj innen, ha mondom! Coki! s ezzel rugott egyet feléje.

A szelindek azonban nem volt olyan jámbor állat, hogy rugással engedte volna magát traktálni rántott hal helyett, és vészjósló morgással a két hátsó lábára állott. Ebben a pillanatban Tuskó Matyi, bár a szeme is lisztes volt, ráismert az állatra; Bakter volt, Bakter, akit csak az imént mentett meg a vízbe fulladástól.

- Lelkem kutyuskám, kiáltotta, szabadíts meg, mert különben mindjárt kirántanak!

A szelindeknek sem kellett több: ő is ráismert persze Matyi szavára és nyomban eltökélte, hogy nem engedi elpusztítani az ő jótevőjét. Hatalmas szökéssel hirtelen a szájába kapta és aztán ill a berek nád a kert, kisurrant az ajtón; mire a zöld ember magához tért ámulatából, Bakter már egy mértföldnyire volt a barlangtól. Uccu, a halász is neki iramodott, hogy majd utóléri; gyorslábú volt ökegyelme is, de szerencsétlenségére, alig tett tíz lépést, olyan köhögés jött rá, hogy kénytelen volt megállni; ezalatt aztán Bakter eltűnt a messzeségben.

Tuskó Matyi szinte beleszédült a nagy vágatásba és amint a kutya foga között tartotta, a vér is a fejébe szállott; aztán meg Bakter nagyon vigyázva bánt ugyan vele, de azért hiába, mégis csak érezte ülőkéjén a harapást, ami szintén nem volt valami kellemes dolog. Hát képzelhetitek, mennyire megörült, mikor Bakter végre érkezett arra a helyre, ahol az imént a nagy verekedés folyt, és ott szép csöndesen leejtette a homokba. Matyi megdörgölte testének azt a bizonyos helyét, ahol a kutya szája jókora kék foltot hagyott, aztán meglelégedve kiáltott fel:

- Oh, édes Bakterem, ezt nem felejttem el neked, amíg csak élek!

Ezzel át is ölelte a derék állatot és egy jó lisztes csókot nyomott a képére.

- Ugyan mit hálálkods, felelte a szelindek, - sintérhurokra volnék méltó, ha meg nem tettem volna. Jótét soha sem megy veszendőbe; ahogy te segítettél én rajtam, úgy segítettem én is te rajtad. Erről hát szó se essék többé!

- De hát hogy kerültél a barlangba, hogy az Isten áldjon meg?

- Csak úgy, hogy amint te elhagytál, még jó darabig ott feküdtem a homokban, amíg egészen magamhoz tértem. Egyszer csak a szellő forró zsír szagát hozta felém: mintha rántott halat sütnének valahol. Ettől a szagtól egyszerre olyan jó étvágyam támadt, hogy nyomban utána indultam és még elég jókor érkeztem a csúnya zöld ember kunyhójába... Hej, ha egy pár perccel megkésem!

- Erről ne is beszélj! szólt Matyi, még a gondolatra is remegve minden ízében. - Hacsak egy másodperccel megkéselek, már ott sültöm volna a lábasban s azóta már a zöld ember gyomrában emésztődném. No szép mulatság lett volna, mondhatom.

- De úgy látom, szólt most Bakter, hogy még egészen lisztes vagy; ha nincsen ellene kifogásod, legalább ezt a kis lisztet lenyalom rólad; nagyon szeretek lisztet nyalni!

- Oh kérem, csak tessék, kedves Bakter pajtás, felelt Matyi nagyvígán, amire aztán a szelindek olyan jó étvággal és olyan szaporán tisztította le nyelvével, hogy kefével sem lehetett volna különben.

- Egészségedre kívánom! szólt aztán Matyi nevetve; Bakter megköszönte, aztán elbúcsúzva tőle, visszaszaladt a helység felé.

Tuskó Matyi körülnézett és nem messze onnan apró kunyhót pillantott meg, melynek ajtajában egy öreg halászember üldögélt. Matyi dobogó szívvel ment oda hozzá és megszólította:

- Kedves bácsikám, ha meg nem sérteném: nem tudja mi lett azzal a kis fiúval, akit nemrég itt a parton találtak a zsandárok?

- Dehogynem öcsém, éppen az én kunyhómba vitték a szerencsétlent. Azóta...

- Azóta bizonyosan már meg is halt! szakította félbe Tuskó Matyi, majdnem ríva.

- Dehogynem halt; csak el volt alélva és nemsokára magához tért; a maga lábán ment haza, van már egy órája.

- Igazán? kérdezte Matyi, nagyot ugorva jókedvében. - Talán csak mókázott az a rossz csont?

- Nem mókázott biz az; csak egy paraszt hajszálon múlt, hogy örökre el nem aludt. Hiszen akkora könyves táskát dobtak a fejébe, mint a karom!

- Ne mondja! Aztán ki tette azt a gyalázatosságot?

- Azt mondják, valami Tuskó Matyi nevezetű.

- Tuskó Matyi?

- Így hívják azt az akasztófavirágot, akit ezért bizonyosan ki fognak csapni az iskolából.

- De kérem, tiltakozott Matyi, nem olyan rossz fiú az, amilyennek a bácsi gondolja. Tessék elhinni, hogyha egy kicsit meggondolatlan és könnyelmű is, de alapjában jószívű...

- Hát te ismered?

- Egy osztályba járunk... nagyon jó barátom... Tessék elhinni, nem ő dobta a táskát.

Az öreg már most gyanakodni kezdett; erősen szeme közé nézett Matyinak, aztán keményen rászólt:

- Te vagy az, ne tagadd!

Matyi elsápadt, de nem mert tagadni. Elmondta, hogyan történt az eset és olyan őszintén esküdözött, hogy neki esze ágában sem volt a táskájával dobálózni, hogy a vén ember elhitte.

- No, talán ez az eset okulásodra szolgál, hogy máskor ne menj csatangolni, mikor iskolába szólít a harang!

- Soha többé nem teszem! De kedves halász bácsi, segítsen rajtam; látja, hogy a ruhámat egészen letépték rólam, úgy, hogy ilyen állapotban be sem mehetek a városba. Ha talán ki-segítene valami régi zekével, meg nadrággal, bizony isten visszaküldöm, amint hazaérek.

- Nagyon sajnálom, szólt az öreg, de gyerekruhám nincsen: hanem adhatok kölcsön egy krumplis zsákot, abba belebújhatsz: lyukat vágunk a fenekén, meg az oldalán, azon kidughatod a fejedet, meg a karodat.

Matyinak ugyan nem igen tetszett az efféle dísz, de ami kevés ruhát rajta hagyott a zöld ember, az is csupa rongy volt s azért - mit tehetett volna - elfogadta a zsákot is: azt gondolta, majd a kertek alatt megy haza, így talán nem igen látják meg. Különben is már kezdett alko-nyodni.

Belebújt hát a zsákba, mint valami hálóingbe, aztán nagy szomorúan elindult hazafelé. Útközben persze egyre azon gyötrődött, mit fog mondani az ő jó mamájának?

- Hogy' lesz bátorságom eléje lépni? kérdezte magától. Ugyan hogy' fogad, ha meglát? Meg-bocsájtja-e ezt a csúf dolgot?... Attól tartok, hogy ezt még az ő jó szíve sem fogja elnézni!... Ki fog lökni a szobából, ki fog ebrudalni a házból, és nem is érdelek mást; mert én mindig csak fogadkozom, hogy ilyen meg olyan jó leszek, aztán eb ura fakó, fittyet hányok minden bölcs tanácsnak!

Nagyon lassan baktatott, mert azt akarta, hogy egészen besötétedjék, mire a városba jut. Mikor végre ott állt a nagy négyemeletes ház előtt, amelynek legfelső emeletén laktak, nem mert becsöngetni; oda-oda nyúlt a csengetyűhöz, de mindjárt megint visszakarta a kezét:

- Nem, nem, mondogatta, még sem merek így beállítani az én jó tündéremhez! Jobb lesz nekem világgá bujdosnom!

El is indult kétszer is, háromszor is, hogy ott hagyja az utcát, ott az egész várost, de aztán megint csak viaszompolygott a kapu elé. Nagyon sötét volt, hűvös szél is fujdogált, rajta meg csak az a nyomorult zsákocska, amely bizony nem tartott sok meleget. Így aztán nagy tusakodás után végre mégis csak megrántotta a csengetyűt.

Várt, várt, hogy valaki ajtót nyit, de nem jött senki.

Megint csengetett: semmi nesz. Várt egy félóráig, ledőlve a kapu aljába, mert már nagyon fáradt és álmos is volt: de az utca kemény kövén még sem bírt elaludni, bármilyen laposakat pislogott.

Végre dühösen felugrott és akkorát rántott a csengetyűn, hogy a kezében maradt a húzója. Ekkor aztán csakugyan megnyílt a negyedik emelet egyik ablaka és egy csiga-biga nézett ki rajta, két szarva között apró gyertyatartóval.

- Ki zörget ilyen későn?

- Nincsen itthon Rokszána mama?

- Rokszána mama ilyenkor alszik és nem engedi, hogy háborgassák. Ki az?

- Én vagyok!

- Ki az az én?

- Tuskó Matyi, aki Rokszána mamánál lakik.

- Hjah, maga az, Matyi úrfi? Megyek már, megyek már, sietek.

Ezzel becsapódott az ablak és Matyi tovább várt. Elmúlt egy óra, elmúlt két óra, de az ajtó csak nem nyílt. Matyi már úgy didergett, hogy a foga is vacogott; az eső is kezdett cse-peregni, és azért már most a lábával kezdte rugdosni a kaput, hogy jöjjenek már, nyissák ki. Csakugyan megint nyílt az ablak, de most már a harmadik emeleten. Megint a csigabiga nézett ki rajta:

- Nono no, szól, csak nem kell olyan türelmetlennek lenni! Látja, hogy sietek, már itt vagyok a harmadikon!

- Uram fia, óbégatott Matyi, ha magának két óra kellett, míg a negyedikről a harmadikra jutott, reggel lesz, mire a kaput nyitja!

De hiába átkozódott, hiába szitkozódott, a csiga-biga csak ennyit felelt:

- Nem vagyok én versenyparipa! Tessék várni!

Matyi mit tehetett egyebet, várt még egy-két óráig; de mikor hallotta, hogy a szomszéd templom tornya már a hajnali három órát veri, olyan dühbe gurult, hogy megint nagyot rúgott a kapun: akkorát, hogy csakugyan hasadékot tört rajta: a baj csak az volt, hogy a hasadékba a lába is beleszorult és akárhogy erőlködött, nem tudta belőle kihúzni; úgy oda volt az csípve, mintha szögnek verték volna bele!

Szegény Matyinak ebben a nyomorúságos állapotban kellett töltenie még három órát; mert csakugyan reggeli hat óra lett, mire csigabiga őnagysága végre kinyitotta a kaput; a negyedik emeletről a földszintig csak nyolc órácska kellett neki; pihegett is, amikor Matyihoz ért:

- Tyü, de beleizzadtam! mondta neki. - Hát az úrfi nem tudta jobb helyre tenni a lábát? kérdezte aztán.

- Jaj, lelkem csiga-bigám, az Istenért, ments ki ebből az állapotból!

- Igazán szorult állapot, szólt a csiga, - mondhatom, *belészorult* állapot!

- Kérem, micsoda szívtelenség ez! Engem majd a halálos veríték ver ki, maga meg itt vicceket csinál? Inkább húzza ki a lábamat!

- Én csiga vagyok, nem asztalos legény!

- Hát akkor szóljon a tündér nagyságának, majd az segít rajtam!

- A nagysága még ilyenkor alszik!

- Hát csak nem maradhatok itt az ajtóba csípve?

- Ha nem maradhat, szaladjon el!

- Istentelen teremtés, no csak szabaduljak ki innen, összetöröm a házadat!

- Sohase tessék ilyen nagyon haragudni; hiszen nem vagyok én ellensége; látja, hoztam egy kis ennivalót is; ha tetszik, addig, míg a nagysága felkel, meg is reggelizhet!

- Jól van no, ide azzal a reggelivel!

A csiga-biga csakugyan elébe tolt egy nagy tálcát, amelyen gyönyörű pirosra sült csirke, két nagy zsemle és négy szép sárga barack volt.

Tuskó Matyi e jó dolgok láttára kicsit megvívásztalódott. Mohón kapott a csirke után - de jaj, papirospépből volt gyúrva; olyan színházi-csirke féle, amely csak nézni, de nem ennivaló! Aztán bele akart harapni a zsemlébe: az meg gipszből volt gyúrva; végre meg akarta kóstolni a sárga barackokat: azok meg alabastromból voltak kifaragva és szép sárgára mázolva! Ennyi csapás, ennyi méreg, ennyi csalódás már több volt a soknál; Tuskó Matyi nagyot ordított, aztán végig nyult a kövezeten, mintha csak halva volna...

HUSZONKILENCEDIK FEJEZET,

*melyben Tuskó Matyi ismét javulást ígér,
de szokása szerint megint bolondot csinál.*

Amikor Matyi magához tért, ágyban találta magát és a kékhajú tündér ott állt előtte.

- Mindent tudok, szólt hozzá komoly hangon: - de mert már megbűnhődtél és látom, hogy magad is őszintén megbántad oktondiságodat, még ma megbocsátok; de ha még egyszer megfeledkezel magadról, jaj lesz neked!

Tuskó Matyi könnyes szemmel fogadkozott, hogy ezentúl mindig jó lesz és hogy olyan szorgalmasan fog tanulni, hogy csupa kitűnővel lesz tele a bizonyítványa.

Ezúttal csakugyan szavának is állott; az iskolaév hátralevő részében nem volt ellene semmi panasz, sőt a vizsgálatokon is olyan pompásan felelt mindenből, hogy a tanító egész büszke volt rá. Ő lett az osztály első eminense és ő kapta az évzáró ünnepen a legszebb ajándék-könyvet is: De Amicis «Szív» című munkáját. Ezt ő már azelőtt is elolvasta ugyan, mert kölcsön kapta a tanulók könyvtárából, de annyira szerette ezeket a gyönyörű elbeszéléseket, hogy végtelen boldogsággal vitte haza és tette bele könyves szekrényébe.

- Látod, Matyi, szólt hozzá a tündér, milyen szép dolog, ha az ember megteszi a kötelességét! Nagyon meg vagyok veled elégedve és jutalmul megengedem, hogy holnapra a pajtásaidat ozsonnára hívjad.

Matyinak erre az örömhírré fölillant a szeme:

- Hányat szabad hívnom? kérdezte.

- Ahányat akarsz, harmincat, negyvenet.

Mikor pedig a tündér azt is megígérte neki, hogy ozsonnára pompás kakaót fog főzetni s hogy lesz kompót is, meg vajás zsemlye, meg dió és mogyoró, akkorákat ugrott jókedvében, hogy majd kirúgta a ház oldalát. Még verset is mondott az ozsonnáról:

«Kakaó! Jaj be jó!
Harminc-negyven porció.
Mogyoró, friss dió,
Lesz itt, tudom, dáridó!»

Azzal mindjárt fogta is a sapkáját és a tündér engedelmével elment, hogy összecsődjte a vendégeit.

- De aztán idején itthon légy ám, szólt hozzá a tündér; - csak szürkületig engedem hogy elmaradj!

- Oh édes mamuskám, másfél óra múlva itthon termek!

- Az ígélet szép szó, ha megtartják úgy jó! szólt a tündér, tréfásan megfenyegetve Matyit. Ez pedig kezet csókolt, aztán úgy szaladt le a grádicson, mintha most is a szelindek elől kellett volna menekülnie.

Alig tellett bele másfél óra, már sorra járta volt összes pajtásait és valamennyien megígérték, hogy eljönnek a díszozsonnára. Némelyik ugyan eleinte szabadkozott, de amikor meghallották, hogy mi minden lesz az asztalon, ezek sem bírtak ellentállani és kezet adtak, hogy pontosan megjelennek. Matyi csak egy fiút nem talált otthon; ennek Celő Péter volt a becsületes neve, de a pajtásai csak «Intőké»-nek hívták, mert nem múlt el hónap, hogy valamiből,

legtöbbször két-három tárgyból is, intőt ne vitt volna haza. Péter haszontalan gyermek volt és ezen a szégyenen nemhogy búsult volna, hanem még dicsekedett is: «Ej haj, szokta ilyenkor mondogatni, - megint megkaptam a magam *intőké*-jét». Innen ragadt rá az Intőke név. Tuskó Matyi azonban még is szerette ezt a fiút, mert roppant találékony volt mindenféle új játékok kifundálásában. Most is nagyon bosszankodott, hogy nem találta otthon, de feltette magában, hogy másnap reggel okvetetlen felkeresi.

Amint azonban hazafelé ballagott, egy szűk utca sarkán kit lát meg? Intőkét. Ott guggolt egy kövön és nézegetett jobbra-balra, mintha várna valakit.

- Szervusz, Intőke, szólt hozzá nagy örömmel. - Ugyan mit csinálsz itt?

- Várom, míg egészen besötétedik. Elutazom.

- Ugyan már! Aztán hova utazol?

- Nagyon messze, nagyon messze!

- Ejnye, de sajnálom; pedig éppen nálad jártam, hogy meghívjalak holnapra. Harmincan leszünk és a mamám olyan ozsonnát csap, hogy ugyancsak megnyalod utána az újjadat.

- De ha mondom, hogy el kell utaznom.

- Csak így magadban?

- Lehet, leszünk többen is. Idegen országba megyünk, nagyon szép országba!

- Hogy hívják azt az országot?

- Úgy hívják, hogy Bikficia.

- Aztán mi dolgod neked ott?

- Hahah, mi dolgom! Hiszen ha ott is *dolgom* volna, nem volnék olyan hájfejű, hogy oda-menjek. Mert tudd meg, hogy Bikficia országában a gyerekeknek nincsen semmi dolguk. Ott nincsen se iskola, se tanító, se könyv. Olyan áldott ország az, ahol sohasem kell tanulni. Vasárnap és csütörtökön nincsen előadás, csak úgy, mint nálunk; de a hétnek hat csütörtöke van, nem pedig egy! Az évi nagy vakáció január elsején kezdődik és szilveszter estéjén végződik! Ilyen országban aztán élvezet diáknak lenni, mi? Ilyen szép divatnak kéne lenni minden művelt országban!

- De hát ha nincsen iskola, mit csinálnak a gyerekek egész éven át?

- Oh te golyhó! Hát mit csinálnának? Labdázna, futballozna, tenniszeznek, sétálnak, bicikliznek, fürödnek vagy korcsolyáznak, ki ahogy kedve tartja. Bizony te is okosabban tennéd, ha velem jönnél! Vagy talán neked nem tetszenék az ilyen élet?

Tuskó Matyi nagy álmélkodással hallgatta ezt a csodálatos históriát, és mi tűrés-tagadás, már kezdte irigyelni az ő Intőke barátját.

- Hát hiszen szó ami szó, nem mondom, hogy rossz helyre utazol... de hát...

- Semmi de hát. Ha van kedved, gyere velem. Azt hiszem, egy-két óra múlva indulhatunk.

- Már azt nem teszem. Szentül megígértem a mamámnak, hogy engedelme nélkül sehova el nem csavargok, és állok a szavamnak. Látom, hogy már nagyon sötétedik és szaladok haza!

- Ugyan ne bolondozz, Matyi. Beszélgessünk még egy kicsit. Csak nem lesz olyan nagy baj, ha egy fertályórával később érsz haza?!

- De baj lesz, mert kikapok: anyuskám megszid!

- Hát hadd szidjon, majd el fog hallgatni, ha beleun! felelt a kis semmirekellő. - Hallod-e, sokan vagyunk ám!

- Igazán? Vajjon hányan?

- Azt hiszem, leszünk vagy százan.

- Aztán gyalog mentek?

- Van eszünkbe; kényelmes nagy kocsiban tesszük meg az utat, párnás üléseken.

- Ejnye be szeretném látni ezt a kocsit!

- Minek, ha úgy sem akarsz velünk jönni?

- Csakhogy lássam, hányan vagytok.

- No hát maradj velem és nemsokára láthatod.

- Nem, nem, pajtikám; már nekem haza kell mennem; a mamám azóta már bizonyára aggódik!

- Ugyan mit aggódnék? Csak nem fél, hogy megesznek a denevérek!

- De hát mondd csak, Intőke, igazán bizonyos vagy benne, hogy Bikficia országban nincsen semmiféle iskola? Sem elemi, sem latin, sem reál, sem egyetem...

- Se polgári, se kereskedelmi, se semmi! Ha egyszer mondom!

- És tanító sincsen?

- Még akkora sem, mint az öklöm!

- És más sincsen, aki tanulásra fogná az embert?

- Nincsen, ha mondom! Isten bizony!

Tuskó Matyinak kezdett melege lenni.

- Ejnye, hogy én eddig hírét sem hallottam ennek a gyönyörű országnak! Azt hittem, mindenütt a világon magolni kell a gyerekeknek!

- Hát eszerint te is eljössz?

- Mondom, hogy nem mehetek. Megígértem, a mamámnak...

- A mamámnak, a mamámnak, - csúfolódott Intőke. - No hát akkor csak bújj a mamád kötényébe, aztán biflázz tovább, amíg meg nem szakadsz bele! Szervusz!

- Szervusz, Intőke, szólt Tuskó Matyi csüggetegen. - Köszöntetem a pajtásaidat! Szerencsés utazást! Aztán gondolj néha reám!

Ezzel Matyi tovább ment; de alig tett pár lépést, megint visszafordult:

- De mondd csak: egészen bizonyos, hogy Bikficiában a hétnek hat csütörtöke van egy vasárnapja van?

- Egészen bizonyosan tudom.

- Meg hogy az évi vakáció új-esztendő napján kezdődik és Szilveszter napján végződik?

- Úgy bizony.

- Ejh, aki lelke van, milyen dicső ország, milyen dicső ország!

Hanem aztán megint nekidurálta magát és újra búcsúzott:

- Szervusz! Kár, hogy még nincsen itt az a kocsi. Hogyha nem egy-két óra múlva, hanem teszem negyed óra múlva indult volna, talán még várnék.

- Hát nem félsz már a mamuskádtól? csúfolódott Intőke...

- Most már úgy is kikapok tőle, mert már sötét van.

Ebben a pillanatban az utca vége felől nagy ostopattogás és csengetyű-csilíngelés hallatszott; nem telt bele két perc, és már látták is az óriási omnibuszt, amely nagy lármával döcögött végig a hepehupás kövezeten. A kocsis vígan pattogtatta ostorát, a kocsilámpák pedig barátságosan világítottak bele az éjszakába.

- Itt van no látod, kiáltott Intőke talpra ugorva.

- Csakugyan ez a te kocsid? És ezen fogsz elutazni?

- Ezen hát. Hamar határozz, mert a kocsi csak egy percre áll! Jössz vagy nem jössz?

Tuskó Matyi érezte, hogy fogytán a jószándéka:

- De esküszöl, hogy Bikficiában nem kell tanulni?... Semmit és soha?

- Esküszöm!

- Milyen dicső ország! Milyen dicső ország! Milyen dicső ország...

HARMINCADIK FEJEZET.

melyben Tuskó Matyi csakugyan elérkezik Bikficországba és eleinte meg van elégedve új hazájával, de aztán kellemetlen meglepetés éri.

Egyszer csak ott állott előttük a hatalmas omnibusz; Matyi most látta csak, hogy kerékagyai ezüstből valók, vasalása meg színarany. Elébe nem ló volt fogva, hanem tizenkét pár számár, amelyeknek a szerszáma szintén ezüst volt; nagyságra és színre a szamarak különböztek: akadt köztük jól megtermett, meg egészen apró is; akadt fehér, szürke, barna; némelyiknek apró fehér pettyek vagy foltok voltak a hátán, másnak meg vörös, meg kék sávok szelték át a testét. A legfurcsább azonban az volt rajtuk, hogy a lábukon nem volt patkó, hanem apró kis cipőket hordtak, mint az emberek szokták.

A kocsis is igen furcsa figura volt; az arca olyan gömbölyű volt, mint valami paradicsomalma, és olyan hájas, hogy csak úgy fénylett a zsírtól; kis fekete sapkáján hatalmas strucctoll-bóbita lengett; magas gallérú sárga kabátot hordott, alatta üveggombos vörös mellényt; a pantallója ibolyakék volt, de csak a térdéig ért, azon alul szép fehér csattos selyemharisnyát viselt. Egyébként igen jóságos tekintettel nézett a gyermekekre, rájuk hunyorgatva apró szemeivel; ha pedig szólt, olyan mézes-mázos, édeskés volt a hangja, mintha elolvadna a nagy szeretettől. Ezzel a nagy nyájasságával már igen sok gyereket tudott magával csalni Bikfic országba; most is telidesteli volt a kocsija, úgy hogy a fiúk hering módjára szorongtak benne. Csupa 8-12 éves poronty volt, akik bármilyen kényelmetlenül ültek is az omnibuszban, mégis jókedvűen nevetgéltek, tréfálództak, nem beszélve egyébről, mint a rájuk váró nagy gyönyörűségről.

Ahogy a kocsi oda ért Intőke és Tuskó Matyi elé, menten megállott, a kocsis pedig, széles mosolyra húzva a száját, odaszólt nekik: - Jóestét, kedves fiatal barátaim! Talán bizony ti is el akartok jönni velem abba a csodaországba?

Kérdésére csak Intőke felelt:

- Persze, hogy akarok; azért várok itt már két órája.

- Nos hát, édes jó fiacskám, szívesen látlak; de igen sajnálom, hogy a kocsi belsejében már nincsen hely: látod, hogy máris olyan szorosan ülnek a szegények, hogy alig bírnak mozdulni. Hanem ha tetszik, ide telepedhetsz mellém a bakra.

Intőkének sem kellett több; hamar felcsúszott a kocsis mellé, aztán vigan szólt le Matyinak:

- No Matyi, talán még meggondolod?

- Dehogyan gondolom, felelte az. - Mondtam már, hogy továbbra is iskolába akarok járni és hogy kedves anyuskám engedelme nélkül sehová sem utazom...

Intőke jót kacagott: - Hát egészségedre kívánom! Tanulj tinó, ökörsz lesz belőled!

Most már az omnibuszon ülő gyerekek is beleszóltak:

- Tuskó Matyi! Tuskó Matyi! hívta az egyik, - gyere velünk! Megládd, milyen jól mulatunk!

- Nem én, nem én, nem megyek!

- Tuskó Matyi, szólt most már négy-öt is, - gyere velünk! Jó dolgod lesz!

- Nem megyek én! Dehogyan megyek!

Most már aztán valamennyi gyerek egyszerre rákiáltott kórusban:

- Tuskó Matyi, Tuskó Matyi, gyere velünk, nem bánod meg!

Matyi már érezte, hogy nincsen több ereje ellenállani; nagyot sóhajtott, aztán még egyet sóhajtott, aztán harmadikat is sóhajtott és végre halk hangon megszólalt:

- Hát ha adtok egy kis helyet, megyek!

De a kocsis vállat vont:

- Már mondtam a pajtásodnak is, hogy bent a kocsiban minden ülés el van foglalva; már most a bakon sincs hely, hanem ha akarsz, ráülhetsz valamelyik csacsi hátára.

Ezen aztán kapva kapott Matyi: csacsi hátán nyargalni, ilyen mulatságot sokért nem adott! Mindjárt oda is szökött az első csacsipár rudasához és egy szökéssel a hátán akart teremni; de a szamaracska hirtelen megfordult és úgy rúgta gyomron, hogy belefordult a sárba.

No lett egyszerre kacagás; a gyerekek szörnyen mulattak a Matyi repülésén és még éljeneztek is neki. De a kocsis nem nevetett; sőt nagyon komor képet vágott és leszállva a bakról, odament a rúgós csacsihoz és úgy tett, mintha valamit súgna a fülébe: pedig aki jól odavigyázott, láthatta, hogy tulajdonképp leharapta a fülehegyét.

Tuskó Matyi ezalatt felkelt és letörülve a sarat ruhájáról, még egyszer próbálkozott. Most már csakugyan sikerült az ugrás; de amikor a csacsi érezte, hogy Matyi a hátán ül, a két elülső lábára állott és nagyot rázva magán, úgy a fűbe teremtette őkegyelmét, hogy csak úgy nyek-kent. Persze megint lett kacagás, hogy csak úgy harsogott. De a kocsis még dühösebb lett, mint azelőtt, és odahajolva a csacsi másik füléhez, már most annak is leharapta a hegyét.

- Felülhetsz már bátran, fiacskám, szólt aztán Matyinak, kissé csökönyös állat és szeret bakafántoskodni; de most valamit súgtam neki és bizonyos vagyok benne, hogy ezentúl szép szelíden viselkedik.

Csakugyan úgy is lett: Tuskó Matyi nyugodtan felülhetett a számárra és a kocsi megindult. A kocsisnak megint nagyon jó kedve támadt és fürgén pattogatva ostorát, ezt a nótát énekelte:

«Bikficsország a hazám:

Hejh én ott születtem,

Hol a betű meg a szám

Ej hajh ismeretlen!

Hol a könyvre tilalom,

Átok van kimondva,

Hol csak nóta, vigalom

Járja egyhuzomba.

Gyermekeknek ez a föld

Ej haj tündéerkertje,

Ott napestig csak gyönyört

Látnak szanaszerte!

Lecke nem is volt soha

Bikfic-nációnkban.

Hej mert nincs is iskola,

Csak vakáció van!»

A gyermekeknek roppantul tetszett a vers szövege is, meg nótája is; hamar megtanulták és a kocsissal együtt énekelték: - Bikficsország a hazám! - Tuskó Matyi is velük énekelt; de mikor abba hagyták és a gyerekek szunyókálni kezdtek, úgy tetszett neki, mintha valami szomorú, halk susogás kelne a levegőben. Ilyenformát vélt hallani:

- Szegény bolond! Én csak jót akartam veled, de te a magad feje után akartál járni!

Tuskó Matyi ijedten nézett jobbra-balra, hogy ugyan ki beszél itt hozzá?

De nem látott senkit: a huszonnégy csacsi ügetett, a kocsis pattogtatta az ostorát, mellette Intőke már horkolt is, benn a kocsiiban sem mozdult egy lélek sem: valamennyi gyereket álomba ringatta az omnibusz hintálása meg a fáradtság. De egy negyedóra múlva megint megszólalt az a hang, megint olyan csendesen, suttogásszerűen, mint az imént:

- Oh te szerencsétlen! Tudd meg, hogy az olyan gyermek, aki hátat fordít az iskolának, akinek csak játékokra áll az esze, aki azt hiszi, hogy tudomány nélkül is meg lehet élni a mai világon: nyomorult sorsra jut. Tapasztalásból mondhatom neked!... Meglátod, lesz nap, amikor te is siratni fogod könnyelműségedet, úgy, ahogy ma én siratom... De már akkor késő lesz!

Matyinak most már határozottan úgy rémlett, mintha ezeket a szavakat a csacsija suttogta volna. Ijedten leszökött a hátáról, a szeme közé nézett, és íme, azt látta, hogy a jámbor állat csakugyan sírt! Úgy omlottak a könnyek szeméből, mint a záporcső!

- Hé, kocsis uram, - kiáltott, - tudja-e mi ujság? Ez a számár sír!

- Hadd sírjon! Azért számár, hogy ok nélkül sír!

- De azt hiszem, nem csak sírni, hanem beszélni is tud!... Mintha az imént szólott volna hozzám!

- No igen, megtanult motyogni egy pár szót; azelőtt egy cirkuszban volt, ahol beszélő kutyákat mutogattak; azoktól ragadt rá valamicske.

- Szegény állat, de mennyire potyognak a könnyei!

- Ugyan ki törődne számár-sírással; hamar pattanj fel rá, aztán jerünk odébb; az éjszaka hűvös és még jókora utunk van hátra.

Tuskó Matyi szót fogadott, de már most kissé elszontyolodva folytatta az utazást. A számár sorsa szeget vert a fejébe: nagyon furcsállotta a dolgot és aggodalmaskodni kezdett, hátha mégis rossz helyre vetődik?

De minden félelme elmúlt, amikor reggelre csakugyan szerencsésen célhoz érkeztek és bevonultak Bikfic ország fő- és székvárosába, Bikficiába.

Valóban csodálatos egy hely volt ez a Bikficia. A lakossága csupa gyerekből állott, még pedig 7-14 évesekből: csakis fiúkat lehetett látni, mert, amint a kocsis megmagyarázta Matyinak, a leányokat a szomszéd városba szállítják. Az utcákon, amerre csak elhaladtak, mindenütt vígan nyüzsgött az apró had és pezsgett a jókedv. Milyen kiabálás, milyen rikoltozások, milyen sipítások, milyen kacajok! Itt egy sereg katonásdit játszott: legelől a fővezér, ki egyúttal a trombitás tisztét is betöltötte és papírcsákóban, oldalán fakarddal büszkén vezette csapatát: amott egy fiú karikát űzött: távolabb két gyerek gombozott, egy meg labdázott: jött aztán egy biciklis, aki boldogan mutatta be ügyességét pajtásainak. Ahogy folytatták útjokat, találtak olyan csapatot, amely fogócskát játszott, olyat, amely métázott, olyat, amely színházasdival mulatott; emitt egy pár helyre fiú cigánykerekeket hányt, amott néhány, bohócnak öltözve, nevette meg egymást, távolabb meg gyönyörű tennispályán sürgölődtek a fiúk, vígan ütögetve a labdákat a legfinomabb angol ütőfákkal; mellettük a kriket járta, odább meg egy hatszázöles bekerített téren nagy hajrázással folyt a futball. Közbe-közbe egy-egy piacot értek, ahol egymás mellett szorongott a körhinta, a panoráma, a cirkusz, a lövőbódé, a Paprikajancsi-színház; és mindenütt ki volt írva, hogy

BELÉPTIDIJ SEMMI. GYERMEKEK A FELÉT FIZETIK!

Itt-ott hatalmas mézes-kalácsos sátrakban ingyen mérték a finom méhsert; aki ezt nem szerette, csak a szomszéd sátorig kellett fáradnia, hogy limonádét kapjon vagy fagyaltot, vagy jeges kávé. És itt is mindenütt ki volt írva öles betűkkel:

MA INGYEN, HOLNAP PÉNZÉRT!

A házak falán néhol hatalmas ákom-bákomok voltak láthatók, amelyeket a fiúk szénnel firkáltak oda, ilyenféle módon fejezve ki szívük érzelmeit:

«NEM KÖL TANÍTTO!»
«APZUG AZ ETYSZERETY!»
«ÉLLYEN A VAK ÁCIJÓ!»

Végre egy nagy téren megállt az omnibusz és Matyi, Intőke és a többi is mind leszállott róla; a gömbölyű képű kocsis csak egy percnyi türelmet kért tőlük, amíg valamennyit beírja a könyvecskéjébe, aztán útnak bocsájtotta őket:

- Kedves vendégeim, szólott nyájas mosolygással, - tegyenek úgy, mintha otthon volnának. Amit látnak, mind a maguk kedvéért van! Mint a nóta is mondja: Bikficsország a gyermekek tündéerkertje!

A fiúk boldogan szaladtak szét az utcákon és hamarosan összebarátkozva a többi gyerekekkel, elkezdtek az ő paradicsomi semmittevésüket.

Csakugyan minden úgy volt, ahogyan Intőke mondta: semmi iskola, semmi tanító, semmi könyv, csupa játék, csupa mulatság! A napok, a hetek, a hónapok úgy röptek, hogy a fiúk észre se vették.

- Látod, Matyi, szokta volt mondogatni Intőke, mennyire igazam volt, mikor magammal hittalak? S ha elgondolom, hogy te olyan együgyű voltál, hogy nem akartál velem jönni, hogy folyton a mamuskádat emlegetted! Hahaha, jaj be furcsa voltál! Bezzeg most kuksolhatnál a szobában és csinálhatnád a feladatokat, tessék ragozni ezt az ígét, tessék megcsinálni ezt az osztást, előbb közönséges, aztán tizedes törtekkel! Brr! Beleborzadok, ha csak rá gondolok azokra a kiállhatatlan tizedestörtekre! No valld meg, ha most ahelyett ilyen gyöngyéletet élhetsz, kinek köszönheted? Kinek másnak, mint a te legjobb barátodnak, Intőkének, akinek több esze volt nálad!

- Igazad van, szólt Matyi elégedetten, - ezt a nagy boldogságot nélküled el sem érhettem volna. Milyen igazságtalanok is az emberek! A tanító úr mennyire félreismert téged! Nekem váltig azt mondta: ne társalogj azzal az Intőkével, mert az nagyon vásott fiú, csak rosszat tanulhatsz tőle! Pedig ha nem volnál jólelkű gyermek, nem hittál volna magaddal Bikficsországba!

- Szegény vén tanító! Hiszen az már olyan öreg, hogy azt sem tudja, mit beszél; a hamut is mamunak mondja. Látod, én nem is haragszom rá, amiért ily csúnyákat beszélt felőlem; megbocsátok neki!

- Oh kedves Intőkém, kiáltott Matyi, átölelve pajtását, te vagy a legnemesebb lélek a világon!...

Már öt hónap óta tartott a nagy boldogság; a gyermekek meg voltak győződve, hogy így fog ez tartani öt esztendeig, meg ötven esztendeig is, mert a gömbölyű képű kocsis elhitette velük, hogy Bikficsországnak az a legnagyobb előnye, hogy ott az emberi élet legszebb kora, a gyermekkor, sohasem ér véget. De a hatodik hónap elején Tuskó Matyit igen kellemetlen meglepetés érte; mikor felébredt az ágyban és megvakarta a füle tövét, nagyon rosszkedvű lett... Hogy miért lett rosszkedvű, azt már csak a következő fejezetben fogjátok megtudni.

HARMINCEGYEDIK FEJEZET,

*melyben el van mondva, hogy Tuskó Matyi milyen
rettenetes átalakuláson megy keresztül.*

Hogy mi volt a meglepetés, amely Tuskó Matyit érte? Nem egyéb, mint hogy felfedezte, hogy az apró fülecskéi azon az éjszakán két arasznyira nőttek; sőt mi több, nem voltak többé síma bőrű, kis kagylójú, gömbölyű karimájú emberi fülek, hanem jaj! valóságos számárfülek, sőt számárfülnek is a legnagyobbak közül valók!

Eleinte azt hitte, hogy még álmodik: megdörgölte a szemét, kiugrott az ágyból és odaszaladt a tükörhöz; mikor aztán az is meggyőzte, hogy tapintása nem csalta meg, elbődült, toporzékolt, a földhöz vágta magát és úgy rángatta dühében azt a két hatalmas nyúlványt, mintha nem is az övé volna!

Mitévő legyen? Arra gondolt, hogy egyszer már megesett rajta, hogy az orra nőtt ilyen csodálatos hosszúra, de aztán a harkályok lecsípkedték; hátha most is akad valami szer, amivel az ő igazi fülecskéit visszavarázsolják a helyükre?

Bikficországban olyan jó dolguk volt a gyerekeknek, hogy mindegyiknek külön inasa is volt: Tuskó Matyinak is jutott, még pedig egy nagyon ügyes, kedves marmota, amely úgy tudta őt vetkőztetni, öltöztetni, hogy akármelyik komornyikot is megszégyenítette volna. Matyi nagy elkeseredésében ennek a marmotának csengetett: az csakhamar ott is termett a szobában és tisztességtudóan várta, mit parancsol a gazdája?

- Kedves marmotám, szólt Matyi, - nagyon rosszul vagyok: valami nagyon különös betegségem támadt: nézd csak a pulzusomat; azt hiszem, lázam van. Siess hamar doktorért.

- Bocsánatot kérek, - felelt a marmota, - olyan országban, ahol senki nem tanult semmit, hogy lehetnének doktorok? Ahhoz a mesterséghez tanulni kell! Hanem egy kicsit én is értek az efféle bajokhoz. Mutassa csak a nyelvét ifiúr!

Tuskó Matyi kiöltötte.

- Hadd hallom most a szívverését!

Ezzel odatapasztotta pofáját Matyi mellére és hallgatódzott.

- Már mindent tudok, szólt végül. - Kedves ifiuracskám, nagyon sajnálom, hogy meg kell mondanom az igazat, de magának csakugyan láza van, még pedig veszedelmes.

- Uram teremtőm! Miféle láz?

- Bíz annak az a neve, hogy számárláz!

- Számárláz? Sohase hallottam a hírét, szólt Matyi sápadozva, mert már sejtette, hogy mi sors vár rá...

- Nos hát, kedves Matyi uram, ha még nem hallotta a hírét, majd megismerkedik vele most. A számárláz azzal kezdődik, hogy a gyerekeknek az igazi fülük helyébe számárfül nő, aztán pedig... No de hiszen majd meglátja; minek búsítsam előre?

Matyi szinte fuldokolva zokogott:

- És mondd csak, édes mormotám, nincsen ez ellen orvosság?

- Nincsen, ifiuram; örök időktől fogva úgy van az, hogy amely gyerek irtózik a betűtől, amely gyermek egyre csak naplopással, meg huncutsággal akarja lopni idejét, abból előbb-utóbb számár lesz. Más országokban csak az esze, meg a gondolkozásmódja lesz számár, de erre mifelénk kívülről is számárrá változik.

- Komolyan mondd? Vagy csak rám akarsz ijeszteni?

- Hogy mennyire komolyan, nemsokára meglátja. Most már a sírás-rívás nem segít. Tetszett volna előbb meggondolni a dolgot, mielőtt idejött Bikficiába!

- De hiszen abban sem én vagyok a hibás: én haza akartam menni a mamámhoz, csak az a haszontalan Intőke csábított magával. Az csúfolt, hogy miért akarom egyre csak a könyveket bújni, hogy a tanítók csupa haszontalansággal kínozzák a gyerekeket és hogy Bikficországon milyen gyöngyélet van: csak enni, inni, játszani kell, egyebet semmit!

- Hát maga miért volt olyan oktondi, hogy elhitte neki?

- Jaj jaj, kedves marmotám, igazad van, oktondi voltam! Nem volt a helyén sem szívem, sem eszem: hacsak egy csöppnyi jószág szorult volna belém, nem követtem volna el azt a csúf hálátlanságot a jó tündér iránt, aki annyi szeretettel bocsátotta meg korábbi bűneimet: és hacsak egy fikarcnyi okossággal ítélt meg volna meg Intőke beszédét, beláttam volna, hogy annak, amit ő ajánl, csak rossz vége lehet! Azóta már bábfüüből valóságos gyermekké változtatott volna az én édes mamuskám! Most pedig, jaj, szörnyű csak elgondolni is, mivé változom! De csak találkozzam azzal a bitang Intőkével, úgy elagyabugyalom azt a frátert, hogy arról koldul holta napjáig.

Most a marmota felöltöztette, s mert Matyi szégyelt számárfülekkel mutatkozni az utcán, hozott neki egy jó magas süveget, amely eltakarta azt a különös ékességet. Így ment el hazulról és kereste Intőkét a szokott labdázó helyen. De sem ott nem találta, sem egyebütt, ahol rendszerint meg szokott fordulni. Kérdezgetett itt is, ott is, nem látták-e, de senki sem tudott róla hírt mondani. Végre azt gondolta, hogy talán a lakásán fogja találni. Csakugyan bekopogtatott hozzá és belülről Intőke hangja felelt.

- Ki az? Nem szabad!

- Én vagyok, Tuskó Matyi! Nekem csak szabad?

- Várj egy kicsit, majd ajtót nyitok.

Matyinak egy fél óráig kellett várnia, míg végre bejuthatott a szobába.

Ott állott Intőke és csodák csodája, annak is ugyanolyan magas tetejű süveg volt a fejébe nyomva, amilyent Matyi hordott.

- Ah, gondolta magában, hát ő is megkapta a számlázatot?

Hanem azért úgy tett, mintha nem vett volna észre semmit és nyájasan kérdezte:

- Hogy vagy, pajtikám?

- Köszönöm szíves kérdésedet, mint disznó a makkos erdőben.

- Igazán nincsen semmi bajod?

- Hát miért hazudnám neked?

- De ha semmi bajod, miért van a fejedben az a süveg, amely egész a nyakadig ér?

- Hjah, igen, egy kis fülfájásom van: úgy látszik cúgot kaptam tegnap a tennisz-téren. No de semmi az; holnapig elmúlik. Hanem azért mégis jó vigyázni. Tudod, a fül nagyon kényes szerve az embernek és én nem szeretnék megsiketülni.

- Igaz, igaz; jól teszed; magam is úgy jártam, mint te; úgy látszik én is cúgot kaptam és én is betakarom a fületem. Sőt egy kis vattát is tettem bele.

- Okosan.

Erre egy ideig hallgattak mind a ketten és csak nézték egymást. Végre Matyi nem állhatta tovább és megint megszólalt: - Egy szívességre kérnélek, Intőke!

- Parancsolj, Matyikám!

- Mutasd a füledet!

- Nagyon szívesen; de előbb te mutasd meg a tiedet!

- Nem a'; előbb te mutasd a tiedet!

- Előbb te a tiedet!

- Tudod mit, szólt Matyi, vegyük le a süvegünket egyszerre, ugyanabban a pillanatban: jó lesz?

- Jó!

Ezzel Matyi számolni kezdett: egy-kettő, három, és a háromra csakugyan mind a ketten lekapták a süveget és feldobták a levegőbe. Matyi és Intőke pedig, amikor meglátták, hogy mindkettejüket ugyanaz a nyavalya érte, nemhogy sírva fakadtak volna, hanem olyan nagyon kacagtak, hogy a hasukat kellett fogniok.

- Hahaha! Mekkora számárfüled van!

- Hahaha! A tied még nagyobb az enyémnél! Hahaha!

És a nagy nevetéstől már a földön hemperegtek.

Intőke akart felelni elsőnek, de nem bírta:

- Jaj Matyikám, valami igen furcsát érzek!

- Mit?

- Matyi, Matyi, nem bírok lábra állani!

- Ugyan, kiáltott Matyi és oda akart szaladni hozzá; de bizony ő sem bírta; most aztán persze, hogy sírás lett a nevetésből. Ott csúsztak-másztak a földön, négykézláb és az alatt érezték, hogy a kezük lassan-lassan hogy' lesz szőrös, hogy' nő a végén pata és a lábuk is hogy' változik át számárlábbá; a fejük is megnyúlt s egészen kivetkőzött a formájából, a hátuk meggörbült és tele lett pettyes, foltos barna szőrökkel, sőt végre - és ez volt a legrettenetesebb pillanat - érezték, hogy lassan-lassan számárfarkuk nő... Csak most, csak most kezdték belátni, milyen iszonyú nyomorúságba döntötte őket könnyelműségük! Kétségbeesésükben jajgatni akartak, segítségért kiáltani, de a szájukon nem jött ki szó, hanem csak iszonyú rekedt, csúf i-ázás!

Így kullogtak ott a szobában, fellökve széket, asztalt, mosdót, almáriomot és folyton harso-gatva azt az ocsmány két hangot: i-á! i-á!

De most jött csak a hadd-el-hadd. A gömbölyűképű kocsis meghallotta volt ordításukat és most bezörgetett az ajtón:

- Nyissátok ki rögtön!

Amikor pedig Matyi és Intőke nem eresztették be, neki feszítette hátát az ajtónak és ott termett előttük... Hej, de most már nem a régi nyájas mosolygással, hanem kárörvendően vigyorogva és balkezeiben hatalmas karikásostort pattogatva!

HARMINCKETTIK FEJEZET,

melyben Tuskó Matyit vásárra viszik, ahol egy cirkusz-igazgató veszi meg.

- Gyönyörűen tudtok ordítani, szólott a kocsis, pattogatva az ostorát. - Megértettem hívástokat és hamar idesiettem, hogy parancsoljatok velem!

A két csacsi lehorgasztotta fejét és elhallgatott, behúzva a farkát.

- Ej, ej, folytatta a kocsis, csak nem féltek tőlem? Hiszen én vagyok a ti gondviselőtök! Jertek csak, édes szamaracskáim, toalettet kell csinálnotok!

Ezzel kötőféken fogva kivezette őket a ház udvarába, ott vakaróval és kefével szépen kifényesítette a szőrüket, amíg úgy nem csillogtak, mint a tükör, aztán pedig útnak indult velük a vásárra! Mert az a pufókképű, mézesszavú ember nem volt más, mint számárcsiszár, aki nagy furfangosan összefogdosta a gyerekeket, egy pár hónapig jól tartotta őket, aztán pedig, mikor szamarakká lettek, jó pénzen túlادott rajtuk.

A vásáron nem sok ideig kellett vevőre várakozniok. Intőként egy kertész vette meg, akinek éppen akkortájt döglött meg a szamara, Tuskó Matyira pedig egy Kótyonfitty Jeremiás nevű, mamlaszfalvi tót cirkuszigazgató vetette szemét, aki meg akarta tanítani mindenféle «kunszt»-okra, hogy gyönyörködtesse vele a közönséget. Az illet cirkusz-nyelven «idomítás»-nak hívják, és Tuskó Matyi a tanum, hogy nem a legmulatságosabb dolog sem a mesterre, sem a tanítványra nézve.

Szegény Matyi, mennyit kellett szenvednie! Mindjárt bevitték az istállóba, ahol egy fél zsák bogáncsot öntöttek elébe a jászolba. Matyi félrehúzta a száját és a világért le nem nyelt volna egyetlen egyet sem.

- Bogáncsot egyem? gondolta magában. - Ennyire még nem vagyok számár!

Az igazgató úr, látva, hogy a bogáncsot ott hagyja, adott neki szénát. Matyi ezt már megkóstolta, de aztán undorral kiköpte.

- Pü, dörmögte, - ez is étel? Reggelire kávé szokat adni jóra való családokban!

Hanem Kótyonfitty értett a számárnyelven és nem sokat teketóriázott: jól a lába közé suhintott az ostorával, úgy, hogy Tuskó Matyi nagy fájdalomában keserves iázásra gyűjtött.

- Micsoda? Hát bogáncs sem nem kell? Széna sem nem kell? Talán bizony azt akarni, hogy csirkecombbal traktáljni tégedet?

Matyi azt hitte, hogy komolyan kérdezi, és örömmel ordított, hogy - igen, igen, a csirkecomb nagyon jó lesz!

- No majd adom én neked csirkecomb! üvöltött dühösen Kótyonfitty, s azzal fogta az ostorát és olyanokat vágott a hátára, hogy az majd kisebesedett tőle.

Tuskó Matyi nagyokat nyögött kínjában és arra gondolt, hogy az emberek milyen kegyetlenek; hányszor látta ő, hogyan ütik, verik az állatokat, és még csak meg se sajnálta őket, azt hive, hogy az állat nem érzi a fájdalmat; most a maga bőrén tapasztalhatta, hogy bizony az állatnak is milyen gyötrelmes, ha durván bánnak vele!

A direktor aztán ott hagyta magára; Tuskó Matyi nagyokat ásított az éhségtől, mert mióta számárrá változott, egy falat le nem ment a száján; végre aztán, mikor már nem bírta tovább, ráfanyalodott és még egyszer megkóstolta a szénát.

Most már nem is találta olyan utálatosnak: behúnyta a szemét, jól megrágta és csendesen legyűrte.

- No, - szólt, - nem olyan jó, mint a túrósgombóc, de hát elvégre, ha nincs más, ez is jobb a semminél. Persze, ha ott maradtam volna anyámnál, nem kellene szénát falnom...

Másnap reggel, ahogy felébredtek, keresgélt a jászolban, nem maradt-e benne még egy kis széna? De bizony nem volt ott egy csepp se; akkor aztán neki állt a bogáncsnak; eleinte átkozódott, szitkozódott, hogy miképpen lehet ilyen rettenetes holmival traktálni egy jóra való szamarat, aki a légynek se vétett, de hát az éhség nagy úr, a vége mégis csak az lett, hogy a bogáncsot is az utolsó szemig beletemette a bendőjébe.

Alighogy végzett ezzel a früstökkel, nyílt az istálló ajtaja és ott termett előtte a direktor úr.

- Aha, látom, hogy meggyütte az eszeckid! Dobre, dobre. No de ne hidd, hogy tígéd azért vásároltam, hogy egyél, igyál és ordítozz. Szó sem nem van róla! Előre, kezdődik a leckió!

Matyi majd elájult ijedtében: Micsoda, hát azért szökött meg hazulról, hogy most számár létére is leckére fogják?

- Igen, igen, pane szamaracska, ne meresztenyi szemedet! Megyünk be cirkuszba: meg kell tanulni abroncson át ugrálni, két lábon járkálni és csárdást táncolni! Adta teremtetette, összeszedni magadat, mert ha nem ügyelni, meghúzni füledet! Mátul fogvást neved Mídás lesz; büszke lenni rá, mert így hitták egy görög királyt!

Tuskó Matyi rémüldözve gondolt a jövőre, és ha örült is némiképpen, hogy nem keresztelték megint Mukinak, vagy más ilyen csúnya névre, ez mégis sovány vigasztalás volt szegénynek! De mit tehetett volna? Becammogott a cirkusz porondjára, ahol azontúl napról-napra négy-öt órán át is fel-alá kellett szaladgálnia és ugrálnia egy rezesbanda hangjai mellett. A két lábon való állást és az abroncson át való ugrálást elég hamar megtanulta - alig kellett hozzá négy hét - hanem a csárdás rémítő nehezen ment, mert minduntalan elvétette a taktust; ilyenkor aztán olyanokat suhintott rá a gazdája, hogy az iázástól visszhangzott az egész szomszédság. - Oh, milyen borzasztó volt neki, mikor a banda rákezdte azt a nótát, hogy - «Hallod-e te körösi lány!» Majd kilelte a hideg a hallatára! De hát nagy keservesen ezt is csak megtanulta; két hónap múltán már úgy járta, mintha táncmesternek született volna. Kótyonfitty aztán egy pár estén nyájasan megveregette a nyakát és így szólt hozzá: - No Mídás, meg vagyom veled eligedve; estire dupla porció szénát kapnyi! Holnap pedig nagy nap lenni: be fogsz mutatkozni tudományt Mamlaszfalva publikumnak; remilem, ki fogsz tenni magadért, is becsületet fogok valanyi veled!

Matyi az este elégedettebben állott a jászol előtt, amelyben csakugyan ott volt az ígért dupla porció. A sok munkától igen jó étvágya volt és örömmel ropogtatta a friss szénát. Már szinte el is feledte, hogy más eledel is van a világon, hogy őt valamikor milyen finom holmival traktálták a kékhajú tündér házában!

Amikor jóllakott, csakhamar elszunyókált. Álmában aztán egész élete végig vonult előtte: Cikória János szobácskaja, a bábszínház, a róka meg a macska, a Hatökör-fogadó, a keserűvizes kúra és Balekvár, a gyíkember meg a bakter és még sok egyéb.

Mire reggel fölébredt, már minden utcasarkon óriási falragaszok piroslottak, amelyek szóltak ilyeténképpen:

KÓTYONFITY JEREMIÁS
ELSŐ EURÓPAI MŰLOVARDÁJA

A MARHATÉREN.

MA ESTE 8 ÓRAKOR
RENDKÍVÜLI DÍSZELŐADÁS

AZ ÖSSZES SZERZŐDTETETT MŰVÉSZEK FELLÉPTÉVEL

VÁLOGATOTT UJ PRODUKCIÓK,

A MINŐKET MAMLASZFALVA TISZTELT KÖZÖNSÉGE

MÉG SOHA SEM PIPÁLT.

A VILÁG LEGJOBB BOHÓCAI

A KIKNEK TRÉFÁITÓL

A NAGYÉRDEMŰ HÖLGYEK, URAK, KATONÁK ÉS CIVILEK

MEG FOGNAK PUKKADNI.

ELSŐ BEMUTATKOZÁSA

A VILÁG LEGMŰVELTEBB CSACSIJÁNAK,

A ZSENIÁLIS MÍDÁSNAK,

A KI TÁNCÁI KECSSESSÉGÉVEL MEG FOGJA SZÉGYENÍTENI

A MAGYAR KIRÁLYI OPERAHÁZ ÖSSZES BALLERINÁIT.

A SZÍNHÁZ VALÓDI AMERIKAI FAGGYUGYERTYÁKKAL

FÉNYESEN LESZ KIVILÁGÍTVÁ.

BELÉPTIDÍJAK A RENDESEK ; SZABADJEGY NEM GILT.

Ez a csábító falragasz meg is tette hatását; este már háromnegyed nyolckor zsúfolásig megtelt a cirkusz és Kótyomfitty Jeremiás úr boldogan tette ki a pénztár fölé e táblát: «Minden jegy elkelt!»

A páholyok és zártszékek tele voltak úri közönséggel és különösen sok volt a gyerek: valamennyit Mídás csacsi nagy híre vonzotta ide; szinte égtek a kíváncsiságtól, gyönyörködni produkcióiban, melyekről városszerte a legcsodálatosabb dolgokat beszéltek.

A csacsi nem lépett föl az előadás első részében, hanem csak a másodikban: ennek elején Kótyomfitty Jeremiás saját személyében jelent meg a közönség előtt, fekete mellényben, fehér lovagló nadrágban, magas lakkcsizmában, baljában fényes sárga cilindert, jobbában pedig korbácsot tartva. Nagy ceremóniával meghajolt minden irányban és aztán ünnepélyes hangon, de a szokottnál is rosszabb tótos kiejtéssel, a következő szónoklatot tartotta:

- Nagy zsákos tésasszonyok is miltóságos ifiurak! Tisztelettel alulírt meg akarva halalnai mamlaszfalvi pudlikum kegyes prelekcióját - akarok mondanyi protekcióját - nem sajnálva csepet se költsiget, hatezerhatszaz pengő is 66 fillérért megvasarolta Szamarkand városa leg-híresebb szamarát, melynil nagyobb szamar ez irdemes varosba se nem van!

Erre persze nagy röhögés támadt. Sokan, kivált az apróság közül, meg is tapsolták a direktort, aminek utána két lovászfíú bevezette a porondra magát az est hősét, Tuskó Matyit.

Gyönyörűen fel volt szerszámozva, a csattok és a szíjak rézgombjai csak úgy tündököltek rajta; a füle mögé két pompás kamélia-bokréta volt tűzve; a sörénye piros selyemszalagokkal volt átfonva, hevederül arany meg ezüst csillagokkal kirakott bársony övet hordott, a farkát pedig kék és lilaszín csokrok díszítették. Mondhatom, úgy ki volt csípve, hogy nála nagyobb szamarat igen, de szebb szamarat valóban már nem lehetett képzelni. Matyi-Mídás megjelenését siketítő taps fogadta; az pedig illedelmesen térdet hajtott s fejét a földre fektette, így köszönve meg a közönség hódolatát. Kótyonfitty Jeremiás pedig így szólt:

- Itten van ez a gyenyerű *emelős* allat, amelyik olyan vad volt, mint egy orosz leány, de az in tanitasomtul lette olyan szelidecske, mint egy maszületett kecske. Mielőtt elkezdni tancait, van szerencsim meghívnyi nagy irtelmü uraságokat, grofokat, barokat is valogatott cigany leginyeket holnapi előadásra. Ha holnap estire esni találna esü, előadás fogom elhalasztanyi holnap dileütt 11 orara, pontosan!

Ezzel Kótyonfitty úr megint mélyen meghajolt és Tuskó Matyi felé fordulva így szólt:

- Most pedig Mídás, hopla hop! Mutasd meg, mit tudnyi!

Mídás az első ostopattogatásra elkezdett szépen trappban menni, pár perc múlva, mikor ismét pattogott az ostor, galoppozott. Ekkor aztán Kótyonfitty úr elsütött egy pisztolyt, amire Tuskó Matyi elvágódott a földön és úgy tett, mintha megdőglött volna. A közönség örülden tapsolt ekkora ügyességnek. Hát még mikor egy újabb ostopattogásra felugrott a földről és a rezesbanda nótájára elkezdte járni a csárdást! Erre már igazán vége-hossza nem volt az éljenzésnek és a lábdobogásnak; a gyermekek annyira lelkesedtek Mídásért, hogy még kifliket is dobáltak neki a porondra.

Matyi abbahagyta a táncot, hálásan meghajolt és ismét térdre ereszkedve, fejét szépen a földre fektette.

De mikor felkelt és végig nézett a sok népen, egyszerre megakadt a szeme egy páholyban, ahol egy gyönyörű rózsaszínűruhás úridáma ült egymagában. Matyi elordította magát: iá!... Mert az a hölgy senki más nem volt, mint az ő édes kedves kékhajú tündére! Sőt nemcsak iázott, hanem olyan össze-vissza kezdett ugrándozni, mintha megbolondult volna. Kótyonfitty direktor úr nem tudta mire vélni a dolgot és veszett haraggal suhintott rá a makrancos állatra; ez azonban ettől még vadabban kezdett fickándozni, folyton odanézve a páholybeli szép asszonyra. A direktor most olyat ütött öklével az orrára, hogy rögtön megeredt a vére; egy-két pillanatig nyalta a fájós helyet, nyalta s aztán bánatos szemekkel újra felnézett a páholyra: de hajh! már az akkor üres volt - a kékhajú tündérnek nyoma veszett!

Kótyonfitty úr most az abroncsokat hozta elő, amelyeken Matyinak át kellett ugornia; szegény csacsinak azonban semmi kedve sem volt már erre a mutatványra; nekiment az abroncsnak kétszer is, háromszor is, de aztán inkább csak átbújt alatta; mikor aztán Kótyonfitty Jeremiás ádázul a lába közé csapott, mégis nekidurálta magát, hogy átszökik... De hajh, az ugrás nem sikerült; a lába beleakadt a karikába és ő nagy puffanással végig vágódott a fővényen. Hamar odasiettek hozzá, próbálták felkelteni, de nem lehetett... el volt törve a lába! Az istálló mesterek kénytelenek voltak egy kis talyigára tenni és kitolni a színről, az egész közönség nagy szomorúságára.

Ezzel aztán véget is ért Tuskó Matyi cirkuszi pályafutása, mert az állatorvos másnap kijelentette, hogy Mídás, ha meg is gyógyul, egész életére sánta marad. Kótyonfitty Jeremiás mit tehetett volna egyebet? Rászánta magát, hogy eladja a tudós állatot, amelyre annyi igyekezetet fordított volt.

Mindjárt el is küldte a vásárra, ahol egy paraszt megvette négy koronáért; többet nem akart érte adni, mert mit ér egy sánta szamár? Az a paraszt is csak a bőrét akarta felhasználni, hogy dobot csináljon belőle a faluja bandája számára.

Elképzelhetitek, mit érzett szegény Matyi barátunk, mikor hallotta, hogy így kell végződnie nyomorult életének: dobra feszítve!

A vevő leszúrta a pénzt, aztán pórázra kötözve, elvitte Matyit egy tenger melletti szikla tetejére; ott nagy követ kötött a nyakába és lelökte a mélységbe. Azt hitte tudniillik, ilyen módon leghamarább fog megdőglenni, mert amint tudjátok, a szamaraknak nagyon szívós az életük. Matyi alá is bukott a szikla alatti örvénybe és a paraszt nyugodtan várta, amíg megfullad, hogy aztán kihozza a vízből és annak rendje-módja szerint megnyúzza. De nem ez történt...

HARMINCHARMADIK FEJEZET,

melyben Tuskó Matyi, hála a kékhajú tündérnek, ismét visszaemberül.

Amikor már vagy egy negyed óráig víz alatt volt Matyika, a paraszt ember azt gondolta, hogy azóta már bizonyosan más világra költözött és kezdte felfelé húzni. Húzta, húzta, de csodálatos könnyűnek találta a terhet.

- Ejnye, ejnye, - gondolta magában - hát egy döglött szamár annyival könnyebb egy eleven-nél? Sohasem hittem volna!

De egy pillanat múlva nagyot kiáltott rémületében; mert, hiszitek, nem hiszitek, döglött szamár helyett kötele végén eleven bábfiúcska fickándozott: Tuskó Matyi tulajdon becses személyében!

A parasztember tátotta a száját, kidüllesztette a szemét, aztán dühösen ordított:

- Hát ez meg már miféle boszorkányság! Miféle falábú kölyköt húzok én ki a tengerből? Hát az én szamaram hova lett?

Tuskó Matyi pedig, aki most már egész mivoltában ott állott a sziklatetőn, vígan toppantott egyet a lábával és elvisította magát:

- Én vagyok a szamár, követem alássan!

- Micsoda? Te szamár vagy?

- Azaz hogy, bocsánat, én voltam a kend szamara!

- Ne beszélj szamárságot, te mihaszna! Velem ne tréfálj, mert különben mindjárt visszadoblak a tengerbe!

- Már hogy tréfálnék, kedves gazdám? Csak nem fogok életem e legszebb pillanatában vicceket mondani! Az ember nem változik mindennap szamárból emberré!

- De hát hogy lehet az, hogy mikor bedobtalak a vízbe, még szamár voltál, most pedig már nem vagy az?

- Hjah kérem, ez a víz hatása. A vízben a szamár elolvadt, mint a cukor a kávéban...

- Fiú, ne kötekedjél, a teremburáját!

- Kötekedni? Csak szamár koromban szoktam volt köteget enni, már t. i. szénaköteget!

- No né, - szólt a paraszt, - szavakkal is játszol?

- Jobb szeretnék labdával, de ha az nincsen...

- Egymás után mondd el, hogy folyt ez a história?

- Bocsánat, odalenn nem história folyt, hanem víz folyt, még pedig a számba s a fülembe. Már azt hittem, hogy szíves szándékához képest mindjárt megfulladok, amikor egyszer csak csoda történt velem, amit bizonyosan az én kegyes jó mamámnak, a kékhajú tündérnek köszönhetek.

- Micsoda tündérről locsogsz te itt?

- Kérem, kérem: nem én locsogok, hanem odalenn a hullámok. Nos hát, tetszik tudni, van nekem egy aranyos szívű pártfogónőm, aki sok nagy jót tett már velem: megmentette az életemet, amikor az akasztófán függtem...

- Kár volt, - dörmögött a paraszt.

- ...Aki, bár csúfosan megszöktem tőle, később megint megbocsátott és fiának fogadott...
- No bizony, éppen így néznek ki a tündér-gyerekek! - zsémbelt amaz.
- És aki, hogy Intőkével elmentem Bikficsországba, számárrá engedett ugyan válnom, de anyai gyöngédségből volt rá gondja, hogy a cirkuszban kitörjem a lábamat...
- Kedves mama lehet!
- És arra is volt gondja, hogy kend vásároljon meg és lökjön bele a tengerbe...
- Szerető mamuska lehet!
- És aki, alig hogy leértem a mélységbe, odaküldözgette a halacskaikat és rájuk parancsolt, hogy faljanak fel!
- Aranyos egy mamuska lehet!
- Igenis, kedves, szerető, aranyos mamuska, mert a halak csak azt falták fel belőlem, ami számártest volt; csak hogy a számárkülső alatt megmaradt ám az én régi fatestem, az, amelyet Cikória János édes apám faragott: és hogy a halak ehhez a fatesthez értek, azt mondták, hogy - «tyű de kemény» és ott hagytak szépen a faképnél, már t. i. a magam faképénél, amelyet kegyelmed szíves volt megint a napvilágra hozni, amiért fogadja hódoló köszönetem és hálám kifejezését!

Ezzel Tuskó Matyi kedves pukedlit csapott a parasztember előtt, mintha csak valami köszöntő verset mondott volna el neki. Az persze ebből az egész furcsa történetből csak annyit értett, hogy neki volt egy számara és hogy most ahelyett van egy fabábjá, amely orcátlanul vigyorog a szeme közé.

- Hátha neked olyan jó tündéred van, kérdezte, tett-e a markodba négy koronát? Mert én annyit fizettem érted számár korodban és amíg azt nekem meg nem adod, addig nem szabaddulsz! Én szegény ember vagyok és nem loptam a pénzemet, tudod-e!

Tuskó Matyi ijedten nyitotta ki a markát, de bizony abban nem volt csak egy kis tengeri fű.

- Jé - kiáltott tettetett ijedtséggel, - csakugyan most jut eszembe, hogy négy koronát adott, de én beleejtettem a vízbe. Pardon, egy pillanat múlva felhozom!

Ezzel neki iramodott és olyan fejest ugrott bele a tengerbe, hogy első díjat nyert volna vele úszóversenyen. Amikor lenn volt a vízben, még visszakiáltott:

- Dobra akart feszíteni? Holnapután kiskedden, borjúvágó pénteken.

S erre egy pár hatalmas tempóval jó messzire rúgta magát a parttól, úgy hogy a paraszt ember, aki bámészan nézdelődött utána, csak apró fekete pontocskának bírta felfedezni a messzeségben.

Tuskó Matyi jókedvűen uszkált tovább, majd a hátán, majd a hasán, majd féloldalt fekve, közbe-közbe nagyokat csapkodva a habok közé és el-elrikkantva magát azon való örömeiben, hogy az ő életének legszamarabb része ilyen szerencsésen bevégeződött.

Amint éppen azon gondolkodott, vajjon merrefelé iparkodjék szárazföldet érni, egyszer csak egy picike fehér márványszigetet pillantott meg, mely magasra nyúlott ki a hullámok közül és amelynek tetején egy kedves kecskegida állott, integetve neki a lábával, ússzék közelebb. A legfurcsább a dologban az volt; hogy a kecskegida szőre nem volt se fehér, se fekete, hanem ragyogó azúrkék, éppen olyan kék, mint Roksána tündér haja!

Tuskó Matyi szíve nagyot dobbant erre a látványra; szentül hitte, hogy ezt a kecskegidát, amely olyan gyöngéden bégetett feléje, az ő drága mamuskája küldte erre a helyre, és minden erejét megfeszítette, hogy minél hamarabb odaérjen a márványszigethez.

Már úgy nézte, hogy csak egy pár méternyire van tőle, amikor hirtelen egy fejet látott felbukkanni a mélységből: egy szörnyű fejet, melynek közepén mint valami ijesztő örvény tátongott egy emeletes nagyságú száj, abban pedig három fogsor, amelytől, még ha képen látnátok is lerajzolva, halálra ijednétek. Tudjátok, kinek a feje volt? Nem másé, mint azé a rettenetes cethalé, amelyről már szó esett ebben az elbeszélésben és amelyet ha csak említettek is, már keresztet vetettek a tenger halászháljára.

Tuskó Matyi, hiszen tudjátok, nem tartozott a leggyávább fiúk közé, hanem ennek a fejnek a felbukkanásától már az ő ereiben is megfagyott a vér. Igyekezett jobbra csapni, majd balra kerülni, de az az iszonyú tátott száj mindenütt elébe került, nyílnál is sebesebben mozogva feléje.

- Siess, Matyi, az istenért! - bégetett most a kékhajú kecskegida.

És Matyi vergődött, kézzel-lábbal lökve magát előre, de hiába.

- Matyi, siess, mert mindjárt bekap a cethal! - kiáltott ismét a gida.

Csakugyan, Matyi most olyan erővel szelte a habokat, hogy már csak három-négy tempó volt hátra a partig; már-már úgy tetszett, mintha meg volna mentve és a gida már vidáman bégette:

- No még egy lökést, no még egyet!

Most már ki akart kapaszkodni a szárazra és a gidácska, leszaladva hozzá, feléje nyújtotta lábcskáit, hogy kisegítse... De jaj... már késő volt! A tengeri szörnyeteg éppen akkor érte utól: még csak be sem csukta a száját, még csak feléje sem kapott, csak lélegzett egyet és a torkába tóduló víztömeggel együtt úgy felszüröcsölte Tuskó Matyit, mintha egy lágytojást hörpintett volna fel pohárból! Matyi úgy odavágódott a szájpaplásához, hogy a feje nagyot koppant és ebben a minutumban elalélt.

Eltelt belé egy jó fertály óra, míg magához tért. Körülnézett: mindenfelől koromsötét volt... mintha csak egy téntás kalamárisban lakott volna. Várt, várt, talán hall valami neszt. De nem hallott semmit. Csak néha-néha érezte úgy, mintha valami erős orkán csapódnék az arcához. Eleinte nem tudta mire vélni a dolgot, de aztán lassan-lassan rájött, hogy a cethal tüdejéből árad ki az a levegő, amit ő orkánnak hitt. Tudniillik a cethal már öreg volt és igen nehezen lélegzett: azért fújt magából olyan erősen.

Tuskó Matyi, látva, hogy még él, próbálta magát bátorítani:

- Ne csüggedj hékás! Átgázoltunk mi már nagyobb pocsótán is!

De aztán, mikor ide-oda járva a szájpaplásban, látta, hogy bizony ő itt tömlöcbe van zárva, amelyből nincsen szabadulás, mégis csak sírásra fintorodott a szájacskája.

- Segítség, - kiabálta, - segítség! Mentsetek meg! Mentsetek meg! Hiszen csak most születtem újra, már meghaljak?

- Ugyan mit ordítasz, te bibaszt, - szólt most egy hang, - mely hasonlított a repedt fazékéhoz.

- Ki gorombáskodik itt velem? - kérdezte Matyi sértődötten.

- Én vagyok, szegény tinhal, akit veled együtt nyelt el ez az utálatos állat. Hát te miféle hal vagy?

- Kikérem magamnak; én nekem semmi közöm a halakhoz; azelőtt is emlős állat voltam, nem hal, most pedig bábgyermek vagyok, Tuskó Matyi nevezetű.

- Hát ha nem vagy hal, minek nyeletted el magadat a cettől?
 - Oh te hülye, csak nem hiszed, hogy én kértem meg, nyeljen el? Ahelyett, hogy ilyen bolondokat kérdeznél, inkább mondd meg, mit csinálunk itt ebben a sötétben?
 - Hogy mit csinálunk? Hát szépen megvárjuk, amíg besétálunk a cethal gyomrába, ahol annak rendje-módja szerint megemésztődünk.
 - De nekem semmi kedvem megemésztődni! Micsoda beszéd ez?
 - Hát ami azt illeti, nekem sincsen kedvem; csakhogylátod, én bölcs hal vagyok és beletörődöm abba, ami változhatatlan. Hiszen elvégre mindenkinek, aki születik, el kell arra készülnie, hogy előbb-utóbb elpusztul. A halál - mindnyájunkra rátalál, mondta egy nagybácsim, aki verseket is tudott költeni.
 - Nekem itt ne szavalgass, zsörtölődött Tuskó Matyi. - Az ember egy cethal szájában kénytelen úszkálni, és ez a nyomorult tinhal még versekkel traktál!
 - Kérem, kérem, ne tessék úgy felfortyanni; én csak elmondtam a magam véleményét; ha magának más a nézete a földi dolgokról...
 - Nekem csak az a nézetem, hogy én ki akarok innen jutni!
 - Oh, kérem, méltóztassék; ha bír, nagyon fogok örülni rajta!
 - Igen nagy ez a cethal?
 - De mekkora! a teste legalább is egy fél kilométer - a farkát nem is számítva!
- Tuskó Matyi elszörnyűködött és bús lemondással készült a halálra.
- De ekkor a messze távolban gyenge fényt látott meg: mintha valami olajmécses pislogott volna.
- Ugyan mi lehet az ott? kérdezte a tinhalat.
 - Hát mi volna? Bizonyosan valami szerencsétlen bajtársunk, aki szintén velünk együtt várja, hogy megemésszék!
 - Megyek, felkeresem. Hátha valami tapasztalt öreg hal, aki jó tanáccsal szolgálhat, hogy ki-menekülhessek ebből az utálatosból!
 - Csak tessék, kedves kolléga.
 - Szervusz tinhal!
 - Szervusz, Matyi.
 - Viszontlátásra!
 - Viszontlátásra? kérdezte a tinhal, fejét csóválva. - De hol?!

HARMINCNEGYEDIK FEJEZET,

*melyben Tuskó Matyi a cethal testében viszontlátja...
úgy-e, nem tudjátok kitalálni, kicsodát?*

Matyi, amint elbúcsúzott a tinhaltól, tapogatódzva tovább haladt a nagy sötétben, folyton annak a világosságnak irányában, amely a távolból feléje csillámlott. Mondhatom, nem volt valami kellemes séta; a lába minduntalan meg-megcsúszott a cethal zsírjában, amellet pedig olyan rettenetes szag áradt körülötte, hogy majd rosszul lett tőle. Hanem azért csak tovább baktatott nagy bátran; s amint ment-mendegélt, az az apró fény egyre nőtt, amíg egyszer csak... ugyan mit talált? Nem kisebb dolgot, mint egy terített asztalt, azon egy égő gyertyát, amely zöld üvegflaskóba volt dugva, az asztal előtti széken pedig egy öreg embert, akinek olyan fehér volt a hosszú haja és a még hosszabb szakálla, mint a tejszínhab. Ott ült a vén bácsi és eddegélte azokat az apró halacskákat, amelyek a tányérján voltak, olyan nyugodtan, mintha egy pesti úri fogadó külön szobájában szolgálták volna fel a vacsoráját, nem pedig a cethal gyomrában.

Tuskó Matyi nézte az öreget, nézte, aztán egyszerre csak nagyot rikkantott örömében s úgy táncolt, hogy majd kirúgta a cethal oldalát. Sírt is, nevetett is egyszerre; hebegett, dadogott, de olyan össze-vissza, hogy biz abból egy kukkot sem lehetett volna megérteni; végre mégis össze tudta magát szedni annyira, hogy ölelésre tárva karjait, odarohanhatott az öreghez és a fülébe ordíthatta:

- Papám, papám! Hát mégis csak megtaláltalak!

Mert az öreg ember, akármennyire csodálkoztok is rajta, nem volt senki más, mint Cikória János, akivel már olyan régen nem találkoztunk és aki most ámultában ugyancsak dörgölte a szemeit:

- Jól látok? - kiáltotta. - Hát igazán te vagy? Matyikám, hát hogy kerülsz te ide, ahol madár se jár, hanem csak felfalt halak?

- Én vagyok, apuskám, persze, hogy én vagyok! Úgy-e, nem haragszol rám, hogy olyan csúful elhagytalak? Úgy-e, megbocsátasz?

- Hogyne bocsátanék meg! Hiszen a halál szélén vagyok és a példabeszéd szerint, a halál szekere minden bút, haragot elvisz.

- Oh, be jó vagy, édes apám! Pedig én... pedig én... bizony nem váltam becsületedre! Hanem az igaz, hogy meg is bűnhődtem rosszaságomért. Jaj, ha elgondolom, mi minden történt velem, mióta az új ábécés könyvvel elindultam az iskolába! Karafia Balambér velem akarta megsütni az ürücombját és öt aranyat adott a számodra, de a róka és a macska annyit zabáltak a Hatökörben, hogy kettőt a korcsmárosnak kellett fizetnem, sőt aztán a gonoszok még fel is akasztottak a nagy cserfára; hanem a doktorok megvizsgáltak és azt mondták: «Ha meg nem halt, valószínűleg él még.» És azután füllentettem, úgy hogy megnőtt az orrom és mégis csak eltemettem a három aranyat a csodaréten, ahol a papagály kinevetett, a gorilla főbíró pedig becsukatott négy hónapra, és aztán nagyon fájt a fogam a muskotály szőlőre és a parasztember azt mondta, Muki leszek, de eleresztett, és a kígyó szerencsére megpukkadt nevetében, úgy hogy mégis csak elérkeztem a sírkökhöz, és a galamb azt mondta, látta, hogy bárkát ácsoltál magadnak és repültünk, repültünk egy álló nap és a halászok azt mondták: - Szegény öreg, Isten legyen irgalmas lelkének és odaintettem feléd a zsebkendőmmel...

Cikória János ennek az elbeszélésnek az elejéből nem sokat értett, de a végén már sejtette, miről van szó:

- Hjah, persze! - kiáltott, - láttalak ám a csónakomból és szívesen visszatértem volna hozzád a partra, de hát nem lehetett ám! Nekem jött egy rettenetes hullám, átcsapott a fejem fölött és én zsupsz, bele a tengerbe! Hiába vergődtem, mert éppen akkor járt arra felé a cethal és egyszer csak azon vettem magamat észre, hogy úgy elnyelt, mint egy töpörtös pogácsát.

- És azóta mindig itt vagy?

- Mindig, édes fiam, pedig ennek már idestova két esztendeje lesz!

- De hát hogy tudtál megélni, édes apuskám? Hol találtál gyertyát? Honnan szedted a gyújtókat?

- Csak várd meg a sorát, mindent elmondok. Tudd meg, fiacskám, hogy ugyanabban a viharban, amely engem elborított, elsülyedt egy nagy kalmárhajó is; akik rajta voltak, azok ugyan mind megmenekültek, de a hajó bizony leszállt a tenger fenekére; a cethal pedig nagyon éhes volt aznap és a hajó elejét is bekapta.

- Hohó? Egy harapásra? Az egész hajó elejét?

- Azt dörmögte magában: - Jó szakács az éhség - és azt hitte, ő még a hajógerendát is meg tudja emészteni. De ebben csalódott ő kegyelme; mert a hajó eleje bizony megfeküdte a gyomrát, sőt most is megfeksz, mert máig sem bírta megemészteni. Szerencsémre éppen ezen a részén a hajónak volt az éléskamra, mely telidesteli volt mindenféle besózott hallal és füstölt hússal, konzervekkel, kétszersülttel, miegymással; egy másik kamrában meg mazsolaszőlő volt, vagy száz borospalack, cukor, kávé, milli-gyertya, svéd gyufa. Így hát elég jól éltem világomat ez alatt a két esztendő alatt; sőt nemcsak az éhségemet meg a szomjúságomat bírtam lecsillapítani, hanem még olvasnivalóm is akadt, mert az egyik kamrában volt a hajó könyves szekrénye, tele mindenféle útleírással, aminek én nagy barátja vagyok. Mondhatom, gond nélkül éltem volna, ha mindig az nem járt volna az eszemben, hogy mi lesz, ha végére jutok az elemózsiámnak? Pedig már nagyon fogytán van, és ez a gyertyám az utolsó! De hát ritka alma, kiben nincsen féreg - gondoltam magamban - és már belenyugodtam, hogy e nyugalmas helyen fogom befejezni az életemet; hiszen elvégre mindenkire csak ez vár, és nem hiába mondják: - Jó ebédet ad a világ, de halálos a vacsorája, - mert - a halál ellen nincs orvosság. - Különben is megettem már kenyerem javát, mert hisz - a vas is megvászik idővel - és aztán...

Tudja Isten, még hány példabeszédet össze nem hordott volna János bácsi, ha Matyi félbe nem szakítja:

- De már, apus, arról pedig szó se legyen, hogy itt mi most meghaljunk! Csak most akadtunk össze és máris vége szakadjon örömünknek? Nem oda Buda! Meneküljünk innen!

- Azt könnyű mondani, de nehéz megcsinálni! - szól az öreg szomorúan.

De aztán mégis csak elkezdtek tanakodni, hogy vajjon mi módon lehetne kijutni erről a rettenetes helyről? Közbe-közbe hallották, amint a cethal nagyokat fújt magából, mert a nehéz lélegzése a szokottnál is jobban bántotta.

- Hopp, - kiáltott Matyi, - megvan! Szépen visszamászol velem a szájpadrálásába; aztán megvárjuk, mikor egy jó nagyot fúj, attól olyan szél kerekedik, hogy beválik viharnek is; már most, ha mi jó helyen vagyunk elbujva, könnyen megeshetik, hogy ilyen szélroham minket is megkap és szépen kilök a cethal száján!

- Ej, fiacskám, bolond dolog ez, - ühmgett az öreg. - Jónást kilökte a cethal a szájából, de én nem vagyok Jónás, hanem János! Aztán mi hasznom is volna belőle? Hiszen én nem tudok úszni és mindjárt megfulladnék!

- Hát én mire való vagyok? - kérdezte nagy büszkén Tuskó Matyi. - Kiviszlek én a hátamon.

- Ugyan már, hogy' bírnál el gyereklétedre egy ilyen öreg embert, mint én vagyok? Hagyj engem magamra, aztán próbáld meg, hátha segít rajtad a szerencse? Én velem ne törődjél! Én már megettem kenyerem javát...

- Dehogy nem törődöm, apám, hanem kiviszlek innen, vagy együtt halunk!

Ezzel már fogta is a gyertyatartót és kézenfogva az öreget, megindult vele szép óvatosan a cethal szája felé; jártak vagy egy fél órásckáig, míg végre elérkeztek oda, ahonnan szabadulást remélhettek. Igen közel voltak az állat fogazatához és néha-néha érezték is már a nagy szelet, amit a beáramló levegő támasztott. Még lejjebb kúsztak és most már szívdobogva lesték, mikor fogja a bestia a lélegzés kínjában jó nagyra tátani a száját.

Vártak vagy két óra hosszat, amikor egyszer csak nagyot rázkódott a cethal; látszott, hogy kezdi megint nagyon rosszúl érezni magát; hörögve, jó sok levegőt szítt be, a következő pillanatban pedig óriási erőlködéssel lökte ki megint magából... a levegővel együtt pedig kilökte Tuskó Matyit is, aki éppen a kellő pillanatban úszott előre, a hátán Cikória Jánossal!

Sikerült hát a merész terv: Tuskó Matyi és apja kiszabadultak a cethal gyomrából!

A tenger síma volt, mint a tükör, és Matyi vitézül szelte a habokat, áldva a sorsot, amely most is megmentette a biztos halál torkából.

HARMINCÖTÖDIK FEJEZET,

*melyben apa és fiú majdnem belefúlnak a vízbe,
de a tinhal szerencsésen kimentti őket.*

Eleinte győzte Matyi az úszást, mert hát igen erős fiú volt és tudjuk, hogy az úszás, lévén fából faragva, nem esett neheze. Csak az nyugtalanította, hogy érezte, szegény Cikória János hogyan remeg a hátán: szinte hallotta, hogyan vacog a foga, úgy kilelte a hideg. Nem volt csoda, ha belebetegedett szegény öreg a nagy izgalomba.

Matyi váltig biztatta:

- Ne féljen, apám, csöppet se féljen, már nem tart sokáig! Mindjárt szárazföldet érünk!

- Jaj, fiam, - szólt János bácsi, - nem látok itt szárazat semerre! Attól tartok, nem érzünk mi már több fővényt a lábunk alatt!

- Ugyan, ne mondj ilyeneket, apus! Ott a szárazföld! - szólt Matyi és úgy tett, mintha csakugyan látná; pedig dehogy látta, dehogy látta; köröskörül nem volt egyéb, csak víz és ég.

Most már az ő ereje is fogyott; a melle mindinkább kezdett zihálni és úgy érezte, ha még tíz percnél tovább kell úsznia, mind a ketten el vannak veszve. A tempói mind csöndesebbek, mind lankadtabbak lettek, végre már alig mozdultak a karjai:

- Apus, - sóhajtott elhaló hangon, - segíts rajtam... meghalok...

Szegény János bácsi, hogy segíthetett volna? Nem tehetett egyebet, mint hogy keserves könnyeket potyogtatott, mintha nem lett volna úgysis elég sós víz a tengerben.

De hirtelen egy furcsa, rekedt hang szólalt meg a közelükben:

- Ki akar itt meghalni?

- Én, meg szegény jó apám!

- Nini! Hiszen én ismerem ezt a hangot! Hiszen te vagy az a bábgyerek, akivel az imént találkoztam a cethal torkában.

- Én hát! Te meg a tinhal vagy!

- Az bizony; hallottam, amint apáddal megbeszéltétek a menekülésetek tervét, aztán én is úgy tettem, mint ti. Lesbe állottam és megvártam, amíg a cethal kínjában jó nagyra tátotta a száját és utánatok szerencsésen én is kijutottam a veszedelemből.

- No, nagyon jókor jössz, kedves tin pajtás; én már nem bírom tovább. Te, látom, jól megtermett, erős állat vagy: ugyan ne sajnáld a fáradságot, engedj a hátadra másznunk!

- Oh, kérem, kérem, csak tessék! Azért, hogy én hidegvérű hal vagyok, meleg szívem van! Az egész tengerben nem hívnak másként, mint a derék, becsületes tinnek! Csak előre! Szépen üljetek fel! Úgy kiviszlek benneteket a partra, hogy automobil se jár sebesebben.

Matyi és apja csakugyan rámásztak a derék tinhalra és egymást átölelve, nagyokat szuszogtak a hosszú fáradság után.

- Nem vagyunk nagyon nehezek? - kérdezte Tuskó Matyi.

- Szó sincs róla, - felelte nyájasan a tinhal. - Mintha csak két kagylócska akadt volna a hátamba!

Csakugyan látszott is, hogy föl se veszi terhét; igaz, hogy jó nagy hal is volt, legalább akkora, mint egy elefánt.

Amint fertályórai úszás után szárazföldet értek, Tuskó Matyi vígan kiszökött a homokra, lesegítette János bácsit is és aztán elérzékenyülten köszönte meg a tinhalnak jóságát:

- Kedves volt lakótársam a cethal gyomrában! megmentetted az apám életét! Mivel háláljam meg ezt néked? -

- Nem azért tettem, Matyi, - szólt a tinhal.

- Hát akkor legalább engedd, hogy megcsókoljalak! - felelt Matyi, és ezzel lehajolva hozzá, egy cuppanós csókot nyomott a szájára.

- Megfogadom, hogy soha a fajtádból nem eszem! -

- Ez valóban nemes ígéret! - szólt a tinhal és annyira meg volt hatva Matyi szeretetének e nyilvánulásaitól, hogy amit még soha életében nem tett, most ő is ríva fakadt. De röstellte az elérzékenyülést, gyorsan a víz alá bukott és visszaúszott a tenger közepére.

HARMINCHATODIK FEJEZET,

*melyben Tuskó Matyi régi ismerősökkel találkozik:
Csalavér Rókával, Miau Micikével és a beszélő tücsökkel.*

Matyi és János bácsi most ott álltak a parton és tanakodtak, mitévők legyenek. Szegény öreg Cikória mester olyan bágyadt volt, hogy bizony alig tudott megállni a lábán; de hát az éhség is kínozza mindkettőjüket és azért eltökélték, hogy emberlakta vidéket keresnek.

- Csak támaszkodjál a karomra, kedves apám, szólt Matyi gyöngéden; majd lassan-lassan csak tovább ballagunk és ha útközben elfáradsz, leülünk pihenni.

- Dehát hova menjünk?

- Csak lesz errefelé valami ház vagy kunyhó, ahol nem sajnálnak tőlünk egy harapás kenyeret meg egy zsup szalmát, hogy lefekhessünk!

Ezzel elindultak és Matyi, aki, mint láttuk, az előbb igen zavarosan mondta el történetét, most apróra és érthetően elbeszélte, mennyi viszontagságon ment keresztül.

Így haladtak egy fél órásckát, amikor egyszer csak két csúf figura tűnt fel előttük az országúton; ott állottak, alamizsnát kéregetve. Csalavér Róka volt és hú kísézője Miau Micike; de annyira megváltoztak, hogy alig lehetett rájuk ismerni. A macska addig tetette magát vaknak, amíg végre csakugyan megvakult; a róka is megvénült és mintha a moly rágtat volna ki a szőrét, már szinte egész kopasz volt; amellet a farkának is csak a helye látszott, mert a nyomorult olyan nagy inségbe jutott, hogy egy szép napon még a bozontos farkát is el kellett adnia, hogy egy kis ennivalót szerezhessen rajta; valami házaló vette meg, hogy légycsapót csináljon belőle.

- Tuskó Matyi! - vinnyogott a róka éneklő hangon, mint a koldusok szokták, - a jó Isten hozott ide. Könyörülj két szerencsétlen utason, akik éhen vesznek!

- Éhen vesznek! - ismételte a macska.

- Ah ti vagytok, semmirekellők? No hát egyszer becsaptatok, de többet túl nem jártok az eszemem!

- Oh Matyi, nyöszörgött Csalavér koma, ne légy szívtelen! Hidd el, hogy most igazán nagy bajban vagyunk!

- Nagy bajban vagyunk! - nyávogott a macska.

- Ha nagy bajban vagytok, hát akkor rászolgáltatok, - szólt Matyi. János bácsi mindjárt előállott két közmondással is:

- Ne féljete szegények, jobban lesztek szegények! Hiszen tudhattátok, hogy ebül gyűlt jószágnak ebül kell elvesznie.

- Szánjatok meg! - óbégatott a róka.

- Ti sem szántatok meg engemet, felelt Matyi, amikor elcsaltátok az aranyaimat!

János bácsi pedig megint szolgált nekik egy közmondással:

- Ismeretes tolvajtól legjobban lehet őrizkedni. Gyerünk, Matyi!

Ezzel aztán nyugodtan folytatták az útjukat, ott hagyva a két bitangot.

Nemsokára egy völgybe értek, ahol virágzó rétek közepette igen kedves kis nádfödelű házikó állott; zöld zsalugáteros ablakaiban muskátli virágzott.

- Hála Istennek, szólt Matyi, ott emberi lakás van.

Siettek, amennyire lehetett, és csakhamar bekopogtattak a viskó ajtaján.

- Ki az? - szólt belülről egy vékony hangocska.

- Egy beteg öreg ember és fia kérnek szállást! - felelt János bácsi.

- Tessék beljebb kerülni!

Beléptek a konyhába, de ott nem volt senki; a szobában is hiába nézdegéltek erre, amarra, ott sem találtak egy árva lelket sem.

- Hát nincs itt senki? - kérdezte Matyi. - Hol a házigazda?

S ekkor a mennyezet-gerendáról leszólt az iménti vékony hangocska:

- Itt vagyok la!

Felnéztek, hát Matyi rögtön ráismert az ő régi bölcsére, a beszélő tücsökre.

- Oh kedves jó tücsköm! - szólt Matyi nagy örömmel, adjon Isten jónapot!

- Most persze kedves jó tücsködnek szólítasz; de amikor jóra akartalak tanítani, úgy-e a kalapácsot dobtad utánam?

Tuskó Matyi elszégyenkezett:

- Igazad van, ha haragszol rám; nem érdelek egyebet. Jól teszed, ha elkergetsz, de könyörülj meg szegény öreg apámon, akinek már alig van jártányi ereje!

- Megkönyörülök én apán is, fiún is; nem is juttattam eszedbe egyébért régi gonoszságodat, csakhog' okulj belőle és tanuld meg, hogy e világon mindenkivel szívesen kell bánni; úgy fordul, hogy még egy icike-picike tücsök is jóval fizethet a jóért!

- Nem felejttem el a leckét, édes tücsköm, elhiheted. De mondd meg, hogy jutottál ehhez a házikóhoz?

- Tegnap kaptam ajándékba egy kékszörű kecskegidától.

- Egy kékszörű kecskegidától? kérdezte Matyi, nekipirulva az örömtől. - És hova ment vajjon?

- Már azt nem tudom, fiacskám!

- És mikor jön vissza?

- Nem tér az vissza soha. Nagyon szomoruan bégetett és egyre azt hajtogatta: - Szegény Matyikám, szegény Matyikám, most már vége van neki! Azóta a cethal megemésztette minden porcikáját!

Tuskó Matyi ríva fakadt:

- Mindjárt tudtam, hogy ő az én kedves tündérem, az én kékhajú édes jó mamám!

János bácsi hiába akarta vigasztalni, csak el nem állott a könnyje patakja.

Mikor aztán jól kisírta magát, egy kis szalmát összehordott egy sarokba, s lefektette rá János bácsit.

- Szegény apám, szólt a tücsökhöz, látod, hogy nagyon odáig van. Talán adhatnál neki egy pohár tejet!

- Nekem bizony nincsen, fiam. Hanem nem messze ide van egy bolgár kertész, aki tehenet is tart. Eredj hozzá, tőle talán kaphatsz.

Tuskó Matyi hamar elsietett a kertész házába; ott találta éppen a zöldséges veteményei között, nagy öntöző kannával a kezében.

- Tejet akarsz? felelt a kérésére. - Mennyit?

- Hát legalább egy fél litert.

- Helyes. Egy fél liter tej nálam húsz fillér.

- De kérem... nekem nincsen egy árva batkám sem...

- Az baj, fiam; ha neked nincs egy árva batkád se, nekem nincs számodra egy csepp tejem se.

Tuskó Matyi nagyot sóhajtott:

- Hát akkor Isten áldja meg! - szólt és menni készült. De a kertész visszahívta.

- Megállj csak öcsém, szólt hozzá, talán mégis megegyezhetünk valamiképen. Látod ott azt a nagy kereket? Az a kutam kereke; azt a kereket kell forgatni, ha az ember vizet akar. Már pedig tudhatod, hogy nekem nagyon sok vízre van szükségem; ha a kereket addig forgatod, amíg ötven veder vizet mersz a kútból, adok egy fél liter tejet. Tetszik az alku?

Tuskó Matyi pedig ezúttal nem felelt, hanem szép szeliden csak annyit mondott: - Megpróbálom.

Ezzel mindjárt neki állt a kút kerekének és körbe járva, forgatta, hogy csak úgy szakadt róla a verejték; hanem azért még sem hagyta abba a munkát, amíg az ötven veder meg nem tellett. Akkor a kertész megdicsérte és fogott egy bádogedényt, hogy mindjárt hozza neki a fizetséget.

- Elhiszem, hogy nehéz munka volt, szólt Matyihoz, de hát mit csináljak? Tegnapig a szamaram végezte, de az éjszaka úgy látszik valami nagy kórság vette elő, úgy hogy ma reggel már talpra sem bírt állani. Azt hiszem, nem viszi sokáig szegény pára!

S ahogy az istállóba mentek a tejért, Matyi ott látta a piszkos, bűzös almon a szamarat, amely már mozdulni is alig bírt a nagy gyöngeségtől. Matyi letérdelt elébe, a szemébe nézett, aztán azt gondolta magában:

- Ej ej, nekem úgy rémlik, mintha ismerném ezt a csacsit.

Még közelebb hajolt hozzá és aztán odasúgott neki szamárnnyelven, amelyet még nem felejtett el:

- Hogy hívnak?

A szamár rávetette bágyadt, elhaló tekintetét és nyöszörögve szólt:

- Én vagyok In-tő-ke!

Ezzel lehunyta a szemét, rúgott egyet, aztán felfordult... Vége volt!

- Szegény Intőke! sóhajtott Matyi, mialatt vastag könnycseppek folytak végig az arcán. - Hát ide kellett jutnia!

A kertész ámulva nézte, hogy Matyi a szamarat megsiratja és azt kérdezte tőle:

- Miért sajnálsz annyira? Ha még én siratnám, aki húsz koronát fizettem érte! De hát neked se inged se gallérod?

Matyi akadozva hebegte:

- Tetszik tudni... valamikor jó pajtások voltunk...

- Pajtásod volt?

- Egy iskolába jártunk...

A kertész erre hatalmasat kacagott:

- Oh te selma! Csak nem hitetted el velem, hogy szamarakkal jártál iskolába? Hehehe!

De Matyi erre nem válaszolt semmit; már azt is sajnálta, hogy ennyit is elárult. Szépen fogta a tejes kannácskát és hazament a kunyhójába. De azon az éjszakán nem bírta lehunyni a szemét, mert folyton Intőként járt az esze, aki valamikor olyan vidám, huncut gyerek volt és aki most szeme láttára pusztult el, mint egy görhes, agyonsanyargatott, agyonkoplaltatott vén csacsi!

HARMINCHETEDIK FEJEZET,

*melyben Tuskó Matyi hírt hall a kékhajú tünderről,
újra bizonyosságát adja jó szívének és meg is kapja a jutalmát.*

Ettől kezdve Tuskó Matyi mindennap felkelt hajnalban és elment a kertészhez, forgatni a nehéz kereket és telemerni a vedreket vízzel. Keserves munka volt, de mégis szívesen végezte, mert a kertész nem fukarkodott a tejjel, hanem a féllitert busásan megtoldotta.

A szegény jó Cikória János ettől az orvosságtól mindinkább erőre kapott s napról-napra jobban érezte magát; már nem kellett feküdnie, hanem kiülhetett a ház mögötti kis kertbe, sütkérezni a verőfényen, miközben régi passzióját is kezdte űzni, a faragcsálást. Jobbára kuglizóbábokat csinált, amelyeket aztán Matyi jó pénzen eladott a szomszéd helység vásárán. Matyinak is maradt ideje, hogy megtanuljon egy könnyű mesterséget; a környéken sok volt a fűzfa, hát ő azoknak a vesszőiből kezdett fonogatni apró kosárkákat, amelyekkel egy pár fillért ő is keresett. Ketten együtt aztán csináltak egy kis tolókoksit is - Matyi a kast, János bácsi a rudat, meg a kerekeket - ebben az öreg nagyon szeretett üldögelni, s Matyi, ha ráért, elhúzta őt a közeli berekbe is.

Ha meg beesteledett, a tanulásra került a sor. Vett Matyi a szomszéd helységben egy pár ócska könyvet - nagyon össze voltak firkálva és gyűrve - és azokból János bácsi segítségével lassan-lassan megtanult sok mindenfélét. Tollszárra nem költött, mert azt maga faragott magának nádból; tentára sem adott pénzt, mert azt is maga szűrte szeder- és cseresznye-léből.

Így telt el néhány hónap becsületes munkával. Tuskó Matyi nagyon elégedett volt; örült, hogy apjának nyugodttá és derültté tehetné élete alkonyát, örült, hogy napról-napra előbbre haladt a tudományban, legfőképp pedig annak örült, hogy kis szerzeményéből már valamicskét félre is tudott tenni.

- Ha együtt lesz annyi, amennyiből a városban új bútort vehetünk, - szokta volt mondogatni János bácsi, - oda költözködünk, aztán beadlak az iskolába. Ki tudja, talán addig a négy elemiből le bírod tenni a vizsgálatot és befogadnak a latin iskolába! Most már bízom benne, hogy ember léssz a talpadon... talán valamikor híres férfiú is válik belőled, akiről még könyvet is írnak! Csak rajta, édes Matyikám; jól mondja a példabeszéd: tudomány eltart mindenütt!

Persze, ami a megtakarított pénzecskét illeti, abból egyelőre még vajmi kevés volt; öt hónap alatt szerencsésen össze tudtak kuporgatni tizenkét koronát, mert hát az öreget jól kellett táplálni, s néha-néha bizony patikára is kellett valami. Matyinak a ruhája is egészen rongyos volt már, és az öreg Cikória János nem hagyott néki békét, hogy menjen be már a városba és vegyen valami új gunyácskát, új sapkát, meg új cipőt. Matyi eleinte ellenkezett ugyan, de aztán mégis szót fogadott és hat koronával a zsebében, a város felé ballagott.

Vígan szedte a lábát, hogy minél hamarább visszatérhessen, amikor egyszerre egy bokor mögül nevének szólítják:

- Hé, Matyi, nem ismersz rám?

Megfordul, hát íme, egy nagy csigabiga volt, aki rákiáltott.

Matyi nem tudta mire vélni a dolgot és csak bámult.

- Hát nem emlékszel már arra a szobalányra, aki a kékhajú tündért szolgálta? Nem emlékszel arra az éjszakára, amikor lejöttem neked kaput nyitni, a lábad meg beleszorult a résbe?

Matyi felkiáltott: - Már hogyste emlékezném, kedves csigabigám! No, mondhatom, szép kis éjszaka volt! Az ilyent nem felejt el az ember egyhamar! De hát hol jársz te erre? Már nem szolgálod a kékhajú tündért, az én édes jó mamámat? Jutok-e még néha eszébe? Szeret-e még? Messze van-e innen? Meg lehetne-e látogatni?

Matyi egészen ki volt kelve magából, amint ezt a sok kérdést elhadarta. De a csigabiga az ő szokott nyugodtságával annál lassabban felelt:

- Nem igen lehet bizony meglátogatni, mert nagy betegen fekszik az ispotályban!

- Mit beszélsz? Ispotályban?

- Bizony ott. Volt egy gonosz ellensége, valami átkozott varázslómester, aki addig üldözte, amíg mindenéből kifogyott; annyija sem maradt szegénynek, mint nekem... mert nekem leg-alább megvan a magam hajléka!

- Jajajajaj! - kesergett Matyi. - Beh megfájdítottad a szívemet, édes csigám! Szegény jó tündérem, drága, kedves Roksána mama, édes, egyetlen aranyosom! Miért nincsen egy millió aranyam, hogy oda vinném neki!... De hát magam is szegény vagyok; nincsen több nálam ennél a hat koronánál! Fogjad, édes csigám, vidd neki hamar a kórházba, hátha ezzel is segíthetek rajta!

- De hát te ruhát akartál vásárolni! Sapkát, meg cipőt!

- Mit törődöm én most ruhával, sapkával, cipővel! Ezt is levetném érte, ami rajtam van, ha ugyan akadna olyan bolond, aki adna valamit értük! Eredj, édes csigám, siess, siess, aztán holnap ilyenkor gyere vissza! Elhozom neked a többi pénzünket is; azt hiszem, apus meg fogja engedni! Aztán, ha eddig egy nap tíz óra hosszát dolgoztam, ezentúl majd dolgozom tizenöt óráig, csakhogy segíthessek azon az édes, szép tündéren, aki annyi jót tett velem!

A csigabiga pedig, szokása ellenére, úgy kezdett szaladni, mint valami gyík; egy-két szempillantás alatt már eltűnt.

Matyi hazament és elmondta János bácsinak, mi történt vele; az pedig megdicsérte:

- Helyesen cselekedtél, édes Matyikám; ki mással jót tesz, magának keres!

Aznap este Matyi nem vette elő könyveit és írásait; bármennyire sajnálta is, inkább a kosárfonáshoz kellett látnia, mert hisz csak ezzel kereshetett pénzt hamarosan. Egész éjjelig ott ült kis asztalkája mellett, fáradatlanul egymáshoz illesztgetve a fűzfavesszőket, és csak akkor feküdt le, amikor az álmoságtól már nem tudta a szemét nyitva tartani.

Nagyon mélyen aludt és álmában úgy tetszett neki, mintha a száz fehér egér vont a hintóban eléje lebegne a kékhajú tündér, szeretettel ajkon csókolná és ekképen szólna hozzá:

- Édes Matyikám! Íme, csakugyan olyan jóvá lettél, amilyennek kívántalak látni. Az, amit hónapok óta tettél szegény apádért, mutatja, hogy igazán bízhatom benned. Immár megbocsátom neked mindazt a sok könnyelműséget és kópéságot, amit elkövettél; igaz, hogy sok van a rovásodon, de hiszen a sors már eléggé megbüntetett, és bízom benne, hogy ezentúl csakugyan nem fogsz többé letérni az igaz ösvényről. Ne is tedd soha és akkor boldog léssz egész életedben!

Most nagy zúgás süvöltött át a légen és Matyi felébredt.

Felébredt és mit látott?

Nem volt többé fabáb, hanem éppen olyan gyerekké lett, mint akárki más, csont és izom, hús és vér! Aztán körütekintett és ámulattal vette észre, hogy nem abban a szegényes zúgban van, amelyben elaludt, hanem egy kedves, szépen bútorozott úri szobában, melynek egyik ablaka

mellett pompás tölgyfa íróasztal állott, ajtaja mellett pedig egy üveges könyvszekrény, tele szépen bekötött könyvekkel!

Leugrott az ágyból, dörzsölte a szemét és azt hitte, még mindig álmodik! Megcsípte magát: csakugyan ébren volt! Az ágya előtti széken új ruha feküdt, a padlón egy pár pompás fűzős cipő. Hamar magára kapott mindent és mikor belenyúlt a zsebébe: egy fókabőr erszényre bukkant; kinyitotta és hat ezüst koronát talált benne, mellette pedig egy cédulát, amelyre gyönyörű betűkkel ez volt írva: - A kékhajú tündér íme visszaküldi Tuskó Matyinak a pénzét, kamatostul, és tiszta szívből köszöni! - És az erszényben volt egy kis külön rekesz is, amelyben szépen összegöngyölgetve öt darab újdonatúj százashatár lapult meg!

Matyi most odaugrott a tükör elé és nem győzte magát bámulni benne: a furcsa, komikus fabáb helyett egy rózsásképű, göndörhajú, elegáns úri gyermek állott előtte, olyan, hogy még pingálni sem lehetett volna szebbet!

S ekkor belépett a szobába az öreg János bácsi, ő is újdonatúj házikárában és aranyos bojtú hímzett bársony sapkával a fején. Matyi a karjai közé vetette magát és újjongva kiáltott:

- Apa, mi történt? Nem értem...

Cikória János pedig boldogan mosolygott:

- Csak annyi, édes fiam, hogy a kékhajú tündér csodát tett velünk; gazdaggá tett bennünket, úgy megjutalmazva jószágodat, ahogy csak tündérek tudnak jutalmazni!

- De hát hova lett a régi Tuskó Matyi?

- A régi Tuskó Matyi itt áll a szék mellett, - szólt János bácsi és azzal odavezette fiacskáját a fabáb mellé, amely fejét lelógatva, bambán, üres szemekkel, élettelenül támaszkodott az ülésre. Tuskó Matyi nézte, nézte, aztán maga is elmosolyodott:

- Oh, milyen nevetni való figura voltam! S milyen boldog vagyok, hogy újra születtem! Igaz sokat kellett elszenvednem, sok nyomorúságon vergődtem keresztül, amíg idáig jutottam, de hát... - S most Cikória János félbeszakította és megint egy példabeszéddel hozakodott elő: - De hát most már semmi baj, mert *minden jó, ha jó a vége!*

UTÓSZÓ.

Kedves olvasóim!

Mivel illő dolog, hogy tudjatok valamit arról a *Collodi*-ról is, akinek legszebb ifjúsági iratát számotokra átdolgoztam, hadd mondok el róla a következőket:

Carlo Collodi nem volt az ő igazi neve, hanem csak írói álneve. Valójában *Lorenzini Carlo*-nak (azaz Károlynak) hívták, s mint már a neve mutatja, olasz volt. 1826 november 24-én született Firenzében, így hát éppen mire ennek a könyvnek ez a második kiadása megjelenik, születésének századik évfordulóját ünnepelhetik az ő honfitársai. Készülnek is már nagyban erre az ünnepre, mert Lorenzini nagyon jeles író volt, aki az ő szép szűkebb hazájának, a toszkánai tartománynak lelkületét, természetét, embereit olyan remekül tudta festeni, mint kevesen mások. Nyelvezet dolgában is egyike a legkülömbeknek. Mikor hazája 1848-ban Ausztriával harcolt, ő is vitézül küzdött a csatatéren. Azután újságíró lett, de írt regényeket és színdarabokat is. Legtöbb sikerét azonban ifjúsági irataival aratta, főleg azzal a «*Pinocchio*» cíművel, melyet most az én átdolgozásomban végig olvastatok, s mely az egész világirodalom ifjúsági iratai közt is egyike a legkedvesebb és legszellemesebb munkáknak. 1890 október 26-án halt meg, szülővárosában.